

Birleşmiş Milletler
Eğitim, Bilim ve
Kültür Örgütü

Sürdürülebilir
Gelişme
Hedefleri

WORDS
INTO
ACTION
TO ADDRESS ANTI-SEMITISM

OSCE
ODIHR

Antisemitizm ile Eğitim Yoluyla Mücadele

Politika Belirleyiciler için Kılavuz İlkeler

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO),
7, place de Fontenoy, 75352 Paris 07 SP, Fransa
ile

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (“AGİT”), Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları
Bürosu (“DKİHB”),
Ul. Miodowa 10, 00-251 Varşova, Polonya
tarafından 2020 yılında yayınlanmıştır.

© UNESCO ve AGİT, 2020

UNESCO ISBN 978-92-3-000117-9

Bu yayına Attribution-ShareAlike 3.0 IGO (CC-BY-SA 3.0 IGO) lisansı (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/igo/>) kapsamında Open Access (Açık Erişim) üzerinden erişilebilir. Kullanıcılar, bu yayının içeriğini kullanarak, UNESCO Açık Erişim Belleği kullanım şartları kabul etmektedirler. (<http://www.unesco.org/open-access/terms-use-ccbysa-en>).

Eserin orijinal adı: *Addressing Anti-Semitism through Education – Guidelines for Policymakers*

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) ile Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu (DKİHB) tarafından 2018 yılında yayınlanmıştır.

Bu yayın boyunca kullanılan tanımlar ve sunulan materyaller, AGİT/DKİHB veya UNESCO açısından herhangi bir ülkenin, bölgenin, şehrin veya alanın yahut bunların yetkili mercilerinin yasal konumuna ya da bunların sınırlarına ilişkin sınırlandırma içeren bir görüş ifade etmemektedir.

Yazarların yanı sıra atıfta bulunulan kurum ve kuruluşlar, kendi internet sitelerinde ve kaynak materyallerinde yer alan olay/olgu seçimlerinden ve bunların sunulma biçimlerinden ve söz konusu kaynaklarda dile getirilen fikir ve düşüncelerden sorumlu olup, bunlar AGİT/DKİHB veya UNESCO'nun görüşü olarak addedilmeyecek ve bu iki kuruluşu da bağlamayacaktır.

AGİT/DKİHB tarafından basılmıştır.

Polonya'da basılmıştır.

TEŞEKKÜRLER

DKİHB ve UNESCO, eğitim politikasına ilişkin bu kılavuz ilkelere yön verilmesine ve içeriğinin hazırlanmasına yardımcı olan Sözleri Eyleme Dönüştürmek Eğitim Dairesi Uzman Grubu'nun ortaya koyduğu emekler için teşekkürlerini sunmaktadır:

Nevena Bajalica, Anne Frank House, Hollanda

Johanna Barasz, Délégation Interministérielle à la Lutte Contre le Racisme, l'Antisémitisme et la Haine anti-LGBT (DILCRAH), Fransa

Deidre Berger, Berlin Amerikan Yahudi Komitesi, Lawrence & Lee Ramer Alman-Yahudi İlişkileri Enstitüsü, Almanya

Werner Dreier, erinnern.at (Nationalsozialismus und Holocaust: Gedächtnis und Gegenwart), Avusturya

David Feldman, Birbeck Londra Üniversitesi, Pears Antisemitizm Çalışmaları Enstitüsü, Birleşik Krallık

Derviş Hızarcı, Kreuzberger Initiative Gegen Antisemitismus (KIgA), Almanya Łucja Koch, POLIN Polonya Yahudiler Tarih Müzesi, Polonya

Monika Kovács, Eötvös Loránd Üniversitesi, Kültürlerarası Psikoloji ve Eğitim Enstitüsü, Macaristan

Peder Nustad, Holokost ve Dini Azınlık Çalışmaları Merkezi, Oslo, Norveç,

Misko Stanic, Terraforming, Hollanda/İsveç/Sırbistan

Mark Weitzman, Simon Wiesenthal Merkezi, Amerika Birleşik Devletleri / Uluslararası Holokost Anma İttifakı (IHRA)

Robert Williams, Birleşik Devletler Holokost Anma Müzesi, Amerika Birleşik Devletleri / IHRA

Yukarıda sayılan uzmanlara, bu girişim için değerli vakitlerini ayırdıklarından ve uzmanlık alanlarındaki bilgileri paylaştıklarından ötürü minnet dolu şükranlarımızı sunarız.

ODIHR ve UNESCO, bu yayını gözden geçiren veya yayının hazırlanmasına başka şekillerde yardımcı olan aşağıdaki isimlere de teşekkürlerini sunmaktadır:

Haham Andrew Baker, AGİT Antisemitizmle Mücadele Direktörü Özel Temsilcisi,
Amerika Birleşik Devletleri

Peter Carrier, Georg Eckert Enstitüsü, Almanya

Elana Haviv, Generation Human Rights, Amerika Birleşik Devletleri Danny Stone,
Antisemitism Policy Trust, Birleşik Krallık

Bu yayının 2007 yılında DKİHB ve İsrail'deki Yad Vashem Holokost Çalışmaları Uluslararası Okulu tarafından hazırlanmış olan "Antisemitizmi Hedef Almak: Neden ve Nasıl? Eğitimciler için Rehber" başlıklı eğitim kılavuzundan hareketle geliştirilmiştir. DKİHB ve UNESCO özellikle Yad Vashem bünyesinde çalışan Richelle Budd Caplan ve Jane Jacobs'a değerli bilgi ve tecrübelerini sakınmayarak bu yayını gözden geçirdikleri için minnettedir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ Ingibjörg Sólrún Gísladóttir, AGİT Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu Direktörü	3
ÖNSÖZ Audrey Azoulay, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Direktörü	5
ÖZET	7
Karşı Karşıya Olunan Sorunlar	7
Bu Konu Hükümetleri Neden İlgilendiriyor?	7
Politika Belirleyiciler ve Eğitimciler Ne Yapabilir?	9
1. GİRİŞ	11
Eğitimle Neler Başarılabilir?	14
Neden Eğitim Kılavuzlarına İhtiyacımız Var?	15
Kılavuzun Çerçevesi	17
2. ANTİSEMİTİZMİ ANLAMAK	19
2.1. Antisemitizmin Etkisi	20
2.2. Özellikler	21
2.3. Güncel Çeşitlemeler	22
3. ANTİSEMİTİZMİN EĞİTİM YOLUYLA ÖNLENMESİ: KILAVUZ İLKELER	27
3.1. İnsan Hakları Temelli bir Yaklaşım Benimsemek	28
3.2. Öğrencilere Mukavemet Kazandırmak ve Meselenin Kızılaşmasını Önlemek	30
3.3. Eleştirel Düşünceyi Geliştirmek	31
3.4. Önyargıları Açığa Çıkarmak için Toplumsal Cinsiyete Dayalı bir Bakış Açısı Benimsemek	36
3.5. Küresel Vatandaşlık Eğitimi ile Daha İyi Bir Bütünleşme Sağlamak	36
4. ÖĞRENCİLERİN ANTİSEMİTİZM HAKKINDA EĞİTİLMESİ	41
4.1. Temel Konular ve Güçlükler	42
4.1.1 Öğrencilerin Yahudi Karşıtı Basmakalıp Düşünceler hakkında Eğitilmesi	42
4.1.2 Öğrencilerin Holokost hakkında Eğitilmesi	46

4.1.3 Öğrencilerin Yakın Tarih Öğretimi Bağlamında Antisemitizm Hakkında Eğitilmesi	49
4.1.4 Antisemitizmi Medya ve Bilgi Okuryazarlığı Yoluyla Ele Almak	50
4.2 Uygulama Yöntemleri	54
4.2.1. Tüm Okula Yönelik Yaklaşımlar	54
4.2.2. Öğretmen Eğitimi	56
4.2.3. Müfredat, Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri	57
4.2.4. Müzeler, Kütüphaneler ve Anıtlar	60
4.2.5. Yüksek Eğitim Kurumlarının Rolü	63
4.2.6. Sivil Toplum Ortaklıkları	64
4.2.7. Okul Dışı Eğitim ve Mesleki Eğitim	65
5. EĞİTİMDE ORTAYA ÇIKAN YAHUDİ KARŞITLIĞIYLA MÜCADELE	69
5.1 Antisemitizmin Eğitim Ortamlarındaki Tezahürleriyle Mücadele Konusunda Benimsenen Yaklaşımlar	70
5.1.1 İlk ve Orta Öğretim Kurumlarına ilişkin Duyarlı Yaklaşımlar	70
5.1.2 Yüksek Öğretim Kurumlarına Özgü Duyarlı Yaklaşımlar	73
5.2. Hükümetin Stratejileri	75
EKLER	79
EK 1: Eğitim Paydaşlarına yönelik Kaynaklar	80
EK 2: Yahudi Karşıtı Kinayeli İfadelere ve İnanışlara ilişkin Örnekler	84
EK 3: Yahudi Karşıtı Sembollere ilişkin Örnekler	88
EK 4: Uluslararası Holokost Anma İttifakı (IHRA) tarafından kabul edilen Antisemitizm Çalışma Tanımı	89
EK 5: Uluslararası Holokost Anma İttifakı (IHRA) tarafından kabul edilen Holokost İnkârı ve Tahrifatı Çalışma Tanımı	91

ÖNSÖZ

Ingibjörg Sólrún Gísladóttir,

AGİT Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu Direktörü

Antisemitizm, ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve Müslümanlara ve Hristiyanlara yönelik diğer hoşgörüsüzlük ve ayrımcılık biçimleri yalnızca bunlardan etkilenen bireylerin ve toplulukların güvenliğini tehdit etmekte kalmaz, aynı zamanda köktendinciliğin, terörizmin ve suçun artmasına neden olan zehirli atmosferin yaratılmasına da katkı sağlar. Bu nedendir ki, diyalogu, karşılıklı saygı ve anlayışı destekleyerek hoşgörüsüzlük ve ayrımcılıkla mücadele etmek, uluslararası toplumun yerel ve bölgesel düzeyde barış ve istikrarı sağlama gayretlerinde mutlak bir öncelik taşımaktadır.

AGİT'in birçok taahhüt ve kararında AGİT katılımcısı Devletler, tarafgir algıların ve önyargıların hedef alınmasında eğitimin çok önemli olduğunu kabul etmişlerdir. AGİT katılımcısı Devletler 2004 yılında Sofya'da, antisemitizmle mücadeleye yönelik eğitim programlarını gereken şekilde desteklemeyi taahhüt etmiş ve daha da önemlisi, 2014 yılında Bakanlar Konseyi tarafından kabul edilen Basel Bildirgesi ile katılımcı Devletler her türlü antisemitizm biçimini kınamış, tüm AGİT bölgesinde antisemitizmle mücadele amacıyla ortak çalışmalarda bulunmayı taahhüt etmiş ve AGİT Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu'nu (DKİHB) "antisemitizm konusunda farkındalık uyandırılması ve Holokost konusundaki eğitimin önündeki engellerin kaldırılması amacıyla katılımcı Devletler arasında eğitim girişimlerine ve diğer tedbirlere ilişkin iyi uygulamaların alışverişini kolaylaştırmaya" çağırmıştır. Bu uluslararası yükümlülükler bugün de önemini aynen korumaktadır.

DKİHB bu esastan hareketle, eğitimcilerin genç kadın ve erkeklerden oluşan muazzam geniş bir kitleye erişimi bulunduğunu ve bu gençlerin duyarlı ve saygılı yurttaşlar olarak yetişmesine yardımcı olacak imkânlarla sahip olduğunu teslim ederek, antisemitizmle mücadele amaçlı eğitim araçları geliştirmeyi sürdürecektir. Önyargılı algılara dayalı nefret söylemleri ve tahriklere göz yumulması şiddet olaylarının yaşanmasına, nefret suçlarının işlenmesine ve korku toplumlarının yaratılmasına sebep olabilir.

DKİHB ile UNESCO arasındaki sağlam ve kalıcı ortaklığın ürünü olarak geliştirilmiş olan bu yayın, Almanya Dışişleri Bakanlığı'nın cömert maddi desteği ile yürütülen "Antisemitizmle Mücadelede Sözleri Eyleme Dönüştürmek" başlıklı DKİHB projesi kapsamında hazırlanmıştır ve daha önce yayınlanmış olan *Müslümanlara yönelik Hoşgörüsüzlük ve Ayrımcılık ile Mücadele Konusunda Eğitimcilerle Yol Gösterecek İlkeler: İslamofobi Karşıtı Eğitim Çalışmaları* başlıklı kılavuzu tamamlayıcı nitelik taşımaktadır.

Politika belirleyicilere yönelik bu kılavuz ilkeler, insan hakları çerçevesine, küresel vatandaşlık eğitimine, kapsayıcılığa ve toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı programlar tasarlayarak eğitim yoluyla antisemitizmle mücadele etme, önyargılara karşı koyma

ve hoşgörüyü teşvik etme konusunda somut yollar önermektedir. Bu ilkelerin, politika belirleyenler, milletvekilleri, eğitim liderleri dahil devlet yetkililerine ve üniversite yönetimlerine her türlü önyargı ve ayrımcılık biçimine karşı dururken antisemitizmle etkin biçimde mücadele edebilecek müfredat ve mekanizmalar yaratmak konusunda yardımcı olmasını umuyorum.

Ingibjörg Sólrún Gísladóttir,
AGİT Demokratik Kurumlar ve
İnsan Hakları Bürosu Direktörü

ÖNSÖZ

Audrey Azoulay,
Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel
Direktörü

Bu yayın, okullarda, üniversitelerde ve diğer eğitim kurumlarında antisemitizm sorununu ele almanın ne yazık ki daha da büyük bir önem taşıyor hale geldiği günümüzde, UNESCO'nun bu soruna odaklanarak hazırladığı ilk eğitim kılavuzu niteliği taşımaktadır.

Dünyanın neresinde olursa olsun, Yahudi topluluklarına yönelik tehditlerin gitgide arttığı gözlenmektedir. Brüksel, Kopenhag ve Paris gibi şehirlerde Yahudilere yönelik terör saldırıları gerçekleştirilmiş, özellikle sinagog, müze ve okul gibi kültürel ve dinî olarak Yahudiler açısından önem taşıyan mekânların etrafında Yahudi karşıtı taciz ve saldırı endişesi artmıştır. Holokost'tan kurtulanlar yavaş yavaş dünyamızdan ayrılırken, Avrupa'daki Yahudi topluluklarının kendilerini yine Yahudi karşıtı saldırıların tehdidi altında hissetmeye başlaması son derece kaygı uyandırıcıdır.

Antisemitizm, sadece Yahudi topluluklarının sorunu değildir ya da antisemitizmin yaygınlaşması için bir Yahudi topluluğun varlığını şart değildir. Siyasi yelpazenin dört bir yanında çeşitli dinî, toplumsal ve siyasi biçim ve kisvelere bürünebilmektedir. Daha geniş anlamda toplumsal ve siyasi sorunlara ve toplumların yapısını derinden etkileyen gerici ve tehlikeli yönelimlerin dışavurumuna dair bir gösterge oluşturan antisemitizme çoğu zaman toplumsal cinsiyete dayanan, eşcinsellere yönelik şiddet, ırkçılık ve başkaca hoşgörüsüzlük biçimleri eşlik etmektedir. Şiddet eğilimli çeşitli radikal ideolojiler ve internet ortamında serpilip yaygınlaşan komplo teorileri de sıklıkla antisemitizmi körüklemektedir.

Diğer tüm ayrımcılık ve hoşgörüsüzlük biçimleri gibi, antisemitizmle de insan hakları ve küresel vatandaşlık çerçevesine dayalı bir eğitim yoluyla mücadele edilmelidir. Bu hem acil bir güvenlik ihtiyacı, hem de uzun vadede bir eğitim sorumluluğudur.

Yol gösterecek bu kaynak, önyargıların ele alınması ve Yahudi karşıtı olaylar yaşandığında verilecek tepkiler konusunda süratli ve etkili pedagojiler oluşturmak bakımından eğitimcilere yardımcı olacaktır. Politika belirleyicilere ise, Yahudi karşıtı görüş ve ideolojilerin yanı sıra, daha genel anlamda her türlü ırkçılık ve ayrımcılık biçimine karşı gençlerin eleştirel düşünce ve başkalarının hakkına saygı yoluyla mukavemet kazanmasını sağlayacak eğitim sistemleri oluşturmak için faydalı bir araç ve rehberlik sunmaktadır.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu'na bu girişimde UNESCO ile sergilediği işbirliğinden ötürü teşekkür ediyorum. Bu kılavuz, AGİT'in antisemitizmle mücadele konusunda uzun süredir edindiği tecrübelerin yanı sıra, şiddet eğilimli aşırı uç görüşlerin önlenmesinde eğitimin bir araç olarak kullanılması bakımından UNESCO'nun üstlendiği göreve ilişkin 197 EX/Karar 46 sayılı UNESCO Yürütme Kurulu kararına ve yine UNESCO'nun 2030 Eğitim Hedefleri arasında

öncelikli sayılan küresel vatandaşlık eğitiminin teşviki yönündeki temel vazifesine dayanılarak hazırlanmıştır. Bu kılavuzun, her insanın zulüm ve ayrımcılıktan arındırılmış bir yaşam hakkının hayata geçirilebilmesi için gerekli bilgi, beceri ve tutumların gençlere kazandırılması konusunda politika belirleyicilere yardımcı olmasını umuyoruz.

Audrey Azoulay,
Birleşmiş Milletler Eğitim,
Bilim ve Kültür Örgütü Genel Direktörü

ÖZET

Karşı Karşıya Olunan Sorunlar

Yahudi karşıtı saldırılar, şiddet ve ayrımcılık olayları ciddi bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Eğitim, antisemitizm ve diğer önyargı biçimleriyle mücadele bakımından önemli bir araçtır. Antisemitizm kimi zaman eğitim kurumlarının içinde de bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yahudi karşıtı olaylar ve tutumlar, toplumda, bazı açılardan eğitim kurumlarını da ilgilendiren önemli sonuçlar doğurmaktadır:

- Yahudi karşıtı karalama ve yaftalamalar sadece incitici olmakla kalmayıp, aynı zamanda derinlere işlemiş bir cehaleti, yanlış anlamaları ve zihin karışıklığını yansıtmaktadır;
- Yahudi karşıtı saldırılar, şiddet ve ayrımcılık olayları çocuklar dahil, Yahudilerin yaşamlarını, eğitim hakkı da dahil olmak üzere insan hakları ve temel özgürlüklerden yararlanma imkanlarını doğrudan doğruya olumsuz bir şekilde etkilemektedir; ve
- Her türlü antisemitizm ve hoşgörüsüzlük biçimi, tepki verilmediği müddetçe, demokratik değerleri zedelemekte ve tehdit etmekte, ayrıca şiddet içeren aşırılıkları da körüklemektedir.

Günümüzde antisemitizm çoğu zaman üstü kapalı, zımnı ve kodlanmış biçimler almakta, bu nedenle de zaman içerisinde başkalaşan karmaşık ve tartışmalı bir olgu haline gelmektedir. Değişen jeopolitik iklimin yanı sıra yeni medya biçimleri de, açık antisemitizmin aşırı uç görüşlere sahip gruplarla sınırlı kalmadığı ve gitgide yaygınlaştığı bir ortam yaratmaktadır. Holokost konusunda verilen eğitimler önem taşımakla birlikte, antisemitizmi önlemeyi amaçlayan eğitimin yerine geçecek yeterlilikte değildir. Eğitimcilerin antisemitizmi ve diğer ayrımcılık ve önyargı biçimlerini fark etmesini, tespit etmesini ve bunlarla uygun biçimde mücadele etmesini sağlamak için sağlam ve güçlü bir politika rehberliğine ihtiyaç bulunmaktadır.

Bu Konu Hükümetleri Neden İlgilendiriyor?

Günümüzde antisemitizmin yarattığı etkiler bireysel veya toplu biçimde Yahudi halkı ile sınırlı kalmamaktadır. Nefret ve önyargıdan beslenen ideolojilerin serpilmesine yol açan antisemitizm, tüm halkların insan haklarını, olayların yaşandığı yerlerde ise devletlerin genel güvenliğini tehdit etmektedir.

Uluslararası toplum uzun zamandan beridir eğitimcilerin, devletlerin insan haklarını koruma, hayata geçirme ve bu haklara saygı gösterme yükümlülüklerini yerine getirmelerini kolaylaştırmada temel bir rol oynaması gerektiği bilincindedir. İnsan

Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 18. maddesi,¹ Medeni ve Siyasi Haklara ilişkin Uluslararası Sözleşme'nin 18. maddesi² ve AGİT Helsinki Nihai Senedi³ herkesin düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahip olduğunu dile getirmektedir. Yahudi karşıtı olaylar eşit muamele hakkı, insanlık onuru ve düşünce, vicdan ve din özgürlüğü de dahil olmak üzere temel hakları ihlal etmektedir. Devletlerin antisemitizmle mücadele etme yükümlülüğünün temelinde bu esas yatmaktadır. UNESCO Eğitimde Ayrımcılığa Karşı Sözleşme⁴ ve UNESCO'nun Uluslararası Anlayış, İşbirliği ve Barış için Eğitim ve İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerle ilgili Eğitime ilişkin 1974 tarihli Tavsiye Kararı⁵ olarak bu meselenin ele alınmasına ilişkin genel bir çerçeve sunmaktadır. AGİT katılımcısı Devletler,⁶ başka şeylerin yanı sıra “hukuk sistemlerini, yaşamın her alanında Yahudi karşıtı saldırılardan, şiddet veya ayrımcılık olaylarından arındırılmış, güvenli bir ortam sağlayacak hale getirmek üzere çaba sarf etmeyi” ve “antisemitizmle mücadele etmek için uygun eğitim programlarını” desteklemeyi taahhüt etmiştir.⁷ 2014 yılında AGİT katılımcısı Devletler antisemitizmle mücadele amaçlı eğitim programlarını desteklemeye; gençlere antisemitizm konusunu da içerecek şekilde insan hakları eğitimi olanakları sağlamaya ve Yahudi karşıtı şiddet eylemlerine gecikmeksizin ve etkili bir şekilde yanıt vermeye davet edilmiştir.⁸ Bu talimat ayrıca, UNESCO Yürütme Kurulunun eğitimin şiddet içeren aşırı uç görüşlerin önlenmesini amaçlayan bir araç olarak desteklenmesinde UNESCO'nun rolüne ilişkin 197 EX/46 sayılı kararına da dayanmaktadır.⁹

1 Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, “İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi”, 10 Aralık 1948, <<http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=eng>> [Türkçe tercümesi için bkz. <<https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=trk>>].

2 Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, “Medeni ve Siyasi Haklara ilişkin Uluslararası Sözleşme”, 16 Aralık 1966, <<http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>> [Resmi Gazete’de yayınlanan Türkçe tercümesi için bkz. <<https://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/81204--Medeni-ve-Siyasi-Haklara-Iliskin-Uluslararası-Sozlesme.pdf>>].

3 AGİT, “Helsinki Nihai Senedi”, 1 Ağustos 1975, <<http://www.osce.org/mc/39501>>, 1(a) VII. maddesi.

4 UNESCO, Eğitimde Ayrımcılığa karşı Sözleşme, Paris, 1960, <<http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001325/132598e.pdf>>.

5 UNESCO, Uluslararası Anlayış, İşbirliği ve Barış için Eğitim ve İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerle ilgili Eğitime ilişkin Tavsiye Karar, Paris, 1974, <http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13088&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html>.

6 AGİT bünyesindeki 57 katılımcı Devlet ile dünyanın en geniş bölgesel güvenlik teşkilatıdır: Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Andorra, Arnavutluk, Avusturya, Azerbaycan, Belarus, Belçika, Birleşik Krallık, Bosna Hersek, Bulgaristan, Çekya, Danimarka, Ermenistan, Estonya, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Hırvatistan, Hollanda, İrlanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İtalya, İzlanda, Kanada, Karadağ, Kazakistan, Kıbrıs Cumhuriyeti, Kırgızistan, Kuzey Makedonya, Letonya, Lihtenştayn, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Malta, Moğolistan, Moldova, Monako, Norveç, Özbekistan, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya Federasyonu, San Marino, Sırbistan, Slovakya, Slovenya, Tacikistan, Türkiye, Türkmenistan, Ukrayna, Vatikan, Yunanistan,

7 “Berlin Bildirisi”, 2004 AGİT Bulgaristan Başkanlığı tarafından temin edilen bilgiler, AGİT Bulgaristan Başkanlığı kararları, <<http://www.osce.org/cio/31432?download=true>>.

8 AGİT Bakanlar Konseyi'nin 8/14 sayılı Bildirisi, “Antisemitizmle Mücadele Çabalarının Genişletilmesine ilişkin Bildiri”, Basel, 5 Aralık 2014, <<http://www.osce.org/cio/130556?download=true>>.

9 UNESCO, Yürütme Kurulu'nun 197. Oturumunda Aldığı Kararlar, Paris, 2015, Madde 46, s. 74, <<http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002351/235180e.pdf>>.

Politika Belirleyiciler ve Eğitimciler Ne Yapabilir?

Hükümetlerin bu konudaki rolü iki yönlüdür. Bir yanda, antisemitizm ile eğitim yoluyla, önceden önlemler alarak mücadele etmeli; eğitim sistemlerini, öğrencilerin antisemitizme ve diğer önyargı biçimlerine karşısında mukavemetini sağlayacak şekilde geliştirmelidirler. Buna antisemitizm hakkında eğitim verilmesi de dahildir. Hükümetler aynı zamanda eğitim ortamlarındaki antisemitizme etkili bir şekilde tepki göstermelidirler. Antisemitizmle mücadele için, antisemitizmin daha iyi anlaşılmasını, engellenmesini, bu konudaki eğitim çalışmalarının ve antisemitizme karşı verilebilecek yanıtların geliştirip ilerletilmesini sağlamak amacıyla şu adımlar atılabilir:

Politika belirleyiciler antisemitizmi daha iyi kavramak için:

- Antisemitizmin, eğitim sistemleri aracılığıyla mücadele edilebilecek boyutta ve kapsamda bir sorun olduğunu kabul edebilirler;
- Uluslararası alanda kabul gören yaklaşımları vurgulayarak mevcut tanımlardan yararlanabilirler;
- Eğitimcileri Yahudi karşıtı basmakalıp düşünceler ve komplo teorilerinin yanı sıra bu düşüncelerin ve komplo teorilerinin toplumsal ve siyasi işlevleri hakkında bilgilendirebilir, böylece eğitimcilerin bunları tespit edip, uygun şekilde yanıt verebilmesini sağlayabilirler,

Politika belirleyiciler, antisemitizmin eğitim yoluyla önlenmesi için

- Eğitim sistemlerinin insan haklarını desteklemesini, saygı ve kapsayıcılığı beslemesini, Yahudiler de dahil olmak üzere, genç kadın ve erkekler için güvenilir ve destekleyici öğrenme ortamları yaratmasını, aynı zamanda sorunu körüklememesini de sağlayabilirler,
- Antisemitizmle mücadelede küresel vatandaşlık eğitimini temel alarak, demokrasi, barış, toplumsal cinsiyet eşitliği ve ortak bir insanlığa aidiyet hissine dayalı politikalar ve toplumsal cinsiyete duyarlı pedagojik yaklaşımlar yoluyla, antisemitizmi bir insan hakkı konusu haline getirebilirler; ve
- Uzun vadeli bir hedef olarak öğrencilerin eleştirel ve kendi üzerine düşünme becerilerini geliştirerek, önyargılara ve basmakalıp düşüncelere karşı mukavemet kazanacakları yaklaşımları teşvik edebilirler.

Öğrencileri antisemitizm hakkında etkin bir şekilde eğitmek için:

- Holokost hakkında verilen eğitime antisemitizm konusunu ekleyebilir ve Holokost'un inkârının ve tahrifatının tehlikeli sonuçlarını ele alabilirler;
- Öğretmenlere yönelik olarak mesleki hizmet içi ve hizmet öncesi eğitim olanakları sunabilir, antisemitizm konusunda araştırmaya dayalı öğretmen eğitimi kaynaklarını kullanabilir ve bu alanda bilgi alışverişini kolaylaştırmak amacıyla öğretmenlere sürekli destek sağlayacak bir sistem oluşturabilirler;
- Yüksek öğretim kurumlarını, antisemitizm konusuna ilgili akademik programlar geliştirmeleri ve/veya araştırma merkezleri oluşturmaları yönünde teşvik edebilirler;

- Müfredatı, ders kitaplarını ve diğer eğitim materyallerini; insan haklarının, kapsayıcılığın ve toplumsal cinsiyete duyarlı araştırma ve yaklaşımların yansıtılmasını, basmakalıp düşüncelerin ayıklanmasını ve Yahudi kadın ve erkeklerin geçmişinin ve bugününün kapsamlı ve dengeli biçimde aktarılmasını sağlayacak şekilde gözden geçirip değiştirebilirler;
- Öğrencilerin internet üzerindeki ve geleneksel medya araçlarında yer alan manipülasyon, önyargı, basmakalıp düşünce, komplo teorileri ve diğer zararlı olumsuz bilgilere karşı mukavemet geliştirmesini sağlayacak medya ve bilgi okuryazarlığı becerileri geliştirebilirler; ve
- Okullar ile Yahudi topluluklarının ve diğer toplulukların temsilcileri, STK'lar, müzeler, anıtlar, kütüphaneler ve konuyla alakalı diğer kuruluşlar arasındaki iletişim ve ortaklık kanallarını destekleyebilirler.

Yahudi karşıtı olaylara etkili bir şekilde tepki verebilmek için yasa koyucular, politika belirleyiciler ve eğitim alanındaki liderler

- Kadın ve erkek Yahudi öğrencilerin ve öğretmenlerin güvenliğini sağlayabilir ve Yahudi eğitim kurumlarında uygun güvenlik tedbirleri alabilirler;
- Eğitim kurumlarında insan haklarının korunmasını ve insan haklarına saygı gösterilmesini sağlamak amacıyla yasal düzenlemeler, başvuru yolları ve Yahudi karşıtı olayların ihbarına ilişkin erişilebilir mekanizmalar geliştirebilirler;
- Kolluk kuvvetleri, yargı mensupları, din adamları, sosyal hizmetliler ve sağlık görevlileri ve diğer kamu çalışanları gibi konuyla ilgili görevlilere yönelik olarak, halihazırda elde bulunan araçların yardımıyla antisemitizm konusunda eğitim programları geliştirebilirler;
- Yahudi öğrenci ve öğretmenler de dahil olmak üzere tüm eğitim personeli ve öğrenenler için güvenli bir ortam sağlanması ve insan hakları ihlallerine ilişkin şikâyetlerin ele alınması açısından ulusal insan hakları kurumlarının kapasitesini güçlendirebilirler;
- Antisemitizm konusunda bakanlıklar arası ve kurumlar arası çalışmaları kolaylaştırmakla görevlendirilmiş üst düzey bir yetkili merci, kamu denetçisi, görev gücü veya delegasyon oluşturarak farklı bakanlıklar arasında işbirliğini sağlayabilirler; ve
- Yasa koyuculara, özel olarak antisemitizm konusuna eğilen ve eğitim alanında sağlıklı hukuki düzenlemeler geliştiren (ve ayrımcı kanunlar çıkartılmasını reddeden), idari uygulamaları denetleyen ve meclis içi işbirliğini sağlayan partiler arası meclis grupları oluşturmalarında yardımcı olabilirler

1. GİRİŞ

Bağlam

Nazi Almanyası ile müttefikleri ve işbirlikçileri tarafından işlenen suçlardan beri antisemitizmin kökünün kazınmasına yönelik olarak uluslararası alanda sarf edilen çabalara rağmen, antisemitizm günümüzde halen Yahudilerin yaşamını, kültürünü ve güvenliğini tehdit etmeyi sürdürmektedir. Yahudiler, sırf kimliklerinden ötürü hedef olmaya devam etmektedirler. Antisemitizm, Yahudilerin ifade, inanç ve kültürel kimlik özgürlüklerinden yararlanmalarına engel olmakta, ayrıca korku ve ayrımcılıktan arınmış şekilde yaşama özgürlüklerini de ihlal etmektedir. Dahası, antisemitizm kök saldıği ülkenin tamamı üzerinde de olumsuz etkiler yaratmaktadır. Nefret, önyargı ve kimliklere ilişkin eşitsizlik duygularından beslenen ideolojileri körükleyen antisemitizm, tüm insanlığın insan haklarının hayata geçirilmesi önünde bir tehdit olarak durmaktadır. Antisemitizm, bir Yahudi nüfusun varlığından bağımsız olarak ortaya çıkmaktadır ve bölgedeki Yahudi topluluğun genişliği ile antisemitizmin boyutu arasında doğrudan bir ilişki gözlenmemektedir.¹⁰ Aksine, geçmişten gelen kinayelerle beslenen söylenceler, komplo teorileri, hayali imgeler, medya ve kültür üzerinden tekrar tekrar üretilen ve her seferinde yeni bir kısıveye büründürülerek yeniden yaratılan bir tutum olarak serpiilmektedir.

Son yıllarda, başka yerlerin yanı sıra Brüksel, Kopenhag, Paris, Mumbai ve Toulouse'da Yahudileri hedef alan ve Yahudilerin öldürülmesiyle sonuçlanan veya açıkça Yahudi karşıtı saikler güden şiddet saldırıları antisemitizmin en ciddi dışavurum biçimleri olarak gösterilebilir.¹¹ Holokost'a yönelik inkâr ve tahrifat, Nazizm'in yüceltilmesi ile birleşerek internette ve sosyal medyada yaygınlaşmakta ve Yahudi karşıtı propaganda aracı olarak kullanılmaktadır. 2016 yılında Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Belçika, Danimarka ve İtalya'da Yahudi okullarına yönelik saldırılar yaşandığı bildirilmiştir. Ayrıca, yüksek öğretim seviyesinde de bazı üniversite kampüslerinde Yahudi karşıtı olaylar gözlenmiştir.¹²

Her türden bağnazlık ve ayrımcılıkla olduğu gibi, antisemitizm ile de eğitim yoluyla mücadele edilmelidir. Önyargı çoğu zaman öğrenilen bir şey olduğu için, eğitim önyargıların ele alınıp aşılmasında ve toplumsal ayrımcılıkla mücadelede son derece önemli bir rol oynayabilir. Ancak eğitim, sadece antisemitizmin dışı vurulduğu hoşgörüsüzlük ve cehalete karşı çıkılmasını değil; aynı zamanda küresel vatandaşlık ve dayanışma duygusu yaratılmasını, farklılıklara saygı gösterilmesini ve müsaade edilmesini, ve demokratik, aktif yurttaşlar olarak hep birlikte barış içinde yaşama becerisinin inşa edilmesini de kapsamaktadır. Antisemitizmin karmaşık yapısı, sahadaki uygulayıcıların ve eğitim alanındaki liderlerin, bu olguyu yetkin ve kendilerinden emin bir şekilde ele alabilmesi için özel eğitim kılavuzlarının varlığını gerektirmektedir.¹³

10 Ildikó Barna ve Anikó Félix (der.), Modern Antisemitism in the Visegrad Countries (Budapeşte: Tom Lantos Institute, 2017), <http://www.osservatorioantisemitismo.it/wp-content/uploads/2017/09/Modern_Antisemitism_in_the_Visegrad_countries_book_online.pdf>.

11 2016 yılında, AĞIT katılımcısı 23 Devlet, 1661 adet Yahudi karşıtı olay yaşandığını bildirmiş olup, bu olayların 240 tanesi şahıslara yönelik saldırılar içermektedir: Bkz. DKİHB Nefret Suçu İhbar sitesi, <<http://hatecrime.osce.org/what-hate-crime/anti-semitism?year=2016>>.

12 Soruşturma Heyeti Raporu (Ottawa: Antisemitizmle Mücadeleye yönelik Kanada Parlamento Koalisyonu, 2011), s. 40, <<http://www.cp-cca.ca/pdf/Report%20of%20The%20Inquiry%20Panel-CPCCA.pdf>>.

13 Bu politika kılavuzu mevcut kılavuzlardan ve eğitim kaynaklarından hareketle hazırlanmıştır. Antisemitizm konusundaki kaynakları içeren bir liste için bkz. Ek 1.

Antisemitizm Tanımı

Yahudilere değişik şekillerde yönetilen nefret, toplumları uzun süredir rahatsız etmektedir. Bu nefret, tarih boyunca dinî, etnik, ırksal-biyolojik ve siyasi biçimler ararak dönüşüme uğramıştır. Antisemitizm günümüzde, Yahudilerin dışlanan bir topluluk olarak düşmanca davranışlara ve insanlık dışı muamelelere maruz bırakıldığı bir önyargı biçiminde varlığını sürdürmekte ve bireylerin tutumlarında, kültürde çeşitli ifade biçimlerinde kendini gösterebilmektedir. Ayrıca Yahudilere yönelik ayrımcılık, siyasi seferberlik ve kolektif ya da devlet eliyle şiddet biçiminde eylemlerle de ortaya çıkabilmektedir.¹⁴ Öte yandan Yahudi karşıtı ideolojiler, Yahudileri paradoksal bir şekilde çok güçlü, fesat ve hilekâr olarak resmetmektedir; “Yahudilere” yönelik bu ortadan kaldırmaya yönelik nefret, onları aslında olmadıkları bir şeyin sembolü olarak göstermektedir.¹⁵ Her durumda, antisemitizmin kökeninde ortaçağa ait dinî metinlerden hareketle yaygınlaşan kinaye ve dokundurmalardan beslenen, Yahudi kurnazlığı, komploculuğu, ahlaksızlığı, zenginliği, gücü ve başkalarına karşı düşmanlığı iddiaları yer almaktadır.

Antisemitizmin karmaşık ve bazen de çelişkiler içerebilen bir nitelik taşıması, tanımlanmasını da güçleştirmektedir. 31 devletin üye olduğu hükümetler arası bir kuruluş olan Uluslararası Holokost Anma İttifakı (IHRA) antisemitizmin ne anlama geldiğine dair yol gösterme gayesiyle aşağıdaki şekilde bir antisemitizm çalışma tanımı kabul etmiştir:

*Antisemitizm, Yahudilere yönelik belli bir algılama biçimidir; Yahudilere yönelik nefret olarak da ifade edilebilir. Antisemitizmin sözel veya fiziksel tezahürleri Yahudilere veya Yahudi olmayan bireylere ve/veya onların mallarına, Yahudi topluluğunun kurumlarına ve dini mekânlarına yöneltilmektedir.*¹⁶

Bu tanım, her biri IHRA üyesi olan Almanya, Avusturya, Birleşik Krallık, Bulgaristan ve Romanya hükümetleri tarafından 2017 yılında, Kuzey Makedonya ve Litvanya hükümetleri tarafından ise 2018 yılında kabul edilmiştir. Avrupa Parlamentosu Haziran 2017’de, Üye Devletlere ve kendi kurumlarına IHRA’nın antisemitizm çalışma tanımını “kabul etme ve uygulama” yönünde çağrıda bulunan bir karar almıştır.¹⁷ Tanım AĞİT veya UNESCO tarafından henüz benimsenmemiştir.

Tanımsal güçlükler

Antisemitizm çalışması, uzun zamandan beri akademisyenler, eğitim uygulayıcıları ve bu alanda kamusal söyleme dahil olan diğer katılımcılar arasında bu olgunun kökenlerine, etiyojisine, niteliğine, kapsamına ve ne zamandır var olduğuna dair tartışmalara sebep olmaktadır. Örneğin tartışma konularından biri, antisemitizmin kendine özgü bir olgu mu, yoksa ırkçılık veya yabancı düşmanlığı gibi daha geniş bir kavramın bir tezahürü mü olduğudur. Bir başka tartışma konusu, antisemitizmin çok eskilere dayanan bir sorun mu, yoksa güncel bir olgu mu olduğudur. Bunların yanı sıra, antisemitizmin en

¹⁴ Helen Fein (der.), *The Persisting Question: Sociological Perspectives and Social Contexts of Modern Antisemitism* (Berlin: De Gruyter, 1987).

¹⁵ Bkz. Gavin I. Langmuir, *Toward a Definition of Anti-Semitism* (Berkeley ve Los Angeles: University of California Press, 1990), s. 311.

¹⁶ Bükreş’te gerçekleştirilen IHRA Genel Kurul Toplantısı, “Antisemitizme İlişkin Hukuken Bağlayıcı Olmayan bir Çalışma Tanımı Benimsenmesi Kararı” (IHRA Romanya Başkanlığı tarafından tedarik edilen bilgiler, 26 Mayıs 2016. Bu tanıma dair sunulan birtakım örnekler Ek 4’te yer verilmiştir).

¹⁷ Avrupa Parlamentosu’nun Antisemitizmle Mücadeleye İlişkin Kararı (2017/2692(RSP)), 29 Mayıs 2017, <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=MOTION&reference=B8-2017-0383&language=EN>>.

kapsamlı şekilde bir tutum olarak mı, bir ideoloji olarak mı, bir patoloji olarak mı, yoksa bir dizi eylem olarak mı kavranacağı hususunda da tartışmalar yürütülmektedir. Yahudi halkı yüzyıllar boyunca birçok kültür içerisinde ayrımcılığa ve/veya düşmanlığa maruz kalmıştır, ancak bu husumetlerin hepsinin temelinde aynı sorunun tezahürü olarak mı değerlendirilmesi gerektiği tartışmalıdır.

“Antisemitizm” teriminin etimolojik kökeni, “Sami” olarak tanımlanan diğer topluluklara karşı bir önyargıyı da kapsayıp kapsamadığı konusunda yanlış anlaşmalara yol açmaktadır. Antisemitizm, Sami dillerini konuşanlara yönelik nefrete işaret etmez. Antisemitizmin yaygın kullanım biçimi sadece Yahudi halkına yönelik olumsuz bir algıya, önyargular veya nefret duygularıyla yapılan eylemlere ve bu algıyı besleyen ideolojilere işaret eder.¹⁸

Günümüzde Yahudilere yönelik sergilenen olumsuz tavırların “yeni bir antisemitizm” biçimini mi yansıttığı, yoksa aslında yeni bir kisveye bürünmüş eskiden beri süregelen önyargıları mı olduğu da tartışma konusudur. Yeni veya günümüzün antisemitizmi, Ortadoğu’daki durumla ilgili tartışmalar bağlamında ortaya çıkan antisemitizm tezahürlerini veya Holokost’tan sonra ortaya çıkan, Holokost inkârı ve tahrifatı gibi antisemitizm biçimlerini içerebilmektedir.

Eğitimciler antisemitizmin ne olduğuna dair bilgilerle donatılmalı, antisemitizmi çevreleyen karmaşık meseleler hakkındaki kimi tartışmalardan haberdar edilmelidir. Politika belirleyiciler antisemitizmi eğitim yoluyla ve eğitim içerisinde ele alarak, eğitimcilerin küresel ve yerel meseleler hakkında bilgi sahibi olan ve insan haklarına, demokrasiye ve küresel vatandaşlığa dayalı değer ve sorumlulukları paylaşan bir yurttaş nesli yetiştirecek kurumlar oluşturması için gereken zemini hazırlayacaktır. Dolayısıyla bu kılavuz, antisemitizmin, hoşgörüsüzlük ve ayrımcılığı önleme ihtiyacını yansıtacak bir tarzda ele alınması bakımından geniş bir eğitim çerçevesi sunmaktadır.

Eğitimle Neler Başarılabilir?

- Antisemitizmi ve diğer hoşgörüsüzlük ve ayrımcılık biçimlerini barış içerisinde ve toplu biçimde reddetmek için gereken eleştirel düşünce ve inanca sahip olan demokratik ve kendi davranışları hakkında kafa yoran yurttaşlar yetiştirmek;
- Eleştirel düşünceyi besleyerek, medya okuryazarlığı oluşturarak ve öğrenenlerin komplo teorilerinin işlevini ve çekiciliğini daha iyi anlamalarını sağlayarak, öğrenenlerin Yahudi karşıtı propaganda da dahil olmak üzere aşırı uç görüşlere karşı mukavemet geliştirmesine yardımcı olmak;
- Öğrenenleri antisemitizmi ve tarafgir ya da önyargılı mesajları tespit etmek konusunda bilgilendirmek ve Yahudilerin ve Yahudi topluluklarının karşı karşıya olduğu antisemitizm biçimleri, tezahürleri ve etkileri hakkında farkındalık uyandırmak; ve

¹⁸ İngilizcede “Antisemitizm” yazarken araya tire konulması gerek gerekmediği konusunda bir tartışma hüküm sürmektedir. Bu kılavuzun İngilizce versiyonunda kelimenin AGİT kararlarında kullanıldığı haliyle standart tireli biçimi esas alınmış olmakla birlikte, bazı otoritelerin bu kavram tire ile yazıldığında “Semitizm”e veya Sami dillerini konuşan insanlara yönelik bir karşıtlığa atıfta bulunduğu şeklinde bir yanlış anlaşılmaya sebep olabileceği düşüncesiyle tireless kullanımı tercih ettiği de dikkate alınmıştır. Uluslararası Holokost Anma İttifakı’nın bu konuda bir beyanı mevcuttur. Bkz. “Spelling of Antisemitism” (Antisemitizm Kelimesinin Yazılışı), Uluslararası Holokost Anma İttifakı web sitesi, <<https://www.holococaustremembrance.com/node/195>>.

- Eğitim kurumlarının, eğitim alanında antisemitizm olaylarının ele alınması bakımından gerekli donanıma sahip olmasını ve uygulayıcıların sınıfta ve diğer eğitim ortamlarında neye tepki vermeleri ve nasıl etkili bir yanıt verilmesi hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamak.

Neden Eğitim Kılavuzlarına İhtiyacımız Var?

AGİT katılımcısı Devletler yaklaşık 30 yıl önce, etkili insan hakları eğitiminin hoşgörüsüzlük, Romanlara yönetilen önyargı ve nefret dahil, dinî, ırksal ve etnik önyargı ve nefret, yabancı düşmanlığı ve antisemitizmle mücadele edilmesine katkıda bulunduğunu dile getirmiştir.¹⁹ Ancak Yahudi karşıtı önyargıların son derece karmaşık bir niteliğe sahip olması nedeniyle, politika belirleyiciler ve eğitim alanındaki diğer paydaşlar, antisemitizmin ele alınarak önlenmesinde eğitimin nasıl bir role sahip olacağına dair yeterli bir rehberlik alamamışlardır. DKİHB ve UNESCO tarafından hazırlanan ve devletler bünyesinde politika belirleyicilerin ve eğitim liderlerinin pratikte neler yapabileceklerini ve yapmaları gerektiğini ayrıntılı bir şekilde ortaya koyan bu kılavuzlar söz konusu açığı kapatarak, eğitimin, antisemitizmle mücadelede *gerçek anlamda* etkili olmasını sağlayacaktır.

Antisemitizmin Eğitim Yoluyla Önlenmesi ile İlgili Uluslararası ve Hükümetler arası Belge ve Bildiriler

Antisemitizmle Mücadele konusunda 2017/2692(RSP) sayılı Avrupa Birliği Parlamento Kararı, 1 Haziran 2017

AGİT Bakanlar Konseyi'nin 8/14 sayılı Bildirisi, "Antisemitizmle Mücadele Çabalarının Arttırılmasına İlişkin Bildiri", Basel, 5 Aralık 2014

AGİT Bakanlar Konseyi'nin 10/05 sayılı Kararı, "Ayrımcılık Yasağı ve Hoşgörü: Karşılıklı Saygı ve Anlayışın Geliştirilmesi", Ljubljana, 6 Aralık 2005

AGİT "Berlin Bildirisi", Bulgaristan AGİT Başkanlığı kararları, 29 Nisan 2004

AGİT Bakanlar Konseyi'nin 4/03 sayılı Kararı, "Ayrımcılık Yasağı ve Hoşgörü" Maastricht, 2 Aralık 2003

UNESCO'nun Uluslararası Anlayış, İşbirliği ve Barış için Eğitim ve İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerle ilgili Eğitime İlişkin 1974 tarihli Tavsiye Kararı, 19 Kasım 1974

UNESCO Yürütme Kurulu'nun eğitimin şiddet içeren aşırı uç görüşlerin önlenmesini amaçlayan bir araç olarak desteklenmesinde UNESCO'nun rolüne ilişkin 197 EX/46 sayılı Kararı, 23 Kasım 2016.

19 AGİK İnsani Boyut Konferansı Moskova Toplantısı Belgesi (Moskova, 3 Ekim 1991) (Moskova Belgesi), paragraf 42.2.

Bu kılavuz ilkeler özel olarak antisemitizme eğilmekle birlikte, bilinçli bir şekilde daha geniş anlamda insan hakları ve halihazırda yürütülen küresel vatandaşlık eğitim çerçevesi üzerine inşa edilmiş olup, bunları tamamlamaktadır:

- Bu kılavuz ilkeler DKİHB'nin katılımcı Devletlere **hoşgörüsüzlük ve ayrımcılık ile mücadele** çabalarında yardımcı olma görevini yerine getirmesine katkıda bulunmaktadır. AGİT, gençlerin karşılıklı saygı ve anlayışa dayalı değerler konusunda bilinçlendirilmesi amacıyla katılımcı Devletlerin yürüttüğü eğitim programlarının desteklenmesine yönelik birçok çağrıda bulunmuştur. AGİT'in taahhütleri, antisemitizmde yönelik birçok çağrıda bulunmuştur. AGİT'in taahhütleri, katılımcı Devletlerde antisemitizm konusunda sistematik bir yaklaşım sağlayacak bir eğitimi teşvik etmektedir.²⁰
- Bu kılavuz ilkeler, UNESCO'nun Eğitim Sektöründeki stratejik çalışma alanlarından biri olan ve Birleşmiş Milletlerin Dördüncü Sürdürülebilir Kalkınma Amacı çerçevesinde 4.7 sayılı Hedefe ulaşılmasına katkıda bulunan **küresel vatandaşlık eğitimi (GCED) geliştirme** görevini yerine getirmesine yardımcı olmaktadır. Küresel vatandaşlık terimi, üyelerinin kendi aralarında bir dayanışma ve kolektif kimlik içerisinde yaşadığı, küresel seviyede de kolektif sorumluluğa sahip olduğu küresel bir topluluğa ve ortak bir insanlığa mensup olma duygusunu anlatmaktadır. Küresel Vatandaşlık Eğitimi her yaştan öğrenene insan haklarına, sosyal adalete, çeşitliliğe, toplumsal cinsiyet eşitliğine ve çevresel sürdürülebilirliğe dayalı ve bu kavramlara yönelik saygı fikri aşıl原因an değer, bilgi ve becerileri kazandırmayı amaçlamaktadır.²¹
- Bu kılavuz ilkeler şiddet içeren aşırı **uç görüşlerin eğitim yoluyla** önlenmesi yönündeki çabalara da katkıda bulunmaktadır.²² Gençleri kendine çekmeye çalışan şiddet içerikli çeşitli aşırı uç ideolojilerin özünde Yahudi karşıtı mesajlar yer almaktadır. Şiddet içeren aşırı uç görüşleri savunan topluluklar, genellikle internet ve sosyal medya üzerinden etkilenmeye açık gençlere erişmekte ve tüm insanlığın güvenliğini ve temel haklarını tehdit etmektedir. Bu kılavuz ilkeler, öğretmenlere ve öğrenenlere Yahudi karşıtı görüşlerin meşruluğunu ve inandırıcılığını sorgulamaları için eleştirel düşünme biçimleri geliştirmek, Yahudi karşıtı, aşırı uçtakilerin söylemlerine karşı çıkmak ve eleştirel bilince sahip aktif yurttaşlar haline gelmek yolunda yardımcı olacak politikaların geliştirilmesini tavsiye etmektedir. Bu kılavuz ilkeler, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin Şiddet İçeren Aşırı Uç Görüşlerin Önlenmesine ilişkin Eylem Planının (2015)²³ ve UNESCO Yürütme Kurulunun, insan hakları temelli Küresel Vatandaşlık Eğitimi programları da dahil olmak üzere, eğitimin, şiddet içeren aşırılığın önlenmesini amaçlayan bir araç olarak desteklenmesine ilişkin 197 EX/Karar 46 sayılı Kararının uygulanmasına

20 DKİHB ayrımcılık, nefret suçları, antisemitizm ve Müslümanlara, Hıristiyanlara ve başka din veya inançlara mensup kişilere yönelik başkaca hoşgörüsüzlük biçimleri hakkında farkındalık uyandırmak amacıyla bir dizi kaynak ve program geliştirmiş bulunmaktadır. Bu konuda daha ayrıntılı bilgiye AGİT'in web sitesinden ulaşılabilir: <<http://www.osce.org/tolerance-and-nondiscrimination>>.

21 Küresel Vatandaşlık Eğitimi hakkında daha fazla bilgi ve yayın için UNESCO'nun web sitesini ziyaret ediniz: <<https://en.unesco.org/themes/gced>>.

22 UNESCO ve AGİT'in terörizme yol açabilecek şiddet içeren aşırı uç ve radikal görüşlerin önlenmesine ilişkin eylemi hakkında daha ayrıntılı bilgi için UNESCO'nun ve AGİT'in web sitelerini ziyaret ediniz: <<https://en.unesco.org/preventing-violent-extremism>> ve <<http://www.osce.org/secretariat/107807>>.

23 UNESCO Üye Devletleri 197/EX Karar 46 (2015).

da doğrudan katkı sağlamaktadır. Bu kılavuz ilkeler aynı şekilde AGİT'in terörizme yol açabilecek şiddet içeren aşırılığın ve radikalleşmenin önlenmesine ilişkin 2015 Bakanlar Konseyi Bildirisine de destek oluşturmaktadır.²⁴

Antisemitizm küresel bir olgudur – dünyadaki tüm ülkeleri, hatta Yahudilerin artık yaşamadığı veya hiçbir zaman hatırı sayılır boyutta bir azınlık oluşturmadığı ülkeleri bile etkilemektedir. Antisemitizm çoğu zaman, genellikle internet aracılığıyla küresel bir erişime sahip aşırı uç ideolojilerin bir parçasını teşkil etmekte ve dolayısıyla yerel bir tehdit olarak görülmenin yanı sıra, küresel açıdan da tehlike oluşturmaktadır. Bu kılavuz ilkeler, AGİT katılımcısı Devletlerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere hazırlanmış olmakla birlikte, burada yer alan ilke ve tavsiyeler tüm bölgelerde, çok çeşitli bağlamlarda geçerlidir.

Bu kılavuz ilkeler, politika belirleyicilerin yanı sıra, insan hakları görevlileri, öğretmenler, eğitimciler ve öğretmen eğitimcileri, meslek kuruluşları ve STK çalışanları gibi başka sektörlerdeki uzmanlara da faydalı olabilir. Bu kılavuz ilkeler özellikle ortaöğrenim seviyesine uygun olmakla birlikte, yüksek öğrenim alanındaki bazı hususları da içermektedir.

Kılavuzun Çerçevesi

Giriş kısmının ardından, İkinci Bölümde antisemitizmin günümüzdeki tezahür biçimleri, özellikleri, etkisi vb. bağlamında sahip olduğu karmaşık yapı ele alınmaktadır: Üçüncü Bölümde öğrenenlerin Yahudi karşıtı ideolojilere ve mesajlara karşı mukavemet geliştirmesi için önleyici politika ilkeleri ve öğrenme hedefleri ortaya konulmaktadır. Dördüncü Bölüm temel eylem alanlarını tanımlamakta ve antisemitizm konusunda eğitim konusunun eğitim sistemine dahil edilmesi için uygulanabilecek politikalar, çalışmalar ve pedagojiler hakkında rehberlik sunmaktadır. Son olarak Beşinci Bölüm, politika belirleyicilere, öğrenmenin ön koşulu olarak ve öğrencilerin insan haklarını korumak ve savunmak için kendi eğitim kurumlarında antisemitizm konusunu nasıl ele alacaklarına dair kılavuz ilkeler sunmaktadır.

24 AGİT Bakanlar Konseyi'nin 4/15 sayılı Bildirisi, "Terörizme Yol Açabilecek Şiddet İçeren Aşırı Uç ve Radikal Görüşlerin Önlenmesine ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Bildiri", Belgrad, 4 Aralık 2015, <<http://www.osce.org/ci-o/208216?download=true>>

2.

ANTİSEMITİZMİ ANLAMAK

2.1. Antisemitizmin Etkisi

Antisemitizm tüm toplumlar açısından şu ya da bu ölçüde bir tehdit oluşturmakta ve daha büyük toplumsal sorunlara yönelik bir gösterge niteliği taşımaktadır. Antisemitizm bir yerde Yahudi cemaatinin var olup olmamasına veya büyüklüğüne bağlı olmaksızın varlık gösterir. Yahudi karşıtı taciz, şiddet veya ayrımcılık toplum içerisinde olduğu gibi, internette ve sosyal medya aracılığıyla da Yahudileri veya Yahudi olduğu düşünülen kişileri hedef almaktadır. Sinagog, okul ve mezarlık gibi Yahudilere ait mekânlar da şiddet ve vandallığın hedefi olmaktadır. Bunlardan başka, son yıllarda Yahudi olduğu düşünülen veya Yahudi cemaati ile ilişkilendirilen kişiler, topluluklar veya mekânlar da zaman zaman İsrail Devletinin ve onun politikalarının sembolü olarak algılanmaktadır. Bu algı, söz konusu kişi, topluluk veya mekânların genellikle Yahudi karşıtı bir nitelik taşıyan saldırıların ve/veya ayrımcılık olaylarının hedefi haline gelmesine yol açmaktadır.

Antisemitizm kaynaklı nefret suçları ve tehditleri bu saldırıların mağdurlarını etkilemekle kalmayıp, aynı zamanda Yahudi bireylerin ve toplulukların gündelik yaşamlarına ve insan haklarına da sürekli şekilde tesir etmektedir:²⁵

- Yahudiler ibadet törenlerine katılmaktan, sinagoglara girmekten ve ayırt edici dinsel kıyafet giymekten veya üzerlerinde böyle semboller taşımaktan korkar hale gelebilmekte,²⁶ bu da bireylerin ve toplulukların dinlerini veya inançlarını açıklama haklarını olumsuz şekilde etkilemektedir;
- Yahudiler alenen Yahudi olarak anılmaktan, kültürel kimliklerini dışı vurmaktan veya Yahudilerin kültürel etkinliklerine katılmaktan kaçınır hale gelebilmekte, bu da fiiliyatta Yahudileri kamusal yaşamın dışında bırakabilmektedir;²⁷
- Yahudiler kendilerini okulda, işyerinde, internet ortamında veya sosyal ortamlarda sansürleyebilmekte, bu Yahudilerin ifade özgürlüğünden da bilhassa İsrail'i anladıklarını ya da desteklerini ifade etme özgürlüğünden yararlanmaması sonucunu doğurmaktadır;
- Yahudi karşıtı şiddet veya böyle bir şiddete uğrama korkusu bazı ülkelerde Yahudi okullarının ve gençlik merkezlerinin çok sıkı güvenlik tedbirleri olarak faaliyet göstermesine, bu tedbirlerin mali yükünün de çoğu zaman devletler yerine bizzat söz konusu Yahudi kurumları tarafından karşılanmasına ve dolayısıyla din, kültür ve eğitim faaliyetleri için ayrılan kaynakların azalmasına yol açmaktadır.

25 Understanding Anti-Semitic Hate Crimes and Addressing the Security Needs of Jewish Communities: A Practical Guide (Varşova: AGİT/DKİHB, 2017), <<http://www.osce.org/odihr/317166?download=true>>.

26 2014 yılında AGİT katılımı Devletlerin yürüttüğü tartışmalarda Yahudilerin AGİT bölgesinin çeşitli kesimlerinde dinlerini açıkça ifade etmek ve kamusal yaşam içerisinde Yahudi kimliklerini açığa vurma konusunda kendilerini artık güvende hissetmiyor olduklarını ortaya koyan raporlara ilişkin derin endişeler ifade edilmiştir. Bkz. "İsviçre AGİT Başkanlığı kararları", Üst Düzey Antisemitizm Anma Etkinliği konulu AGİT Berlin Konferansı 10. Yıldönümü, Berlin, 12-13 Kasım 2014, <<http://www.osce.org/odihr/126710?download=true>>, a.g.k., dn. 8.

27 Araştırmalar, kendilerini güvende hissetmedikleri için kamusal yaşam içerisinde Yahudi kimliğini açığa vurmaktan kaçınan Yahudi kadınların oranının (yüzde 55) Yahudi erkeklere kıyasla (yüzde 50) daha fazla olduğunu göstermektedir. Bkz. Graham, D. ve Boyd, J., "Understanding more about antisemitic hate crime: Do the experiences, perceptions and behaviours of European Jews vary by gender, age and religiosity?", Institute for Jewish Policy Research (Yahudi Politikaları Araştırma Enstitüsü), 2017. Bu araştırma DKİHB'den gelen bir talep üzerine hazırlanmış ve DKİHB tarafından finanse edilmiştir. Bu bilgiler 2008-2012 arasındaki döneme aittir.

Antisemitizm toplumun geri kalanını da etkilemektedir. Tepki gösterilmeyen veya serpilmesine izin verilen antisemitizm, gençleri ve daha genel anlamda toplumları belirli insan topluluklarına yönelik önyargıların, aktif ayrımcılığın ve hatta saldırıların kabul edilebilir olduğunu düşünmeye itmektedir. Bu düşünce toplumların güvenliğine yönelik hem yakın, hem de uzun vadeli tehditler oluşturmakta olup, tarihsel olaylara bakıldığında bu tehditlerin sonuçları açıkça görülmektedir. Hükümetlerin ve politika belirleyicilerin böyle bir tepkisizliğin yarattığı tehdidi fark etmesi şarttır; zira bu tehdidi zayıflatmak onların elindedir.

2.2. Özellikler

Yahudi karşıtı basmakalıp düşünceler ve karalamalar

Uluslararası, bölgesel ve ulusal merciler antisemitizme resmi şekilde karşı çıkmış olsa da, antisemitizm dünyada hem açık hem de üstü kapalı biçimlerde var olmayı sürdürmektedir. Antisemitizm bir yandan eski basmakalıp düşünceleri, karalamaları ve imajları yenilerine dönüştürürken bir yandan da yepyeni düşünceler, karalamalar ve imajlar yaratmaya devam etmiştir. Yahudi karşıtı önyargılar farklı zamanlarda ve farklı kişiler tarafından da olsa, sık sık birbirine zıt şekillerde dile getirilmektedir; örneğin, Yahudiler hem köksüz bir kozmopolitlikle, hem de bağnaz bir cemaatçilikle tenkit edilmektedir. Keza, yine birbiriyle bağdaşması mümkün olmayan iki söylem biçimi olarak, Yahudiler hem çok güçlü, hem de insanlık seviyesine ulaşmamış bir topluluk olarak resmedilmektedir.

Yahudi karşıtı saldırıların temelinde, ya bu davranışlara sebep oluşturan ya da bunlara eşlik eden, geçmişten beri süregelen Yahudi karşıtı basmakalıp düşünceler gözlemlenebilir. “Yahudilerin” zengin ve açgözlü olduğu, dünyaya hükmetmek için komplolar yaptıkları veya İsa’yı “Yahudilerin” öldürdüğü gibi iddialar bunlara örnek sayılabilir. Yahudi karşıtı karalamalar çoğu zaman entrikalardan beslenen bir dünya görüşü biçiminde tezahür etmektedir. Örneğin siyasi olarak hem sol, hem de sağ düşünceye sahip kesimler arasında, 11 Eylül 2001’de Amerika Birleşik Devletleri’ne yönelik olarak gerçekleştirilen terör saldırılarını Yahudilerin planladığına dair yanlış bir kanıya sahip insanlar bulunmaktadır. Daha yakın tarihte ise, Avrupa’daki mülteci krizinde Yahudilerin dahli olduğuna dair yalan yanlış iddialar ortaya atılmıştır.²⁸

Eğitimcilerin Yahudi karşıtı basmakalıp düşüncelere ve yanlış kanılara etkili bir şekilde yanıt verebilmesi için, öncelikle bu yanlış kanıların aldığı çeşitli biçimleri saptayabilmesi ve bunların zaman içerisinde nasıl geliştirildiğini anlayabilmesi şarttır. Ek 2’de, birbiriyle bağlantılı kinayeli söylemlere ve görsellere kapsayıcı olmaktan ziyade örnekleyici bir liste sunulmaktadır.

28 Péter Krekó ve diğerleri, “‘Migrant Invasion’ as a Trojan Horseshoe”, Péter Krekó ve diğerleri (der.), Trust within Europe içinde (Budapeşte: Political Capital, 2015), s. 63-72, <http://www.politicalcapital.hu/wp-content/uploads/PC_OSIFE_Trust_Within_Europe_web.pdf>.

Komploteorileri

Komploteorileri, ıstırap verici olayları, art niyetlerini gerçekleştirmek üzere el ele vermiş ufak fakat muktedir bir grubun eylemlerinin sonucu olarak izah etmeye çalışır. Bu tür izah biçimlerinde, kabul gören söylemler reddedilirken, resmi söylemler ise bazen komploya delil oluşturan bir unsur olarak gösterilir. Komploteorileri köklü kurum ve süreçlere karşı duyulan güvensizliğe dayanarak, bilhassa toplumsal kargaşaların yaşandığı dönemlerde, Yahudiler de dahil olmak üzere, olumsuz basmakalıp düşüncelerle ilişkilendirilen toplulukları töhmet altında bırakır.²⁹

Yahudiler geçmişten bu yana komploteorilerinin hedefi yapılmaktadır. Birçok söylemde “Yahudilerin” veya “Siyonistlerin” hükümetleri, medyayı, bankaları, eğlence sektörünü ve başka kurumları kötücül amaçlarla manipüle eden güçlü, küresel bir lobi oluşturduğu iddia edilir. Komploteorilerinin pek çoğu, temelinde, Yahudilerin dünyaya hâkim olma planlarını ifşa ettiği iddiasında olan, gelmiş geçmiş en yaygın sahteciliklerden biri olan *Siyon Liderlerinin Protokolleri* başlıklı kitaptan etkilenmektedir. 2. Dünya Savaşı sırasında Avrupa’da Nazilerin Yahudilere uyguladığı soykırım da kısmen, Yahudilerin iktidarına dair komplocu görüşün üzerine inşa edilmiştir.

Tüm dünyaya hükmeden bir Yahudi komplosunun varlığına dair söylenceler, günümüzde Yahudilerin toplumsal ve iktisadi sektörlerde fazlasıyla temsil edildiği veya kurumlarda nüfuz sahibi olduğu varsayımına dayalı görüşlerde yankı bulmaktadır. Körfez Savaşı yahut Ortadoğu’da şiddet kullanan aşırı uç toplulukların yükselişi gibi hemen her türlü kargaşadan ve tüm savaşlardan Yahudi halkını sorumlu tutmak gibi ithamlar da buna örnek gösterilebilir.

Son yıllarda, Yahudi karşıtı komploteorilerini de içeren çeşitli komploteorileri internet üzerinden daha fazla kişiye ulaştırmış ve bir meşruiyet kisvesi edinmiştir. Holokost’un daha fazla kişi tarafından inkâr edilmesine yol açan platformlar sağlayan pek çok web sitesi ve sosyal medya hesabı mevcuttur.

2.3. Güncel Çeşitlemeler

Son yıllarda antisemitizm siyasi yelpazenin aşırı sol ve aşırı sağ uçlarından doğan önemli çeşitlemelere sahne olmuştur. Antisemitizm, radikal dinî gruplarla ilişkilendiğinde de hayli değişiklik göstermektedir.

Holokost’un inkâr ve tahrif edilmesi³⁰

Holokost’u inkâr edenler Yahudi karşıtı düşüncelere dayanmakta ve bu görüşleri pekiştirmektedir.³¹ Holokost’un inkâr ve tahrif edilmesi kimi hükümetlerce ve aşırı kült gruplarca teşvik edilmektedir. Holokost’un inkârı, Yahudilerin dünya çapında bir aldatmacaya giriştiği iddiasına dayandırılmakta ve tarih arşivlerinin yanı sıra Holokost mağdurlarının, ailelerinin ve torunlarının hatıralarını da hiçe saymaktadır.

29 M. Abalakina-Paap, W. Stephan, T. Craig ve W. L. Gregory, “Beliefs in conspiracies”, *Political Psychology*, Cilt 20, Sayı 3, 1999, s. 637-647.

30 Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Holokost inkârını 26 Ocak 2007 tarihli ve A/RES/61/255 sayılı Kararıyla kınamıştır, <<http://www.un.org/en/holocaustremembrance/docs/res61.shtml>>.

31 Alvin Rosenfeld, *The End of the Holocaust* (Bloomington: Indiana University Press, 2011), s. 238-270.

- **Sözdebilim:** Holokost'un inkârı, II. Dünya Savaşı sırasında Nasyonal Sosyalistlerin Yahudileri soykırım amacıyla katlettiğini gösteren, doğruluğu kanıtlanmış kayıtlara karşı sözdebilimsel bir itiraz oluşturmaktadır.
- **Tarihin tahrif edilmesi:** Tarih arşivleri kasıtlı olarak tahrif edilmekte ve Yahudilerin II. Dünya Savaşı sırasında Nasyonal Sosyalistler ve onların işbirlikçileri tarafından ne ölçüde mağdur edilmiş olduğu kabul edilmemektedir.
- **Aşırılık semptomu:** Holokost'un inkârı aşırı uç görüşlere maruz kalmayı veya aşırı uç faaliyetlere katılımı gösteren bir semptom olabilir.

Holokost inkârcılığı, özünde, dünyadaki Yahudi halkının kendi art niyetlerini gerçekleştirebilmek için dünya çapında bir komplo çevirdiği yalanına dayanır. Örneğin, Holokost'u inkâr eden kimi çevreler, Yahudileri, savaş tazminatı elde edebilmek için Holokost dümenini planlamakla suçlamaktadır. Kimileri ise Yahudilerin, Holokost kandırmacasını İsrail Devleti'ne Batı'dan destek bulabilmek için uydurduğunu iddia etmektedir.³² Bu çevreler Holokost gerçeğini külliyen inkâr ettikleri gibi, herkesin malumu olan, belgelerle kanıtlanmış tarihi olayları tahrif etmek için daha sinsice yöntemler de kullanabilmektedirler.³³ Örneğin, Holokost'un okul müfredatı kapsamında her yönüyle işlenmediği yerlerde, gençler, tarihi olaylar konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıkları için Holokost'u çarpıtılabilmekte, veya ergenlerin yaptığı gibi, sırf kışkırtıcı olmak ya da yerleşik bir anlatıyı reddetmek adına Holokost'u inkâr edebilmektedirler. Holokost'a yönelik inkâr ve tahrifatın ardında ne yatıyor olursa olsun, çoğu zaman açgözlülük, iktidar hırsı, düzenbazlık ve suça eğilim gibi ithamları içeren klasik Yahudi karşıtı temalar da beraberinde işlenmekte veya körüklenmektedir.

32 Addressing Anti-Semitism: Why and How? A Guide for Educators (Varşova ve Kudüs: DKİHB ve Yad Vashem, 2007), <<http://www.osce.org/odihr/29890?download=true>>, s. 25.

33 Kimi yazarlar, eğitim ve kutlamalar bağlamında Holokost'un "Musevi kimliğinden arındırılmasına" yönelik yeni bir yaklaşıma işaret etmektedir; bu yeni yaklaşım, tarihi gerçekleri doğrudan inkâr etmek yerine, Yahudi halkının Nazi Almanyası ve onun işbirlikçileri tarafından mağdur edildiği gerçeğini olduğundan küçük göstererek azımsamaya çalışmaktadır. "[Nazilerin Avrupa'da yaşayan tüm Yahudileri öldürmek istediğini] kabul etmeyen ve Yahudilerin Nazi kurbanı olarak görülmesine karşı çıkan öğretmen ve eğitimciler, Yahudilerin Holokost deneyimini azımsayarak önemsiz göstermektedir. Holokost'un bu şekilde algılanması, bu eğitimcilerin pedagojisine ve uygulamalarına da yansıtacak olup, öğrencilerin Holokost algısını çarpıtarak bozma potansiyeli taşımaktadır." Bkz. P. Cowan ve H. Maitles, Understanding and Teaching Holocaust Education (Londra: SAGE, 2017), s. 143-144.

2013 yılında, Uluslararası Holokost Anma İttifakı'na üye ülkeler Holokost'un İnkârı ve Tahrifatına ilişkin bir Çalışma Tanımı üzerinde anlaşmıştır:³⁴

“Holokost inkârı Yahudilerin II. Dünya Savaşı sırasında Naziler ve onların işbirlikçileri tarafından imhası olarak bilinen Holokost'a veya Yahudi Soykırımına ilişkin tarihsel gerçeği ve bu gerçeğin kapsamını inkâr eden bir söylem ve propagandadır. Holokost inkârı, Holokost'un/Yahudi Soykırımının yaşanmadığını iddia etmeye yönelik her türlü girişimi ifade eder.

“Holokost inkârı Yahudi halkına yönelik soykırım niyetinin veya başlıca imha mekanizmalarının (gaz odaları, toplu kıyım, aç bırakmak ve işkence) kullanıldığını alenen inkâr edilmesini veya bunlara ilişkin şüphe uyandırılmasını da içerebilir.

“Muhtelif biçimler alabilen Holokost inkârı antisemitizmin bir tezahürüdür. Yahudi soykırımını inkâr etme girişimleri, Yahudi halkına yönelik soykırımdan ötürü Nasyonal Sosyalizmi ve antisemitizmi suçtan ve sorumluluktan kurtararak temize çıkarmayı amaçlamaktadır. Çeşitli Holokost inkârı biçimleri arasında sanki Yahudi Soykırımı Yahudilerin tezgâhladığı bir komplonun sonucuymuş gibi Yahudilerin siyasi veya maddi kazanç elde edebilmek amacıyla Yahudi Soykırımına ilişkin mübalağada bulunmakla suçlanması da yer almaktadır. Bununla yapılmak istenen şey, Yahudileri suçlu kılmak ve antisemitizmi bir kez daha meşrulaştırmaktır.

Holokost inkârının amacı çoğu zaman açık bir antisemitizmin yeniden tesisi ve tam da inkâr edilen türden olayların vuku bulması için uygun koşulların ve siyasi ideolojilerin desteklenmesidir.”

İkincil Antisemitizm

Yukarıda anlatılan şekilde Holokost ile uzlaşma süreci, kimi ülkelerde, Yahudilerin varlığının diğer kesimlere Holokost'u çağrıştırarak suçluluk duygularının tetiklenmesine, bundan ötürü de Yahudilerin itham edilmesine yol açan “ikincil antisemitizm” sebep olmaktadır.³⁵ Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı ikincil antisemitizmin, II. Dünya Savaşı'ndan sonra meydana gelen bir toplumsal değişikliği yansıttığını açıklamaktadır:

Savaştan sonra antisemitizmin kamusal ifadesinde bir dönüşüm meydana geldi. Antisemitizmin açık tezahürleri genellikle toplumsal olarak kabul edilemez ve kanun marifetiyle cezalandırılabilir hale geldiğinden toplumun uç kesimleriyle sınırlı kalmış, bunun sonucu olarak da “ikincil antisemitizm” diye anılan bir yaklaşım ortaya çıkmıştır. Daha eski, açıkça dillendirilen Yahudi karşıtı kalıplardan yola çıkan tipik ikincil antisemitizm iddialarına örnek olarak “Yahudilerin” Almanları veya Avusturyalıları İkinci Dünya Savaşı hakkında duydukları suçluluk duygularını istismar yoluyla manipüle ettiği iddiası verilebilir. Her türlü ikincil antisemitizm biçiminin karakteristik bir özelliği, Holokost ile ilgili olması ve Yahudi karşıtı duyguların dolaylı şekilde ifade edilmesine imkan yaratmasıdır. Örneğin antisemitizm

34 Tanımın tamamı için bkz. Ek 4. IHRA'nın “Holokost İnkârı ve Tahrifatına İlişkin Çalışma Tanımı” için bkz. IHRA, 26 Mayıs 2016, <<https://www.holocaustremembrance.com/working-definition-holocaust-denial-and-distortion>>.

35 Peter Schönbach, Reaktionen auf die antisemitische Welle im Winter 1959/60 (Frankfurt am Main: Europäische Verlagsanstalt, 1961), s. 80.

Holokost'un inkârıyla olduğu gibi önemsizleştirilmesi ile de kendini açığa vurabilir.³⁶

Ortadoğu'daki durumun Yahudi karşıtı eylemler için gerekçe gösterilmesi

2014 yılında Basel'de düzenlenen Bakanlar Konseyi toplantısında AGİT katılımcısı devletler, Ortadoğu'da yaşananlar da dahil olmak üzere uluslararası gelişmelerin hiçbir hal ve şartta antisemitizmi haklı kılamayacağını oybirliğiyle beyan etmişlerdir.³⁷ Ne var ki, Ortadoğu'daki durum halen antisemitizm için gerekçe olarak kullanılmaktadır. Bu bağlamda, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri António Guterres, Ağustos 2017'de "İsrail devletini yıkma arzusunu [...] dile getirmek, kabul edilebilir yanı olmayan bir güncel antisemitizm biçimidir" ifadelerini kullanmıştır.³⁸ Bölgede gerginlik arttıkça bu türden olayların daha da artması muhtemeldir.

Eğitimcilerin, İsrail'e yönelik eleştirilerin bazı durumlarda Yahudi karşıtı düşüncelerden ve Siyonizm, İsrail ve İsrail-Filistin çatışması açısından geçerli olan inanış biçimlerinden kaynaklanabileceğini bilmesi önemlidir. Bu tür eleştirilere Yahudi karşıtı sloganlar, hakaretler ve kimi zaman da fiziksel korkutma eylemlerinin eşlik edebildiği durumlar bunu göstermektedir. Ortadoğu'daki durumdan ötürü tek tek veya toplu bir şekilde Yahudileri sorumlu tutmak veya insanları sırf Yahudi kimliğinden ötürü dışlamak da Yahudi karşıtı tutumlardır. İnternet ortamında dolaşıma sokulan Yahudi karşıtı propagandalar, bu türden antisemitizm tezahürlerinde önemli bir rol oynamaktadır.

Ortadoğu'daki durum da dahil olmak üzere uluslararası arenada yaşanan gelişmeler bağlamında, AGİT katılımcısı Devletlerin, birçok kez, barışçıl toplanma hakkını tasdik etmiş olduğunu ve ifade özgürlüğünün temel bir insan hakkı ve demokratik bir toplumun en temel öğelerinden biri olduğunu hatırlaması önemlidir.

İnternet ortamında Yahudi karşıtı ifadeler

Sosyal medya platformları Yahudileri taciz etmek ve yanlış bilgileri yahut nefret duygularını yaymak isteyenlerin temel araçlarından biri haline gelmiştir. Bu platformlar komple teorilerinin yaygınlaşmasında muazzam bir rol oynamakta, insan hakları ve demokratik değerlerin geliştirilmesi yönündeki çabaları da baltalayabilmektedir.

2017'de Simon Wiesenthal Merkezi'nin yayınladığı "Dijital Terörizm ve Nefret" başlıklı yıllık raporda, internet ortamında erişilebilen Yahudi karşıtı 24 oyunun yanı sıra, sosyal medya platformlarında, bloglarda, mesajlaşma uygulamalarında, tartışma forumlarında, video kanallarında ve diğer sanal medya mecralarında rastlanan antisemitizm ve nefret suçu örnekleri tespit edilmiştir.³⁹ Aynı şekilde Dünya Yahudi Kongresi'nin bir raporunda da, 2016 yılında sosyal medyaya her gün Yahudi karşıtı 1000 gönderi yüklendiği gözler önüne serilmiştir.⁴⁰ Bu gönderiler genellikle kamuoyunca tanınan kişileri ve ünlüleri

36 Antisemitizm: Summary overview of the data available in the European Union 2003–2013 (Vienna: Avrupa Temel Haklar Ajansı, 2014), s. 3, <fra-2014_antisemitizm-update-2003-2013_web.pdf>.

37 Bkz. AGİT Bakanlar Konseyi'nin 8/14 sayılı Bildirisi, "Antisemitizmle Mücadele Çabalarının Genişletilmesine İlişkin Bildiri", Basel, 5 Aralık 2014, <http://www.osce.org/cio/130556?download=true>, a.g.k., dn. 8.

38 Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği, Genel Sekreter'in İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu ile birlikte medyaya verdikleri demec, 28 Ağustos 2017, <https://www.un.org/sg/en/content/sg/press-encounter/2017-08-28/secretary-general%E2%80%99s-remarks-media-prime-minister-benjamin>.

39 "Digital Terrorism and Hate", Simon Wiesenthal Merkezi, 2017, <digitalhate.net/>.

40 The Rise of Anti-Semitism on Social Media: Summary of 2016 (New York ve Tel-Aviv: Dünya Yahudi Kongresi ve Vigo Social Intelligence, 2017), s. 15.

hedef aldığı için öğrencilerin sanal ortamlarda antisemitizm ve nefret söylemiyle karşılaşması oldukça olasıdır. Antisemitizm bazen sosyal medya gönderilerinde, Twitter kullanıcı adlarında, bloglarda ve mesaj dizilerindeki sembollerle de ifade edilebilmektedir (bkz. Ek 5).

2016 yılında Avrupa Komisyonu ve dört büyük sosyal medya platformu sanal ortamda hukuka aykırı nefret söylemiyle mücadele konusunda bir Davranış Kuralları açıklamıştır. Facebook, Twitter, YouTube ve Microsoft, bu kurallar çerçevesinde Avrupa’da bu tarz içeriklerin yaygınlaşmasıyla mücadele etme yönünde bir dizi taahhüt bulunmuşlardır.⁴¹ Bu kuralların sanal ortamda Yahudi karşıtı nefret söylemi oranları üzerindeki etkisi izlenmesine ihtiyaç vardır.

41 Daha fazla bilgi için bkz. “Avrupa Komisyon ve BT Şirketleri sanal ortamda hukuka aykırı nefret söylemi hakkında Davranış Kurallarını duyurdu”, Avrupa Komisyonu basın açıklaması, 31 Mayıs 2016, <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1937_en.htm>.

3.
**ANTİSEMİTİZMİN EĞİTİM
YOLUYLA ÖNLENMESİ:
KILAVUZ İLKELER**

Birleşmiş Milletler Eğitimde Ayrımcılığa Karşı Sözleşme (UNESCO), eğitim alanında ayrımcılığı yasaklamakta ve eğitimin “insan hakları ve temel özgürlüklere saygının güçlendirilmesine” yönelik olması ve “tüm uluslar, ırk ve din toplulukları arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu t özendirmesi” gerektiğini vurgulamaktadır.⁴² Benzer şekilde AGİT katılımcısı Devletler de antisemitizm de dahil olmak üzere hoşgörüsüzlüğün kapsayıcı bir yaklaşımla ele alınmasının önemini teslim etmiş bulunmaktadır.⁴³ Eğitim alanında antisemitizme ilişkin yaklaşımlar her türlü nefret, ayrımcılık ve hoşgörüsüzlük biçimini ele alan daha geniş kapsamlı bir yaklaşımın parçasını oluşturmaktadır.

Antisemitizmin bağlamı her bir mahalle, şehir, devlet, bölge, kurumda ve hatta her bir derslikte farklıysa da, bu karmaşık konunun etkili bir şekilde ele alınması ilişkin temel eğitim prensipleri ve uygulamaları tutarlılık göstermektedir. Bu prensipler şu şekilde sıralanabilir:

1. Eğitim konusunda insan hakları temelli bir yaklaşım benimsemek;
2. Öğrencilere mukavemeti kazandırmak ve meselenin kızışmasını önlemek;
3. Öğrencilerin eleştirel düşüncüyü, kendi üzerine düşünme becerilerini ve karmaşık meseleleri ele alma ve işleme kabiliyetlerini geliştirmek;
4. Önyargıları açığa çıkarmak için toplumsal cinsiyete dayalı bir bakış açısı benimsemek; ve
5. Başta Küresel Vatandaşlık Eğitimi olmak üzere, mevcut eğitim alanlarıyla ve çevreleriyle daha iyi bütünleşmesini sağlamak.

3.1. İnsan Hakları Temelli bir Yaklaşım Benimsemek

Çerçeve

İnsan hakları temelli bir yaklaşım, yerleşik insan hakları standartlarına dayalı bir kavramsal çerçeve olup, herkesin insan haklarına saygı gösteren, insan haklarını herkes için koruyup hayata geçiren bir toplum yaratılmasını hedefler. Bu yaklaşım antisemitizm ardında yatan düşüncelerin temel insan hakları ilkelerine aykırı olduğu, bu ilkeleri baltaladığı ve ihlal ettiği kabulünden hareket etmektedir.

Bu nedenledir ki, insan hakları temelli bir eğitim yaklaşımı antisemitizmin tezahürlerini kökünden kazıma ve tüm insanlığın onurunu koruma çabasını içermelidir.⁴⁴

42 UNESCO, Eğitimde Ayrımcılığa karşı Sözleşme, Paris, 1960, <<http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001325/132598e.pdf>>.

43 AGİT Bakanlar Konseyi'nin 10/07 sayılı Kararı, “Ayrımcılık Yasağı ve Hoşgörü: Karşılıklı Saygı ve Anlayışın Geliştirilmesi”, Madrid, 30 Kasım 2007, <<http://www.osce.org/mc/29452?download=true>>.

44 Understanding Anti-Semitic Hate Crimes and Addressing the Security Needs of Jewish Communities: A Practical Guide (Varşova: DKİHB, 2017), s. 8; D. Graham ve J. Boyd, “Understanding Antisemitic Hate Crime: Do the Experiences, Perceptions and Behaviours of Jews Vary by Gender, Age and Religiosity?”, Polonya Yahudileri Araştırma Enstitüsü, 2017, <<http://www.osce.org/odhr/320021>>.

Antisemitizm hedef alınırken insan hakları eğitiminin bir yaklaşım olarak kullanılması, aşağıda ayrıntılı bir şekilde belirtildiği üzere, insan hakları *hakkında*, insan hakları *yoluyla* ve insan haklarına *yönelik* bir eğitim içermektedir:

İnsan hakları hakkında eğitim: öğrencilere (çeşitli ulusal ve uluslararası kaynaklardan) bilgi edinme hakkı, din veya inanç özgürlüğü ve ifade özgürlüğü de dahil olmak üzere sahip oldukları haklar,⁴⁵ antisemitizmin bireylerin haklarını nasıl ihlal ettiği ve hakların savunulması konusundaki ortak sorumluluklarımız hakkında verilen eğitimidir;

İnsan hakları yoluyla eğitim: Yahudi öğrencilerin antisemitizmden arındırılmış bir öğrenme ortamına sahip olma hakkı da dahil olmak üzere, eğitim ortamlarında öğrenenlerin insan haklarının korunmasını sağlar; ve

İnsan haklarına yönelik eğitim: öğrencileri, antisemitizmi önlemek ve buna karşı durmak da dahil olmak üzere kendi haklarını kullanmak ve başkalarının haklarını savunmak konusunda güçlendirir.

İyi Uygulama Örneği: Norveç

Norveç Hükümeti, antisemitizmle mücadele etmeye ve Yahudi mirasını korumaya yönelik taahhütlerde bulunduğu Antisemitizme Karşı Eylem Planını (2016-2020) benimsemiştir. Yerel Yönetimler ve Modernleşme Bakanlığı'nın öncülüğünde bakanlıklar arasında geliştirilen bu yaklaşım çerçevesinde antisemitizmle mücadeleyle yönelik eğitim programları geliştirmekte, Yahudi kültürünün ve mirasını koruyup geliştirilmek için finansal kaynaklar temin etmekte ve Norveç'te Yahudi karşıtı olayları izleyip araştırmaktadır. Eylem Planı özellikle "öğrencilere çeşitliliği tanımak ve buna saygı göstermek konusunda eğitim verilmesinde ve 'uyumsuzluklarla dolu bir toplumda' yaşama becerisi kazandırılması konusunda okullara temel bir rol düşüğünü" vurgulamaktadır. Tüm bunların demokrasi ve insan hakları eğitimiyle yakından bağlantısı bulunduğu içindir ki, her iki konu da Norveç'te eğitim kapsamına alınmış olup temel eğitim müfredatının genel bir parçasını oluşturmaktadır."

Daha fazla bilgi için bkz. <https://www.regjeringen.no/contentassets/dd258co81e6048ezadocac9617abf778/action-plan-against-antisemitism.pdf>

Nasıl

İnsan hakları eğitimi, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı teşvik eden ve öğrencilere, insan hakları kültürüne katkıda bulunmaları için güçlendirip, bu konuda onlara ilham verebilecek bilgi, beceri ve anlayışları kazandırmak suretiyle insan hakları

45 Özgür ifade, dinler ve etnik gruplar hakkında eleştirel düşünme hakkını da içermekle birlikte, geniş bir perspektiften bakıldığında, ifade özgürlüğü ve din veya inanç özgürlüğü hoşgörüsüzlüğün ortadan kaldırılması ve topluluklar arasında barış, hoşgörü ve diyalogun geliştirilmesi amacıyla birlikte işleyen, birbirinden ayrılmaz ve birbirine bağlantılı haklar olarak değerlendirilmelidir. Uluslararası hukuk, ifade özgürlüğüne yönelik birtakım sınırlamalara müsaade etmektedir. Bkz. MSHS, yukarıdaki dn. 2, 18, 19 ve 20. maddeler <<http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>>. [Resmi Gazete'de yayınlanan Türkçe tercümesi için bkz. <<https://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/81204--Medeni-ve-Siyasi-Haklara-Iliskin-Uluslararası-Sozlesme.pdf>>].

ihlallerinin önlenmesini amaçlayan eğitim faaliyetleri anlamına gelmektedir.⁴⁶ İnsan hakları eğitimi, öğrencilere temel toplumsal değerleri tanıma ve benimseme -ve bu örnekte, Yahudi karşıtı önyargı ve davranışları önleme- konusunda kılavuzluk ederek, eğitimin kişisel gelişim, kapsayıcılık ve eşit katılım⁴⁷ konusunda oynadığı önemli rolü teslim etmektedir.

Antisemitizmle mücadele gibi, insan hakları eğitimine dahil olan konu başlıkları, bazen tartışmalara sebebiyet verip, daha geniş bir toplumun mikrokozmosu olarak sınıf ortamında hassasiyetlerin yükseldiği bir atmosfer yaratabilir. Bu durum kimi eğitimcilerin ve eğitim politikalarını belirleyen ve müfredatı hazırlayan kişi veya ekiplerin gözünü korkutsa da, antisemitizm konusunu sınıfa güvenli ve destekleyici şekilde taşımak için kullanılacak birçok giriş noktası ve pedagoji tekniği mevcuttur (Bkz. 4. Bölüm).

İyi Uygulama Örneği: Avrupa Konseyi

Avrupa Konseyi 2015 yılında öğretmenlere yönelik olarak Living with Controversy - Teaching Controversial Issues Through Education for Democratic Citizenship and Human Rights (EDC/HRE) (Uyuşmazlıkla Birlikte Yaşamak – Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları için İhtilafı Konuları Eğitim Yoluyla Öğretmek) başlıklı bir mesleki gelişim paketi hazırlamıştır. Avrupa Konseyi sizinkinden farklı değerlere sahip insanlarla diyaloga girmeyi ve onlara saygı göstermeyi öğrenmenin demokratik süreç açısından temel bir nitelik taşıdığını ve demokrasinin korunması ve güçlendirilmesi ve bir insan hakları kültürünün yeşertilmesi için elzem olduğunu kabul etmektedir. Öğretmen paketi gerekli kişisel, teorik ve pratik öğretmen yetkinliklerini tanımlamakta ve sınıfta aktif ve katılımcı bir öğrenme sağlanması ve “gerçek hayata ilişkin” meselelerin ele alınması için kullanılacak hazırlık ve pedagoji teknikleri önermektedir.

Daha fazla bilgi için bkz. <https://rm.coe.int/16806948b6>

3.2. Öğrencilere Mukavemet Kazandırmak ve Meselenin Kızıışmasını Önlemek

Eğitim önyargıları ve ayrımcı davranışları tamamen ortadan kaldıramaz, fakat öğrencileri, bunları saptayarak etkin bir karşı duruş geliştirmek için gereken becerileri kazanmaya teşvik edebilir. Eğitim ayrıca okulda, antisemitizm de dahil olmak üzere önyargıların ve ayrımcı davranışların serpilmesini güçleştiren koşullar da yaratabilir. Bunun için, eğitim politikalarının, öğrencilerin antisemitizme, ırkçılığa ve diğer hoşgörüsüzlük biçimlerine mukavemetini pekiştiren ve hiçbir hal ve şartta meseleyi kızıştırmayan⁴⁸ veya öteki kişi veya topluluklara yönelik hoşgörüsüz tutumlar yaratmayan veya bunları şiddetlendirmeyen okul ortamları sağlanması gerekmektedir.

Sosyal medya, Yahudi karşıtı söylemlerin öğrencileri kolayca etkilemesine açık bir ortam yaratmaktadır. Bu tür söylemlere karşı koyabilmek için bunların karalama içeren ve

46 Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun İnsan Hakları Eğitimi ve Öğretimi hakkındaki Kararı A/Res/66/137, s. 201.

47 Bu prensip Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 29(1). maddesinin de temelini oluşturmaktadır, 20 Kasım 1989 tarihli ve 44/25 sayılı Genel Kurul kararı, <<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx>>.

48 Preventing violent extremism through education: A guide for policy-makers (Paris: UNESCO, 2017), s. 22, <<http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002477/247764e.pdf>>.

önyargıları, ayrımcılığı ve hatta şiddeti körükleyen ve hiçbir kanıta dayanmayan tek taraflı, basite indirgenmiş mesajlar içerdiğinin anlaşılması gerekmektedir.⁴⁹ Eğitim, öğrencilerin bu tehlikeleri anlamaları ve önyargılı davranışlar sergilemekten kaçınmaları için gereken becerileri edinmesine yardımcı olmalıdır. Eğitim bunu öğrencilerin, korku ve yanlış bilgiler yerine mantık, bilgi ve anlayışa dayalı bir mukavemet ve davranış biçimi geliştirmelerine yardımcı olarak yapabilir.

Bu bakımdan pedagoji, öğrencilerin bu tür basite indirgenmiş bakış açılarına karşı durabilmesi için bilişsel, sosyal ve duygusal beceriler geliştirmesine yardımcı olabilir. Mukavemet için gereken bu beceriler eleştirel düşünemeyi, tüm insanların önyargılı düşünme eğiliminin farkında olmayı, gerçekleri önyargılardan ayırmak için kanıtlara önem verebilmeyi ve farklı görüş açılarının anlayıp, değerlendirebilmeyi içermektedir. Okullar, öğrencilerin, antisemitizm gibi ihtilafli bir insan hakları meselesine ilişkin anlayışlarını nasıl eyleme dönüştüreceklerini deneyimleyebildikleri bir ortamdır.

İyi Uygulama Örneği: Amerika Birleşik Devletleri

1985 yılında İftira ve İnkârla Mücadele Birliği (ADL) bir “Farklılıklar Dünyası” kampanyası başlatmış ve bunun sonucunda da Farklılıklar Dünyası Enstitüsü kurulmuştur. Günümüzde bu Enstitü Kuzey Amerika’da önyargılardan arınmış bir eğitim verme konusunda önde gelen bir kurum olup, önyargılı söylemlere karşı mukavemet kazandırmaya odaklı çalışmalar yürütmektedir. Enstitünün interaktif eğitim programları ve kaynakları “önyargıların ve bu önyargıların kişi ve toplum üzerindeki zararlarının fark edilmesi, çeşitliliğin değeri ve yararının anlaşılması, topluluklar arası ilişkilerin iyileştirilmesi ve ırkçılıkla, antisemitizmle ve diğer her türlü yobazlık biçimiyle mücadele edilmesi” amacıyla hazırlanmaktadır.⁵⁰ Enstitünün hazırladığı kaynaklar ABD’deki okullarda, üniversitelerde, şirketlerde, kolluk kuvvetlerinde ve topluluklara yönelik kuruluşlarda kullanılmakta ve dünyanın başka bölgelerine de adapte edilmektedir.

Daha fazla bilgi için bkz. <https://www.adl.org/who-we-are/our-organization/signature-programs/a-world-of-difference-institute>

3.3. Eleştirel Düşüncüyü Geliştirmek

Eleştirel düşüncenin tanımı

Eleştirel düşünce kişinin bir konuyu analitik ve rasyonel biçimde ve açıkça irdeleyebilmesini ve yeni ve farklı sonuçlara varma olasılığına dayalı bir hüküm oluşturabilmesini sağlayan daha üst seviyede bir muhakeme silsilesi örneğidir. Eleştirel düşünce antisemitizm gibi karmaşık insan hakları meselelerinin irdelenmesi bakımından son derece önemlidir.

49 “Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği Raporu – Şiddet içeren Aşırı Uç Görüşlerin Önlenmesine yönelik Eylem Planı”nda şiddet içeren aşırı uç hareketlere yönelik mukavemet kazanmak için alınması gereken tedbirler dile getirilmektedir, A/70/674, Aralık 2015.

50 İftira ve İnkârla Mücadele Birliği, A World of Difference Institute (Farklılıklar Dünyası Enstitüsü), <<https://www.adl.org/who-we-are/our-organization/signature-programs/a-world-of-difference-institute>>.

Eleştirel düşünce öğrencilerin şunları yapabilmesini sağlar:

- Fikirler arasındaki mantıksal bağlantıları anlamak;
- Savunma noktalarını saptamak, geliştirmek ve değerlendirmek;
- Muhakemedeki tutarsızlıkları ve yaygın hataları tespit etmek; ve
- Kendi inanç ve değerlerine dayalı bir gerekçelendirme üzerine derinlemesine düşünmek.⁵¹

Eleştirel düşünce konusunda yetkinlik geliştirmiş olan öğrencilerin antisemitizmi bilişsel ve sosyo-duygusal seviyede kavrayabilmesi ve önyargılara karşı mukavemet kazanabilmesi daha olasıdır. Bu öğrenciler ayrıca, diğer önyargı biçimlerini de içeren başka bir dizi toplumsal olguyu kavramaya ve bunlar için gerekli mukavemet biçimlerini kazanmaya da daha yatkın olacaklardır.

UNESCO'nun küresel vatandaşlık eğitimi kılavuzunda “öğrenenlerin eleştirel soru sorma (örneğin bilgiyi nereden edineceklerine ve delilleri nasıl analiz edip kullanacaklarına dair sorular), medya okuryazarlığı⁵² ve bilginin nasıl yöneltildiği ve iletildiğine dair bir kavrayışa sahip olma becerilerini geliştirmesi gerektiği” dile getirilmektedir.⁵³ Dolayısıyla, medya ve bilgi okuryazarlığı eleştirel düşünmeyi öğretme yollarından birini oluşturmaktadır. Öğrenciler ayrıca eleştirel düşünmeyi kendi tutum ve davranışlarına da uygulamalıdır ve işte bu nedenle eleştirel düşünme, kişinin kendi basmakalıp düşüncelerini ve demokratik olmayan tutumlarını fark edebilmesi ve daha geniş anlamda toplumda tezahür eden hoşgörüsüzlükleri analiz etmesi bakımından önemli bir araç oluşturmaktadır.

Eğitim uygulamaları ve politikaları bu hedeften hareket etmelidir. Örneğin, öğretmenler öğrencileri eleştirel düşünme becerilerini kullanmaya teşvik ederken sert bir didaktizmden kaçınmalıdır. Eğitimciler bunun yerine, öğrencilere sorunları tartışma, olayları analiz etme, kendilerine sunulan bilgileri sorgulama ve tek başlarına veya grup halinde eleştirel düşünme fırsatı sunmalıdır. Eşli ve grup halinde yapılan faaliyetler, bireysel kişilik özelliklerinin hâkimiyetini veya akran baskısının etkin olmasını önleyecek şekilde yönetilirse, daha üst seviyede düşünme ve liderlik becerilerinin geliştirilmesine ön ayak olabilir. Bu tür yaklaşımlar daha uzun bir süre ve etkili moderasyon becerileri gerektirmekle birlikte, öğrenme sonuçlarının etkisi daha kalıcı olabilmektedir.

51 Bkz. “What is critical thinking?”, <<http://philosophy.hku.hk/think/critical/ct.php>>.

52 20. yüzyılın başında radyo ve televizyonun icadıyla ve yüzyılın sonlarına doğru yeni teknolojilerin patlamasıyla, “bilgi okuryazarlığı” veya “medya okuryazarlığı” başlığı altında eleştirel düşünme ve sorgulama konusunda artık muazzam bir bilgi dağarcığına sahibiz. UNESCO, her türlü bilgi ve medya biçimi açısından teknolojinin temel önemini vurgulamak için medya ve bilgi okuryazarlığı terimini kullanmaktadır. Antisemitizmi Medya ve Bilgi Okuryazarlığı yoluyla Ele Almak başlıklı 4.1.4. Bölümde medya ve bilgi okuryazarlığı hakkında daha fazla bilgi sunulmaktadır.

53 Küresel Vatandaşlık Eğitimi, Başlıklar ve Öğrenme Hedefleri (Paris: UNESCO, 2015), s. 23, <<http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002329/232993e.pdf>>.

Eğitimcilerin ve öğrencilerin kendi üzerine düşünmeye teşvik edilmesi

Antisemitizm de dahil olmak üzere her türlü önyargıya karşı mukavemet kazanılması için, karmaşık meselelere açık ve tarafsız bir gözlükle bakabilmek amacıyla hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin kendi üzerlerinde düşünmesi gerekmektedir. Kendi üzerine düşünme, eğitimcilerin ve öğrencilerin kendi davranış ve inançlarını analiz ederek, barındırıyor olabilecekleri her türlü saklı önyargıyı ortaya çıkartmalarına yardımcı olabilecek pedagojik bir araç olarak tavsiye edilmektedir.

Eğitimciler kendi öğretmenlik uygulamalarını ve saiklerini sorgulamak ve nihayetinde güçlendirmek için kendi üzerine düşünme pratiği yapmalıdır. Eğitimcilerin, öğrencilerin ilgisini uyandırarak iç ve dış önyargılarını saptamalarına yardımcı olmak için, önce bu süreci ilk elden kendilerinin tecrübe etmesi gerekmektedir. Öğretmenlerin kendi üzerlerine düşünmek için kullanabileceği yöntemlerden biri, aşağıda anlatılan üç aşamalı süreci içermektedir.⁵⁴ Eğitimciler:

1. Kendi davranışlarını incelemeli, yöntemlerini sorgulamalı ve öğretmenlik pratiklerini ne zaman geliştirmeleri gerektiğine karar vermelidirler.
2. Kendilerine destek sağlayacak akıl hocaları edinmelidirler. Bu akıl hocaları öğretmenlerin seçimlerine dışarıdan bakarak, fikirlerini paylaşabilir ve öğretmenlerin öğretmenlik pratiği sırasında yaptıkları seçimleri görmelerine yardımcı olmak amacıyla ayna tutabilirler.
3. İçlerinde barındırıyor olabilecekleri her türlü saklı önyargı, tarafgirlik ve basmakalıp düşünceleri ortaya çıkartmak için kendi kendilerine meydan okumalıdır.

Eğitimciler, basmakalıp düşünceler ve önyargılar ile mücadele konusunda öğrencilerine rehberlik etmek bakımından büyük bir sorumluluk altındadır. İşte bu nedenle, önce kendilerine meydan okumaları boşaltıcı ve temizleyici bir süreç olabilir.

Öğrencilere kendi üzerlerine düşünmeye yönelik egzersizlere katılmak konusunda destek olunması, öğrencilere eleştirel düşünme becerilerini ve duygusal zekalarını geliştirme imkânı sağlayacaktır. Öğrencilerin bu ya da başka zor meseleler hakkında kendi duygularını ve başkalarının duygularını tanımasıyla daha derin öğrenme sürecine geçilmiş olacak, hatta belki dönüştürmek isteyebilecekleri saklı önyargılarını bile tespit etmeleri mümkün olabilecektir.

54 Sarah Sansbury, "Reflection: Crucial for Effective Teachers", Teaching Tolerance (Hoşgörüyü Öğretmek) web sitesi, 29 Aralık 2011, <www.tolerance.org/magazine/reflection-crucial-for-effective-teachers>.

Öğrencilerin Kendi Üzerlerinde Düşünebilecekleri Faaliyetlere ilişkin Örnekler

Öğrenci Günlüğü

Öğrencilerin:

- Karmaşık insan hakları konuları üzerinde düşünüp, bunları sindirmek için zamana sahip olabilmelerini; ve
- Kendi düşüncelerini değerlendirmek ve görüş oluşturmak amacıyla eleştirel düşünme becerilerini kullanabilmelerini

sağlamak için derslere öğrenci günlüğü zamanı ekleyin.

Yazılı ve/veya Resimli Otoportre Hazırlamak

Öğrencilerin:

- Kimliklerini oluşturan farklı özellikler üzerine düşünerek öz farkındalık geliştirebilmesi; ve
- Tecrübe, inanç, toplumsal söylemler, hoşlandıkları ve hoşlanmadıkları şeyler gibi kendi içlerinde barındırdıkları çeşitli öğeleri fark edip kabullenebilmeleri

içini otoportrelerini hazırlamalarında onlara destek olun.

Otoportreler tamamlandığında ve belirli bir öğrenci topluluğunun hassasiyetlerine uygunsuzsa, bunlar sınıfta sergilenemez. Ardından şu faaliyetler yapılabilir:

- Otoportreleri incelemek ve belki kritiğini yapmak için sınıf içerisinde bir sergi turu düzenlenebilir. Yöneltilen eleştiriler, sanatsal yeteneklere ilişkin değil, daha ziyade izleyicilerin sanatçıların kimlikleri hakkında bilgi edinebilme kapasitelerine ilişkin olacaktır. Öğrencilerin sergiyi gezdikten sonra sergiye ilişkin bir çalışma sayfasını doldurarak arkadaşlarının kendilerine has özelliklerini incelemesi tavsiye edilir. Bu çalışma sayfasında ilgi alanları, toplumsal cinsiyet, din, idealler, hobiler, dil, kültür vs. gibi örnekler üzerinden ilerlenebilir.

- Sergi turundan sonra sınıfı oluşturan farklı kimliklerin çeşitliliğine odaklanan bir tartışma yürütülebilir.

Öğrenciler daha sonra aşağıdaki soruları kendilerine sorarak, günlüklerine kendi üzerlerine düşündüklerini yazabilirler:

- Bu projeye, kimliğimi nasıl algıladığıma dair bilmediğim ne öğrendim?
- Sınıf arkadaşlarım hakkında sergiyi gezmeden önce bilmediğim neler öğrendim?
- Sınıfımız bugünün dünyasının ne kadar çeşitli olduğunu yansıtıyor mu?

Eğitimcinin grup veya bireysel kendi üzerine düşünme faaliyetlerinin sonuçlarının ne ölçüde paylaşılacağına karar verirken öğrencilerden oluşan grubun olgunluk seviyesinin ve hassasiyetlerinin göz önünde bulundurulması önemlidir.

Karmaşık meselelerin ele alınması

Antisemitizmin kendine özgü karmaşıklığının yanı sıra Yahudi tarihi ve deneyimlerinin karmaşıklıklarını ortaya çıkartacak dersler, öğrencilerin birçok küresel mesele üzerinde düşünme ve bu meselelere eleştirel bakabilme kapasitesini geliştirmekte ve bilgi sahibi olarak bir amaca yönelmiş yurttaşlık faaliyetlerine girişmeleri için onları cesaretlendirmektedir. Öğrencilerin antisemitizme ilişkin daha somut bir anlayış kazanabilmesi için, derslerde önyargıları körükleyen, çürüten ve etkisiz hale getiren sosyal ve siyasi gerilimler hakkında farklı bakış açıları sunulmalıdır. Öğrenciler bu çalışmalar sırasında eleştirel düşünme becerilerini kullanırken, antisemitizmin ve diğer topluluk odaklı önyargı biçimlerinin çetrefilli yapılarına ve bunların ele alınmasında insan hakları temelli bir yaklaşımın neden bu denli önemli olduğuna dair daha derin bir kavrayış elde edeceklerdir.

Bu ders faaliyetlerine ilişkin örnekler:

- Öğrenciler Yahudilere ve önyargılı yaklaşılan diğer topluluklara yönelik olarak halihazırda sergilenen hoşgörüsüzlük örneklerini saptar, bunları önyargıların tarihsel bağlamında inceler ve benzerlikleri ve farklılıkları üzerinde düşünür⁵⁵
- Öğrenciler Yahudilerin farklı medya kaynaklarında nasıl temsil edildiğini inceler ve Yahudilerin tarih boyunca toplumun birer mensubu olarak mı, yoksa Yahudi karşıtı basmakalıp düşüncelerde veya Yahudilerin yaşadığı olayları basite indirgenmiş veya sınırlı bir açıdan aktaran birtakım bağlamlarda yansıtıldığı şekilde mi (Yahudilerin sadece İncil’de anılan bir kavim olarak yahut Holokost mağdurları olarak yahut Ortadoğu’daki çatışmaların aktörlerinden biri olarak resmedilmesi gibi) resmedildiğini saptar.

İyi Uygulama Örneği: Fransa

Yahudi Soykırımı Müzesi (Mémorial de la Shoah) öğretmenler ve öğrenciler için, sosyal medyada yer alan komplo teorileri ve bunların antisemitizmle bağlantısı konusunda eğitim atölyeleri düzenlemektedir. Katılımcılar, sosyal medyadan alınmış örnekler üzerinden (mesajlar, fotomontajlar ve videolar) komplo teorilerini ve bunlarla ilişkili yanlış ifade ve klişeleri tespit ve analiz etmeyi öğrenmektedir. Bu atölye çalışmalarının amacı, eleştirel düşünceyi uyandırmak ve aktif katılımı desteklemenin yanı sıra, sosyal medyadaki mesajları okurken doğruluk kontrolü yapmayı ve temkinli davranmayı teşvik etmektedir.

Daha fazla bilgi için bkz. <http://www.memorialdelashoah.org/pedagogie-et-formation/activites-pour-le-secondaire/ateliers-pedagogiques.html>

⁵⁵ Farklı önyargı biçimleriyle mücadele edebilmek için bunların, kendi dayandığı temeller ve bağlamlar kullanılarak kavranması gerekmektedir. Örneğin öğrenenlerin, antisemitizmin, diğer birçok ayrımcılık biçiminin aksine, Yahudilerin toplumun her kesimine sosyal olarak dahil olması gerçeği ile bir arada var olduğunu kavraması önemlidir. Eğitimciler bu tür farklılıklara özel olarak eğilmeli, bunları mukayese edelim derken basmakalıp düşünceleri kızıştırmamaya özen göstermelidir. Bkz. Addressing Anti-Semitism: Why and How? A Guide for Educators, yukarıdaki dn. 32, s. 5.

3.4. Önyargıları Açığa Çıkarmak için Toplumsal Cinsiyete Dayalı bir Bakış Açısı Benimsemek

Öğrencilerin genel olarak kimlik dinamiklerini anlamaya başlaması için toplumsal cinsiyete dayalı bir bakış açısıyla eğitim verilmesi elzem olmakla birlikte, bu yaklaşım eğitimcilerin başka önyargıları veya ayrımcılık biçimlerini ortaya çıkartırken kullanabileceği denenmiş pedagojik yaklaşımları benimsediği için de ayrıca faydalı olabilmektedir. Hem politika belirleyiciler, hem de eğitimciler açısından antisemitizm de dahil olmak üzere toplumsal cinsiyet, ırk ve diğer eşitsizlik veya önyargı eksenlerinin kesişimi, bunların ortak noktaları ve farkları üzerinde düşünülmesi önemlidir.

İyi Uygulama Örneği: Avrupa Toplumsal Cinsiyet Odaklı Araştırma, Eğitim ve Arşiv Birliği

Avrupa Toplumsal Cinsiyet Odaklı Araştırma, Eğitim ve Arşiv Birliği (ATGENDER) kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmaları, feminist araştırma, kadın hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği ve çeşitlilik alanlarında çalışan akademisyen, uygulayıcı, aktivist ve kurumları içine alan geniş bir birliktir. Eğitimciler için ücretsiz olarak indirilebilen zengin kaynaklar ve öğretim materyalleri sunar; bunlar arasında çeşitli öğretim uygulamaları öneren “Toplumsal Cinsiyet Işığında Eğitim” adlı kitap dizisi de yer almaktadır. Bu dizideki kitap başlıklarına örnek olarak Toplumsal Cinsiyet Eşiğinden “İrk”ı Öğretmek, Şiddete Karşı Öğretim, Kesişimselliği Öğretmek verilebilir.

Birliğin amaçları arasında şunlar yer almaktadır: geçmişte ve günümüzde Avrupa’da ve dışında yaşanan eşitsizliklerin, mülksüzleştirmelerin ve dışlamaların tespit edilip tanınması ve bunlarla mücadele edilmesi; benzer görüşlere sahip mücadelelerin tespit edilerek tanınması, bunlarla dayanışmanın ve kucaklaşmanın öğrenilmesi; ve karmaşık iletişim biçimleri ve eleştiriler için alan yaratılması.

Daha fazla bilgi için bkz. <https://atgender.eu/category/publications/volumes/>

3.5. Küresel Vatandaşlık Eğitimi ile Daha İyi Bir Bütünleşme Sağlamak

Eğitim politikaları, antisemitizme yönelik tepkilerin, tüm öğrencilerin sağlık ve esenlik içinde öğrenebilecekleri güvenli bir ortamdan yararlanmasını sağlamaya yönelik tüm gayretler ile kapsamlı ve sorunsuz bir şekilde bütünleştirilmesini teşvik etmelidir. Aynı şekilde, eğitim içeriğinin ve öğretim ve öğrenim yaklaşımlarının demokratik kültürlerle, barışa ve küresel vatandaşlığa yönelik bilgi, beceri, yetkinlik ve davranışları teşvik etmesini veya genel anlamda şiddeti önlemeyi amaçlamasını sağlamak için antisemitizmin önlenmesi, eğitim politikalarının da bir parçasını oluşturmalıdır.

Bu nedenledir ki, eğitim alanında antisemitizmi konu alan yaklaşımlar, başkaca ilişkili alanlarla yakından bağlantılıdır:

- **Demokratik vatandaşlığa yönelik eğitim**, demokratik hak ve sorumlulukları öğretmekte, farklılıklara saygıyı teşvik etmekte ve hukukun üstünlüğünü savunmaktadır.

- **Holokost hakkında eğitim ve soykırım eğitimi**, soykırım olaylarını, bu olayların geçmişini, etiyojisini, nasıl kışkırtıldığını, nasıl bir niteliğe sahip olduğunu, tezahür ettiğini ve ne gibi etkiler yarattığını öğretmektedir.
- **Şiddet içeren aşırı uç görüşlerin önlenmesine ilişkin eğitim**, öğrencilerin şiddet içeren aşırı uç görüşlere karşı savunma geliştirmesini sağlayacak koşulları yaratmaya çalışmakta ve öğrencilerin barış yanlısı ve şiddet karşıtı tutumlarını güçlendirmektedir.⁵⁶

Genel anlamda, eğitimciler ve politika belirleyiciler, antisemitizmin önlenmesini amaçlayan eğitimi, küresel vatandaşlık eğitimini tamamlayıcı ve/veya onun bir bileşeni; öğrencilerde daha geniş bir topluluğa ve ortak insanlığa aidiyet hissini geliştirecek bir eğitim yaklaşımı olarak görebilirler.⁵⁷

Küresel Vatandaşlık Eğitiminin Kavramsal Boyutları⁵⁸

Küresel vatandaşlık eğitiminin hedefi, öğrenenlerin hem yerel, hem de küresel ölçekte aktif roller üstlenmeleri ve küresel zorlukları göğüsleyip çözebilmeleri, ve nihayetinde daha adil, barışçıl, hoşgörülü, kapsayıcı, güvenli ve sürdürülebilir bir dünya için proaktif katılımcılar haline gelebilmeleri için güçlendirilmesidir. Küresel vatandaşlık eğitiminin üç kavramsal boyutu bulunmaktadır:

“Bilişsel: küresel meseleleri ve ülkelerin ve farklı halkların karşılıklı bağlılığını/ dayanışmasını analiz edip değerlendirmek için bilgi ve anlayış edinmek ve eleştirel düşünme becerileri geliştirmek.

Sosyo-duygusal: ortak bir insanlığa aidiyet hissine, müşterek değer ve sorumluluklara, müşterek empatiye, dayanışmaya ve farklılıklara ve çeşitliliğe saygı duyma hissine sahip olmak.

Davranışsal: daha barışçıl ve sürdürülebilir bir dünya için yerel, ulusal ve küresel seviyelerde duyarlı davranmak.”

Antisemitizme ilişkin eğitim nihayetinde, küresel vatandaşlık eğitiminin kavramsal boyutları ile tutarlılık arz eden şu sonuçlara ulaşmalıdır:

Bilişsel öğrenme seviyesinde gelişme: öğrenciler, tarih, dil, medya, toplum ve kültür alanlarında kök salmış olan basmakalıp düşünceler, komplo teorileri ve önyargılar da dahil olmak üzere antisemitizmin kökenlerini, etiyojisini, niteliğini, gelişimini ve kapsamını anlar;

56 Preventing violent extremism through education: A guide for policy-makers, yukarıdaki dn. 48, s. 22.

57 UNESCO'nun Küresel Vatandaşlık Eğitimi çerçevesi öğrenenlerin daha adil, barışçıl, hoşgörülü, kapsayıcı, güvenli ve sürdürülebilir bir dünya temin etmek amacıyla gerekli bilgi, beceri, değer ve tutumlarla donanmasını amaçlamaktadır. Buna, sadece şiddet içeren yollar yerine, şiddet içermeyen uyumsuzluk çözümlerinin tercih edilmesi anlamında değil, her biri barışa uzanan yolun önünü açan değerler olarak eşitlik, özgürlük, adalet, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına bağlılık anlamında da bir barış kültürü oluşturulmasını amaçlayan barış eğitimi de dahildir.

58 Bkz. Global Citizenship Education, Topics and Learning Objectives, yukarıdaki dn. 53, s. 15.

Sosyo-duygusal zekada gelişme: öğrenciler başkalarının bakış açılarını takdir eder, kendilerini ve ötekileri negatif, Yahudi karşıtı basmakalıp düşünceler üzerinden tanımlamak yerine pozitif öğelere dayalı bir kimlik inşa eder; ve

Davranışlarda gelişme: öğrenciler herkese eşit ve bireysel şekilde davranır, böylece sınıfta ve toplumdaki genel hoşgörü seviyesine ve çeşitliliğin takdirine katkıda bulunur.

Antisemitizm Hakkındaki Eğitimin ve Küresel Vatandaşlık Eğitiminin Öğrenme Hedefleri			
Öğrenme Alanı	Küresel Vatandaşlık Eğitimi	Antisemitizm Hakkındaki Eğitimin Özel Öğrenme Hedefleri	Örnek Faaliyetler
Bilişsel	Öğrenenler eleştirel düşünme becerilerini bölgesel, ulusal ve yerel meselelerin yanı sıra farklı ülke ve halkların karşılıklı bağlılığı ve dayanışması hakkında derinlikli bir anlayış geliştirmek amacıyla kullanırlar.	Öğrenenler antisemitizmin etiyojisi ve gelişimini ve farklı dönemlerde kendi toplumlarında ve başka toplumlardaki tezahürlerini kavrarlar. Öğrenenler ayrıca eleştirel düşünme becerilerini, kendi üzerine düşünme teknikleriyle kendilerinin insan davranışı hakkındaki varsayımlarını değerlendirirken de kullanacaktır.	Öğrenciler geçmişte ve günümüzde insan davranışını ve olayları etkilediği söylenilebilecek faktörler üzerine düşünebilirler. Örneğin kendi ülkelerinde veya komşu bir ülkede yakın zamanda yaşanan Yahudi karşıtı bir olayı inceleyen bunu yapabilirler. Eşli veya ufak gruplar halinde çalışarak, olaya dahil olanların farklı bakış açılarını saptayabilir ve ardından çeşitli tercihler üzerine ve bu olaylar sırasında insanların davranışını etkilemiş olabilecek faktörler üzerine kafa yorabilirler.

<p>Sosyo-duygusal</p>	<p>Öğrenenler ortak bir insanlığa aidiyet hissini deneyimler, bir empati duygusu geliştirir, ve insanlar arasındaki farklılıklara ve benzerliklere saygı duymayı öğrenirler.</p>	<p>Öğrenenler, örneğin antisemitizmin yoğun yaşandığı dönemlerde dışlanmış veya dışlanmakta olan, temel insan hakları ihlallerinden ötürü mağdur edilmiş veya edilmekte olan kişilere karşı empati duymayı öğrenir ve insan haklarını savunmak ve ayrımcılıkla mücadele etmek için duygusal bir bağlılık geliştirirler.</p>	<p>Öğrenciler antisemitizmin kendi toplumlarındaki ve başka toplumlardaki bireyler üzerindeki etkisi üzerine düşünebilirler. Kadınlar ile erkeklerin antisemitizm karşısındaki farklı tecrübelerini ve tutumlarını karşılaştırarak bunu yapabilir ve günümüzde antisemitizme karşı kendi tavırları üzerine derinlemesine düşünebilirler. Bunun için olaylara tanık olanların anlattıklarını veya medyada çıkan haberleri dinleyebilir, Yahudi örgütleri ve toplulukları ile ilişkiye geçebilir, bununla ilgili edebi metinleri okuyabilir, müzik dinleyebilir, görsel sanatlara yönelebilir veya bunları inceleyebilirler.</p>
<p>Davranışsal</p>	<p>Öğrenenler insan haklarına saygılı bir ortam yaratmak için yerel, ulusal ve küresel seviyede etkin ve duyarlı bir şekilde hareket ederler.</p>	<p>Öğrenenler antisemitizm ve diğer önyargı ve ayrımcılık biçimlerinin tezahürlerini inceler ve insanların bunlarla mücadele etme konusundaki çabalarını değerlendirirken, kendi değer ve eylemleri üzerine kafa yorar ve kendi akranlarını ve topluluklarını etkilemek için faaliyetlerde bulunurlar.</p>	<p>Öğrenciler antisemitizme karşı çıkmış tarihi isimleri ele alabilir (örneğin Emile Zola veya Papa II. Jean Paul) ve günümüzde kendi toplulukları içinde veya internet ortamında meydana gelen antisemitizm örneklerini inceleyebilirler. Bunlara alenen veya özel yaşamlarında karşı koyarak ya da bu tür olayları ilgili mekanizmalar yoluyla ihbar etmeyi öğrenerek ya da internet ortamında antisemitizme karşı çıkarak ya da başkalarını da aynı şekilde davranmaya yönlendirerek ve hedef gösterilenlerle dayanışma sergileyerek tavır alabilirler.</p>

4.

**ÖĞRENCİLERİN
ANTİSEMİTİZM HAKKINDA
EĞİTİLMESİ**

4.1. Temel Konular ve Güçlükler

4.1.1. Öğrencilerin Yahudi Karşısı Basmakalıp Düşünceler hakkında Eğitilmesi

Pedagojik bir mesele

Eğitimciler, öğrencilerin Yahudi karşıtı basmakalıp düşünceler geliştirmesini engellemek ve ortaya çıkması halinde bu tür basmakalıp düşünceleri tespit edip ortadan kaldırmak için özel bir pedagojiye başvurmalıdır.

Öğrencilerin Basmakalıp Düşünceler hakkında Eğitilmesi için Örnek Metodoloji⁵⁹

- **Basmakalıp düşüncelerin kökenini inceleyin.** Eğitimciler basmakalıp düşünceler hakkında bir tartışma açıp yönetebilir, sınıftaki öğrenciler de gördükleri veya duydukları basmakalıp düşüncelere ilişkin örnekleri anlatabilirler. Öğrenciler, basmakalıp bir düşüncüyü tespit ettiğinde, eğitimci öğrencileri bu basmakalıp düşüncenin kökenlerini ve tarihçesini incelemeye yönlendirebilir. Eğitimci, öğrencileri, bu basmakalıp düşüncenin nasıl geliştiğini ve ilk başta ne gibi yanlış varsayımlara veya tarihsel duruma dayandığını öğrenmeye yöneltmelidir. Bu şekilde öğrenciler bir basmakalıp düşüncenin kökenini ve seyrini izleyecek ve böylelikle bu düşünceye nüfuz etmek suretiyle onu zayıflatmak mümkün olacaktır; dolayısıyla öğrenciler ve toplumdaki diğer kişiler bu basmakalıp düşüncüyü artık zarar vermek amacıyla kullanmayacaktır.
- **Basmakalıp düşüncelerde güç dinamiklerinin rolünü inceleyin.** İnsanlar öteki insanları topluluk olarak kategorize etme eğilimindedir. Bu da, insanların söz konusu topluluk imgesini aşırı basite indirgemesine yol açabilmektedir. Böylesi sınırlı bir imge yaygınlaşır ve topluluğu tanımlar hale gelince bir basmakalıp düşünceye dönüşmekte ve bu da söz konusu topluluğa karşı bir önyargıya sebep olabilmektedir. Basmakalıp düşünce yaygınlaştıkça serpilme ve en nihayetinde hedef alınan topluluğun gücünde bir azalmaya ve basmakalıp düşüncüyü yayan topluluğun gücünde de bir artışa yol açmaktadır. Eğitimciler bu durumu görünür kılmak için, öğrencileri, basmakalıp düşüncelerin zaman içinde nasıl genişlediğini öğrenecekleri, güç dinamiklerinin bu basmakalıp düşüncelerdeki rolünü ve bu durumun bireylerin insan haklarından yararlanmasını üzerindeki etkilerini keşfedebilecekleri bir sürece yönlendirebilir.
- **Basmakalıp düşüncelerin reddi konusunda ortak sorumluluğu kabul edin.** Eğitimciler öğrencileri basmakalıp düşünceleri tespit ve analiz ederken kendi ortak sorumluluklarını da kabul etmeye teşvik etmelidir. Öğrenciler sakıncalı bir basmakalıp düşüncüyü tespit edip inceler ve kendi öğrenme alanlarından uzaklaştırırken, kendilerinin ve içinde yaşadıkları toplumun taşıdığını fark etmemiş oldukları ve örneğin sınıftaki Yahudi arkadaşları gibi etraflarındaki Yahudiler üzerinde olumsuz etkisi olmuş olabilecek kendi kişisel önyargılarını da görebilirler.

59 Bu bölüm büyük oranda şu kaynağa dayanılarak hazırlanmıştır: Jonathan Gold, "Teaching About Stereotypes 2.0", Teaching Tolerance (Hoşgörüyü Öğretmek) web sitesi, 11 Ocak 2016, <<https://www.tolerance.org/magazine/teaching-about-stereotypes-20>>.

Öğrenciler arasında ortak bir sorumluluk duygusunun paylaşılması sınıflar içerisinde bir dayanışma atmosferi yaratmakta ve özellikle daha öncesinde birbirlerine karşı önyargılı davranıyor olabilecek öğrenciler arasındaki ekip ruhunu perçinlemektedir. Öğrencilerin Yahudi karşıtı basmakalıp düşünceler hakkında eğitilmesine ilişkin etkili metodolojiler arasında basmakalıp düşüncelerin kökeninin araştırılması, güç dinamiklerinin bu düşünceler üzerindeki rolünün araştırılması ve bu düşüncelerin tespit edilip uzaklaştırılması bakımından ortak bir sorumluluğun kabul edilmesi yer almaktadır. Eğitimciler basmakalıp düşüncelerle ilgili olarak bu ve başkaca konuların irdelenmesi için yaratıcı çalışmalardan faydalanabilir. Son olarak belirtmek gerekir ki, eğitimciler Yahudi karşıtı basmakalıp düşünceler hakkındaki tüm eğitimlerde bir dizi pedagojik ilkeyi düstur edinmelidir.

Basmakalıp düşüncelerin ve önyargıların tanımlanması

Basmakalıp düşünce belirli bir grup hakkında aşırı basite indirgenmiş bir imgedir. Önyargı ise belirli bir grup veya grup içerisindeki bir kişi hakkında basmakalıp bir düşünceye dayanan bir duygudur.

İnsanlar basmakalıp düşüncelere ya güler ya da bunları reddeder. Ancak basmakalıp düşünceler önyargıları körükler ve sınıf ortamında bir tehlike yaratır. Clyde Steele'e göre "basmakalıp düşünce tehdidi, (bir) kimlik hakkında olumsuz bir basmakalıp düşüncenin geçerli olduğu bir durumda bulunmak veya böyle bir şey yapıyor olmaktır"⁶⁰ Bir öğrenci bir basmakalıp düşünce tehdidi ile karşı karşıya kaldığında, söz konusu olumsuz faraziyenin yarattığı kaygı bilişsel stresi artırır. Eğitimcilerin sınıflarında basmakalıp düşünceleri tespit etmesi ve bunları ortadan kaldırma gayesiyle reddetmesi son derece önemlidir.

Yahudi Karşıtı Basmakalıp Düşüncelere Karşı Çıkılarak Bunların Önlenmesine İlişkin Örnek Çalışmalar

Müfredat uzmanları Yahudi karşıtı basmakalıp düşüncelere karşı çıkmak ve öğrencilerin bu tür düşünceler geliştirmesini önlemek amacıyla yaratıcı çalışmalar ve içerikler hazırlayabilir:

Çalışma türü	Eğitimcilerin Kullanabileceği Çalışma Örnekleri
Kişisel hikâyeler kullanın	<p>Aşağıdaki hususlara işaret eden kişisel hikâyeler paylaşın:</p> <ul style="list-style-type: none">• Yahudi dünyası içerisinde, Yahudilerin, tıpkı diğer geleneklere mensup insanlar gibi, çok çeşitli dini inanç ve uygulamaları benimsediğini veya hiçbirini benimsemediğini gösteren çeşitlilikler;• Yahudiler ile ötekiler arasında, kültürel, sosyo-ekonomik, coğrafi, dilsel ve diğer özelliklere dayalı müştereklikler; ve• Yerel, ulusal ve/veya uluslararası bağlamlarda pozitif etki yaratmış olan Yahudilere ve çeşitli dini veya kültürel cemaatlere mensup başka kişilere ilişkin örnekler.

60 C.M. Steele, Steven J. Spencer ve Joshua Aronson, "Contending with Group Image: The Psychology of Stereotype and Social Identity Threat", Mark. P. Zanna, (der.), Advances in experimental social Experimental Social Psychology içinde, Sayı 34 (Amsterdam: Academic Press, 2002), s. 379-440.

Çalışma türü	Eğitimcilerin Kullanabileceği Çalışma Örnekleri
Tarih derslerine dahil edin	<ul style="list-style-type: none"> • , İsrail Devleti'nin tarihi ve İsrail-Filistin olayı da dahil olmak üzere, Yahudilerin tarihini okulda yerel, ulusal veya uluslararası tarihin bir parçası olarak çok yönlü bir yaklaşımla anlatın;⁶¹ • Tarihi kişiselleştirin ve Yahudi bireylerin kişisel tarihini anlatın (sıradan insanlar ve bilim, sanat, felsefe vs. alanlarında eserler vermiş ünlü isimler); • Toplumların benimsediği çeşitli basmakalıp düşüncelerin, geçmişte farklı zamanlarda ve halen günümüzde, aralarında Yahudilerin de yer aldığı belirli bazı cemaat veya topluluklara mensup kişilerin, erkeklerin ve kadınların haklarını nasıl etkilediğini değerlendirin; ve/veya • Holokost öncesinde ve sonrasında ve günümüze dek antisemitizmden çıkartılacak dersleri ele alın (bu çalışma Holokost hakkında anlatılacak temel derslerin yerini tutmaz).
Komple teorilerini çürütmek için örnekler kullanın	<ul style="list-style-type: none"> • Öğrencileri bir basmakalıp düşüncenin ve/veya komple teorisinin kökenlerini araştırırken takımlar halinde çalıştırın;⁶² • Bu araştırmayı yaparken, öğrencilerde komple teorilerinin olumsuz etkilerini gösteren örnekleri sıralamalarını isteyin; • Öğrencilerin, birlikte çalışarak ve bilgileri birlikte işleyerek sorumlulukları paylaşmaları için aralarında öğrenme ortaklıkları kurun;⁶³ ve/veya • Söylemlerin zaman içerisinde nasıl değiştiğini, gerçek bir öğenin bağlamından kopartıldığında basite indirgenmiş basmakalıp bir fikre dönüştüğünü görmeleri için öğrencileri cesaretlendirin.
Öğrencilerin farklı kimliklerine odaklanın	<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenciler farklı kimliklerini yansıtmak için kendi otoportrelerini hazırlayabilir (yazılı olarak, resimle, şiirle vs.); • Öğrencilerden otoportrelerini takdim etmelerini ve sınıf içerisindeki çeşitlilikleri (örn. ırk, renk, dil, milliyet, ulusal veya etnik köken, din, kültür, cinsiyet, cinsel yönelik, hobiler, ilgi alanları, idealler ve mizaç) saptamalarını isteyin; • Öğrencileri otoportrelerinde basmakalıp bir düşünceyi ortaya çıkartabilecek veya yaratabilecek belirli hususları saptamaya yönlendirin. Bunu yaparken, öğrencilerden kim olduklarına ve kimliklerini oluştururken hangi faktörlerin etkili olduğuna (kendi iç seçimleri ve dış baskılar da dahil olmak üzere) odaklanmalarını isteyin; ve /veya • Bir öğrencinin belirli kişilik özelliklerine ilişkin öz algısı ile başkalarının onun hakkındaki algısı arasındaki ilişkiyi inceleyerek toplumsal söylemlerin nasıl inşa edildiğini gösterin.

61 Bu konuda temel oluşturabilecek kaynaklara ilişkin kapsamlı bir bibliyografya için bkz. Yale Kütüphanesi Yakınoğu Koleksiyonu, <<https://www.library.yale.edu/neareast/politics1.html>>.

62 Çok büyük olasılıkla, basmakalıp düşünceyi veya komple teorisini destekleyen yeterli kanıt bulunmadığını fark edecek ve böylece bunu çürütebileceklerdir.

63 Teoride, başka komple teorileri ile karşılaştıklarında bu aktif sorgulama becerisini kullanmaya devam etmeleri ve onları aşırı uç görüşlere çekebilecek basmakalıp düşünme biçimleri ve önyargılar geliştirmemeleri daha muhtemeldir.

Öğrencilere Yahudi Karşısı Basmakalıp Düşünceler hakkında Eğitim Verilirken Kullanılacak Pedagojik İlkeler

Aşağıdaki ilkeler, öğretmenlere sınıflarında veya başka eğitim alanlarında antisemitizm konusunu ele alırken kullanabilecekleri pedagojik araçlar sunmaktadır.⁶⁴

Programı her bir sınıfa göre hazırlayın: Öğretmenler, okul yılının başlangıcında, kendi sınıflarındaki öğrencilere antisemitizm konusunda ne tarz bir öğretim sunacaklarını belirlemek için aşağıdaki soruların cevaplarını araştırmalıdır:

- Öğrenciler kim? Nasıl bir çevreden geliyorlar?
- Bölgede yakın zamanda Yahudi karşıtı bir olay veya başkaca bir hoşgörüsüzlük vakası yaşandı mı?
- Öğrencilerin antisemitizm ve/veya Yahudi cemaati ile ilgili yaşadıkları bir tecrübe var mı?
- Başkaca hoşgörüsüzlük biçimleri ile ilgili yaşadıkları bir tecrübe var mı?
- Sınıftaki öğrencilerin müşterek ya da bireysel ne gibi önyargıları olabilir?
- Özellikle Yahudilerin tarihi bakımından, yaşadığınız yerin geçmişinde neler yaşanmış?

Saygılı bir diyalogu ve açık tartışmayı besleyecek bir sınıf ortamı yaratın:

Öğretmenler sınıfta öğrencilerin, basmakalıp düşünceler ve önyargılar da dahil olmak üzere hassas meseleleri tartışabileceği bir ortam yaratmalıdır. Öğretmenler temel kurallar koymalı, böylece öğrenciler görüş ve deneyimlerini küçük düşme veya dalga geçilme korkusu yaşamadan paylaşabilmelidirler. Öğretmenler tüm katılımcılar açısından güvenli ve güvenilir bir ortam yaratılması için karşılıklı saygı konusunda ısrarcı davranmalıdırlar.⁶⁵ Güvenli bir sınıf ortamının yaratmak için örneğin öğrenciler karşılıklı saygıya dayalı sınıf kurallarını birlikte oluşturabilirler. Öğrenciler bu kuralları koymak konusunda sınıf olarak birlikte çalışırsa, aynı anda hem tüm sesleri kucaklayan bir ortam, hem de liderlik vasıflarının gelişmesini teşvik eden ve insan haklarına saygılı bir ortam yaratacaklardır.

Belirli basmakalıp düşüncelere geçmeden önce basmakalıp düşünce motiflerini ele alın:

Öğretmenler antisemitizm de dahil olmak üzere belirli basmakalıp düşünceler hakkında farkındalık uyandırmaya başlamadan evvel, öncelikle genel anlamda basmakalıp düşünce motifleri hakkında tartışmalar yürütmelidirler. Bu noktada, öğrencileri basmakalıp düşüncelerin olumsuz etkilerini ve karmaşık konulara ilişkin bu tarz düşüncelerin köruklediği ve yol açtığı (çoğu zaman cazip görünebilecek) indirgemeci yaklaşımları anlamaya yöneltmek amacıyla basmakalıp düşünce örnekleri ve bunlarla bağlantılı yerleşik motifler kullanılabilir.

Basmakalıp imgeleri dikkatli kullanın: Öğretmenler Yahudi karşıtı imge ve resimler kullanma yoluna giderken dikkatli davranmalıdırlar. Beynin imgeleri sözcüklerden farklı

64 Bu öneriler şu kaynaktan alınmıştır: Addressing Anti-Semitism: Why and How? A Guide for Educators, yukarıdaki dn. 32.

65 Sınıf içindeki tartışmaların yönetilmesine ilişkin pratik tavsiyeler için bkz. A Teacher's Guide on the Prevention of Violent Extremism (Paris: UNESCO, 2016), <<http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002446/244676e.pdf>>.

şekilde işlediğini ve imgelerin, hele ki bu tarz imgelere aşına değilse, öğrencilerin zihinlerinde iz bırakma ihtimalinin fazla olduğunu unutmamalıdır. İmgeleri kullanırken, öğrencilerin imgelerin gerçekliği nasıl çarpıtılabileceğini anlamalarını sağlamak için kullanacakları malzemeyi titizlikle seçmeli, Teaching Tolerance gibi tavsiye edilen bir metodolojiye başvurmalıdır.⁶⁶

Basmakalıp imgeler kullanmayı tercih eden öğretmenler, öğrencileri söz konusu basmakalıp düşünce hakkında öğrenme sürecinin sonunda bu düşüncüyü çürütmek için bir yöntem olarak düşüncenin kökenini araştırmaya yönlendirmelidir.

İşbirliğine dayalı bir öğrenme atmosferi yaratın: Öğretmenler, öğrencilerin gruplar halinde çalışırken karmaşık meseleleri çözmesini sağlayarak bu zor konuyu işbirliğine dayalı bir öğrenme ortamında araştırmalarına yardımcı olabilirler. Böyle bir ortam, öğrencilerin herkesin insan haklarına saygılı bir atmosferde kendi öğrenme süreçlerinin aktif katılımcıları haline gelmesini sağlayacaktır.

İyi Uygulama Örneği: Birleşik Krallık

Londra Üniversitesi Akademisi bünyesindeki Holokost Eğitimi Merkezi, öğretmenlerin sınıfta Yahudi karşıtı basmakalıp düşünceleri ele almalarını sağlayan bir eğitim faaliyeti olarak “Unlocking antisemitism [Antisemitizmin kilidini açmak]” başlıklı bir program hazırlamıştır. “Roots of Anti-Semitism [Antisemitizmin kökenleri]” adlı filmi temel alan bu faaliyet, öğrencilerin Yahudi karşıtı basmakalıp düşüncelerin tarihsel gelişimi hakkında bilgi edinmesini sağlamak ve onları genel olarak önyargılar, özel olarak da antisemitizm hakkında eleştirel sorgulamaya teşvik etmektedir. Merkez, bu faaliyetle bağlantılı olarak öğretmenlere yönelik atölye çalışmaları düzenlemektedir ve bu konudaki öğretim materyallerini internet üzerinden ücretsiz bir şekilde sunmuştur.

Daha fazla bilgi için bkz. <https://www.holocausteducation.org.uk/lessons/open-access/unlocking-antisemitism/>

4.1.2. Öğrencilerin Holokost hakkında Eğitilmesi

Özel bir tarih konusu

Holokost hakkındaki eğitim, yani Nazi Almanyası ve onun işbirlikçileri tarafından Yahudi halkına yönelik olarak uygulanan soykırım ve başka topluluklara yönelik olarak uygulanan zulüm ve katliam hakkındaki eğitim ve öğretim birçok ülkede okul müfredatlarında yoğun bir şekilde işlenmektedir.⁶⁷ Bu sevindirici ve önemli bir gelişme olmakla birlikte, antisemitizm hakkında verilecek eğitimin yerini tutmamaktadır. Antisemitizm sadece

66 Teaching Tolerance Amerika Birleşik Devletleri'nde Southern Poverty Law Center tarafından yürütülen bir proje olup, nefretin yaygınlaşmasını önlemek amacıyla 1991 yılında başlatılmıştır. Bkz. <<https://www.tolerance.org/professional-development>>.

67 DKİHB AGİT bölgesinde Holokost anmaları konusunda sürdürülen uygulamaları düzenli olarak araştırmakta ve toplamaktadır. Bkz. “Holocaust Memorial Days: An overview of remembrance and education in the OSCE region”, DKİHB, 27 Ocak 2015, <<http://www.osce.org/hmd2015>>. Ayrıca bkz. Peter Carrier, Fuchs, Eckhardt, Fuchs ve Torben Messinger, The International Status of Education about the Holocaust. A Global Mapping of Textbooks and Curricula. Summary (Paris: UNESCO, 2015).

Holokost eğitimi kapsamında ele alınırsa, öğrenciler antisemitizmin günümüzde de varlığını sürdüren bir mesele olduğunu veya günümüzde tezahür eden biçimlerini anlamayabilirler.

Antisemitizm hakkındaki derslerin Holokost hakkındaki eğitime dahil edilmesi, Avrupa’da Yahudilere yönelik ayrımcılık, dışlama ve en nihayetinde kıyımın nasıl bir bağlamda yaşandığını anlamak bakımından yerinde ve gereklidir. Aynı şekilde, antisemitizm çalışmaları içerisinde de, tarihte antisemitizmin vardığı en uç nokta olarak, Nazi Almanyası ve onun işbirlikçilerinin altı milyon Yahudi’ye devlet eliyle uyguladığı zulüm ve katliamı yansıtan Holokost’a özel önem atfedilmelidir.

İyi Uygulama Örneği: Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri’ndeki Holokost Anma Müzesi (USHMM), Holokost’un neden yaşandığı ve yaşanmasına neden izin verildiği hakkında çeşitli kitlelere yönelik eğitimler düzenleyerek Holokost ve günümüz açısından taşıdığı öneme dair farkındalığı arttırmak konusunda küresel anlamda liderlik rolü üstlenmektedir.

Ziyaretçiler Holokost tarihini ve bununla bağlantılı suçları, mağdurların ve II. Dünya Savaşı suçlarına katılanların veya onların iştirakçilerinin gözünden izlemektedir. Müze, antisemitizmin ve diğer nefret biçimlerinin Holokost’un yaşanmasına giden yolu nasıl açtığı, çeşitli koşulların kitle şiddetini ve soykırımı nasıl mümkün kılabildiğini ve günümüzde insanların ve karar mercilerinin benzer faciaları nasıl önleyebileceği konusunda derinlemesine düşünmeyi sağlayacak çeşitli Holokost dersleri öğretmek amacıyla, aralarında öğretmenler, kamu çalışanları, askeri önderler, akademisyenler ve gençlerin de yer aldığı, ancak bunlarla sınırlı olmayan çok çeşitli kitlelere ulaşmaktadır.

Daha fazla bilgi için bkz. <https://www.ushmm.org/>

Holokost hakkındaki eğitim, öğrencileri basmakalıp düşünceler ve önyargılar tarafından oluşturulan tehlikelere karşı duyarlı hale getirmekte ve öğrencilere antisemitizmin olası sonuçlarını anlatmaktadır. Ayrıca, ahlaki açıdan güç meselelerin altını çizerek, bireyler tarafından ayrımcılık ve zulüm durumunda ya da bir savaş ortamında yapılan tercihlerin sonuçlarını göstermektedir. Öğrencilerin geçmişte yaşanan bu olay hakkında eğitilmesi sayesinde öğrenenler, Yahudilerin ve diğerlerinin bugün ayrımcılıkla karşılaştıkları durumlarda seslerini çıkarma ve kayıtsız kalmama cesaretini bulabilirler. Eğitimciler öğrencilerden, geçmiş ile bugün arasında köprü kurmak için geçmişteki ve günümüzdeki Yahudi karşıtı propaganda örneklerini araştırmalarını isteyebilirler. Eğitimciler, Holokost hakkındaki eğitimin, günümüzde bambaşka ideolojik varsayımlara dayanan ve kendini farklı bağlamlarda sergileyen antisemitizmin önlenmesini garanti edemeyeceğini unutmamalıdır.

Öğrencilere Holokost hakkında Eğitim Vermek İnsan Hakları Prensiplerini Pekiştirir

Holokost hakkındaki eğitim, genel olarak insan haklarının geliştirilmesi ve savunulması açısından son derece önemlidir. Örneğin, Holokost hakkındaki eğitim ve öğretim:

- Tüm toplumların ve herkesin güvenliğini ve haklarını koruduğu varsayılan kurumların kırılabilirliğini göstermekte ve bu kurumların toplumun bir kesimine nasıl da sırt çevirebildiğini gözler önüne sermektedir;
- Birilerini günah keçisi yapmaya yatkınlık gibi tüm toplumları etkileyen insan davranışlarını ve sosyal ve siyasi ilişkilerde korkunun, mahalle baskısının, açgözlülüğün ve kinin rolünü vurgulamaktadır;
- Önyargı, ayrımcılık ve canavarlaştırma tehlikelerini gözler önüne sermektedir;
- Aşırı uç ideolojilerin gücü, propaganda ve nefret söylemi hakkındaki düşünceleri derinleştirmektedir; ve
- II. Dünya Savaşı sırasında işlenen suçlara tepki olarak geliştirilen uluslararası kurumlara ve kurallara dikkat çekmektedir.⁶⁸

Holokost inkârının ve ikincil antisemitizmin önlenmesi

Holokost'u inkâr edenler dünya çapında propaganda yürütmektedir. Eğitimciler bu sorunu öğretim sırasında ele almalıdır. Holokost hakkında verilecek etkili bir eğitim, öğrencilerin tarihsel gerçeklerin inkârını ve tahrifatını içeren mesajları saptayarak reddetmelerini sağlamalıdır. Eğitimciler, Holokost inkârını bir propaganda aracı olarak kullananların art niyetlerini ele almalıdırlar. Bu nokta son derece önemlidir, zira Holokost'u inkâr edenler etrafa, bu konu hakkında bilgisi bulunmayan bir okura makul görülebilecek yalanlar ve yanlış bilgiler yaymaktadırlar. Hem eğitimciler hem de öğrenciler açısından net cevaplara varmalarına ve inkâr iddialarıyla karşılaştıklarında bunları çürütmelerine olanak sağlayacak beceriler edinilmesi büyük önem taşımaktadır.

İkincil antisemitizm genellikle kişinin olumlu bir ulusal kimlik hissini sarsan suçluluk duygularına karşı geliştirilen bir tepki olarak görülmektedir. Araştırmalar, karşıdaki kişilerin yaşananları anlayıp, aynı duyguları paylaşmasını sağlamak ve önyargıları azaltmak gayesiyle mağdurların çektiği ıstıraplar vurgulanırken bunun bazen ters etki yaratabildiğini ortaya koymaktadır.⁶⁹ Öğretmenler, Holokost hakkında eğitim verirken bunu suçlayıcı olmayan bir tarzda yaparak ve öğrencileri günümüzdeki antisemitizm biçimlerini etkin bir şekilde ele almaya yönlendirerek ikincil antisemitizm riskinin en aza indirilmesine yardımcı olabilir.

68 Holokost hakkındaki eğitimle ilgili ayrıntılı öğretim hedeflerine şu kaynaktan ulaşılabilir: Education about the Holocaust and preventing genocide: A policy guide (Paris: UNESCO, 2017).

69 R. Imhoff ve R. Banse, "Ongoing Victim Suffering Increases Prejudice: The Case of Secondary Anti-Semitism", Psychological Science, Cilt: 20, Sayı: 12, 2009, s. 1443-1447.

İyi Uygulama Örneği: Avusturya

Avusturya’da **erinnern.at** adresinde yer alan ve öğretmenler ve öğrenciler için hazırlanmış “Nasyonal Sosyalizm ve Holokost: Hafıza ve Bugün” adlı program, Avusturya’daki güncel antisemitizm olaylarını ele alan eğitim kaynakları sunmaktadır. *A Human Being is a Human Being: Racism, Anti-Semitism and You Name It...* [İnsan İnsandır: Irkçılık, Antisemitizm ve Adını Siz Koyun...] adlı kitapçık buna iyi bir örnektir. Bu programda, çeşitli sosyo-kültürel gruplara mensup genç Avusturyalılar aktif bir şekilde atölye çalışmalarına katılmakta, onların tecrübe ve anlatımları, antisemitizm konusundaki deneyimleri de dahil olmak üzere, öğrenim materyalinin bir parçasını oluşturmaktadır.

Daha fazla bilgi için bkz. http://www.erinnern.at/bundeslaender/oesterreich/lermaterial-unterricht/antisemitismus/ein-mensch-ist-ein-mensch/13_layout_erinnern_endkorrektur_english_.pdf

4.1.3. Öğrencilerin Yakın Tarih Öğretimi Bağlamında Antisemitizm Hakkında Eğitilmesi

Ortadoğu’da yaşanan olaylar da dahil olmak üzere siyasi olayları konu alan tarih dersleri zorlu tartışmaları körükleyebilir. Bu tartışmalar belirli bir sınıftaki öğrencilerin bir kısmı veya birçoğu açısından soyut bir nitelik taşımayabilir. Böyle bir bağlamda, birçok prensibin hatırdan tutulması faydalı olacaktır:⁷⁰

- **Topluluk hedefli önyargıları ele almak:** Eğitimciler herkesin kendi eyleminden sorumlu tutulması gerektiğini, ancak kişileri aynı özelliği (din gibi) paylaşıyor olabilecekleri bir insan topluluğunun işlediği öne sürülen eylemlerden ötürü sorumlu tutmanın da bir önyargı biçimi olduğunu izah ederler.
- **Öğrencileri çeşitli bakış açılarını göz önünde bulundurmaya teşvik etmek:** Eğitimciler, öğrencilerin belirli bir durum veya çatışma hakkındaki çeşitli perspektifleri görmelerini sağlayacak faaliyetler hazırlayabilirler. Böylece öğrenciler olayları farklı bakış açılarından bakarak inceleyebilir ve kendi görüşlerini oluşturmadan önce bir siyasi duruma ilişkin daha büyük resmi sindirebilirler.⁷¹
- **Karmaşık yapıyı incelemek:** Eğitimciler, tarihi ayrıntılı bir şekilde araştırarak farklı bakış açılarını ve söylemleri incelerken, öğrencilerden yalnızca siyasi olayları değil, halihazırda yaşanan bir durumun farklı yönlerini tespit edip bunları tahtaya yazmalarını isteyebilirler.
- **Önyargılı veya demokratik olmayan yaklaşımları tespit etmek:** Eğitimciler, öğrencilerden eşli veya grup halinde çalışarak belirli sosyal medya sitelerini inceleyip Ortadoğu’daki durum hakkında kullanılan söylemleri karşılaştırmak amacıyla yöneltilen tartışma sorularını cevaplandırmasını ve varsa Yahudi karşıtı yahut başka basmakalıp düşünceleri tespit etmesini isteyebilirler.

⁷⁰ Bu örnekler şu kaynaktan alınmıştır: Addressing Anti-Semitism: Why and How? A Guide for Educators, yukarıdaki dn. 32.

⁷¹ Eğitimciler İsrail-Filistin çatışmasının karşı taraflarında yer alan kişiler arasındaki arkadaşlık hikâyelerinden oluşan olumlu örneklerden ilham alabilir. Bkz. DKİHB ve Anne Frank’in Evi tarafından yayınlanan Teaching Materials to Combat anti-Semitism - Part 2: Anti-Semitism: a never-ending struggle? içindeki 6. Bölüm (Amal ile Odelia), <<https://www.osce.org/odihr/24568?download=true>>.

- **Çarpıtılmış imgeleri saptayarak mukayese yoluyla değerlendirmek:**
Eğitimciler yanlış veya çarpıtılmış imgeleri saptayıp, öğrencilerden medya kaynaklarını analiz etmelerini ve bu kaynaklardaki içeriklerin doğruluğu hakkında buldukları kanıtları değerlendirmelerini isteyebilirler. Öğrencilerden iki farklı medya kaynağı seçerek, bunların Ortadoğu'daki durumunu nasıl yansıtmayı tercih ettikleri konusunda mukayese yoluyla değerlendirme yapmaları istenebilir.

4.1.4. Antisemitizmi Medya ve Bilgi Okuryazarlığı Yoluyla Ele Almak

Antisemitizm her türlü medya aracı üzerinden iletilmekte ve bilgi paylaşma ve iletişim süreçlerine halihazırda yerleşmiş bulunan ve teknolojik platformlar, medya, sosyal medya ve başka çeşitli öğrenme ortamları aracılığıyla gitgide daha da artan sosyalleşme biçimlerini temel alarak serpilmiştir.⁷² Medya ve Bilgi Okuryazarlığı, insanların bilgiyi ve medya içeriğini/içeriğine akıllıca araştırmasına, erişmesine, eleştirel bir şekilde analiz etmesine ve kullanmasına ya da katkıda bulunmasına olanak sağlayan bir dizi yetkinliği kapsar.⁷³ Bu nedenle eğitimciler, öğrencileri, Yahudi karşıtı ifadeleri, aşırı uç iddiaları ve komplo teorilerini veya demokratik değerlerin reddine yönelik çağrılarını tespit edip bunlara karşı koymalarını sağlayacak medya ve bilgi okuryazarlığı yetkinliklerini geliştirmeye yönlendirmelidir. Öğrenenlerin, çok duygusal bir betimleme yapılmış ya da çekilen ıstıraba değinilmiş olsa bile, bu tür unsurları tespit edebilmesi önem taşımaktadır. Medya ve bilgi okuryazarlığı, komplo teorilerinin ve aşırı uç propagandaların ortaya attığı indirgemeci açıklamaların cazibesi karşısında öğrenenlerin eleştirel düşünme becerilerini ve mukavemet yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır.⁷⁴

İyi Uygulama Örneği: Birleşik Krallık

Institute for Strategic Dialogue (ISD - Stratejik Diyalog Enstitüsü), "Aşırı Diyalog" başlığı altında, internet ve sosyal meydana yer alan aşırı uç propagandalara karşı pozitif söylemler içeren bir dizi interaktif eğitim kaynağı ve videosu hazırlamıştır. Bu eğitim kaynakları aşırı uç propagandalar sonucunda hayatları ciddi ölçüde etkilenmiş bulunan gerçek insanların tanıklıklarını esas almaktadır. Bu kaynaklar eleştirel düşünme ve medya okuryazarlığı becerilerinin geliştirilmesini ve bunun sonucu olarak da Yahudi karşıtı basmakalıp düşüncelere dayanan söylemler de dahil olmak üzere şiddet içerikli aşırı uç söylemlere karşı mukavemeti pekiştirmeyi amaçlamaktadır.

Daha fazla bilgi için bkz. <http://extremedialogue.org/about>

UNESCO günümüzde insan haklarının hayata geçirilmesini, eleştirel düşünceyi ve olumlu sivil katılımı desteklemek amacıyla okul içinde ve dışında, çeşitli ortamlarda medya ve bilgi okuryazarlığına ilişkin benimsenebilecek genel bir yaklaşım önermektedir.

72 Uyarlama, Grizzle, A. Media and Information Literacy Yearbook 2016 (Medya ve Bilgi Okuryazarlığı 2016 Yılı): **Media and Information Literacy: Reinforcing Human Rights, Countering Radicalization and Extremism** içinde (Paris: UNESCO, 2016).

73 UNESCO Medya ve Bilgi Okuryazarlığı program hakkında daha fazla bilgi için bkz. <<https://en.unesco.org/themes/media-and-information-literacy>>.

74 Preventing violent extremism through education: A guide for policy-makers, yukarıdaki dn. 48.

FIVE LAWS OF MEDIA AND INFORMATION LITERACY (MIL)

LAW 3

Information, knowledge, and messages are not always value neutral, or always independent of biases. Any conceptualization, use and application of MIL should make this truth transparent and understandable to all citizens.

LAW 2

Every citizen is a creator of information/knowledge and has a message. They must be empowered to access new information/knowledge and to express themselves. MIL is for all – women and men equally – and a nexus of human rights.

LAW 4

Every citizen wants to know and understand new information, knowledge and messages as well as to communicate, even if she/he is not aware, admits or expresses that he/she does. Her/his rights must however never be compromised.

LAW 1

Information, communication, libraries, media, technology, the Internet as well as other forms of information providers are for use in critical civic engagement and sustainable development. They are equal in stature and none is more relevant than the other or should be ever treated as such.

LAW 5

Media and information literacy is not acquired at once. It is a lived and dynamic experience and process. It is complete when it includes knowledge, skills and attitudes, when it covers access, evaluation/assessment, use, production and communication of information, media and technology content.

Alton Grizzle and Jagtar Singh

Kaynak: <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/media-development/media-literacy/five-laws-of-mil/>. Grizzle, A. ve Singh, J. *UNESCO Media and Information Literacy Yearbook 2016 Media and Information Literacy: Reinforcing Human Rights, Countering Radicalization and Extremism* içinde.

Bu bağlamda, UNESCO'nun *Media and Information Literacy Curriculum for Teachers* (Öğretmenler için Medya ve Bilgi Okuryazarlığı Müfredatı) başlıklı kılavuzu öğretmenlerin ve öğrenenlerin bilgi, medya ve teknoloji alanında bilgi ve anlayış edinmelerini veya bunları arttırmalarını ve demokratik söylem ve toplumsal katılıma yönelik becerilerini geliştirmelerini sağlayacak somut bir rehber, faaliyet ve araçlar sunmaktadır. Bu beceriler yardımıyla, medyada çıkan yazıları ve bilgi kaynaklarını değerlendirebilecek ve kendi medya ve bilgilerini üretebilecek duruma geleceklerdir.⁷⁵

75 *Media and Information Literacy: Curriculum for Teachers* (Paris: UNESCO, 2011), <<http://unesdoc.unesco.org/images/0019/001929/192971e.pdf>>.

İyi Uygulama Örneği: Estonya

Estonya'daki Dijital Uzmanlık Modeline eklenen Medya Okuryazarlığı Bileşeni yeni dijital yetkinlik değerlendirme modeli olarak okul müfredatının bir parçası yapılmıştır. Bilgi yönetimi, eleştirel düşünme ve medya okuryazarlığının yanı sıra iletişim ve aktif yurttaşlık unsuru da içermektedir. Öğretmenlerin öğrencilerin bu yetkinlikleri ne ölçüde edinmiş olduğunu değerlendirip ölçebileceği bir sistem de sunmaktadır.

Daha fazla bilgi için bkz. www.hm.ee/sites/default/files/digipadevuse_hindamismudel.pdf

Ayrıca, UNESCO'nun *Countering Online Hate Speech (Çevrimiçi Nefret Söylemiyle Mücadele)* başlıklı kılavuzu eğitimcilerin öğrencilerin nefret söylemine tavır geliştirebilmeleri için nefret söylemlerini nasıl analiz edecekleri ve bu tarz söylemlere karşı nasıl bir tavır geliştirecekleri konusunda bilgilendirmek ve yönlendirmek suretiyle öğrencilerin medya ve bilgi okuryazarlığını geliştirmeyi önermektedir.⁷⁶

Bilgi	Analiz	Eylem
<ul style="list-style-type: none">Nefret söylemi ve bu söylemin sonuçları hakkında bilinçlendirmekBilgiyi aktarmak ve yaymakİlgili hukuki çerçeveyi aktarmak	<ul style="list-style-type: none">Nefret söylemini tespit ve analiz etmekYaygın sebepleri ve temelde yatan varsayım ve önyargıları analiz etmekTarafgir davranışları fark etmek	<ul style="list-style-type: none">Nefret söylemine karşı tavır geliştirmekNefret söylemine karşı yazı yazmakNefret söyleminin anlatımını değiştirmekMedyayı izlemekNefret suçlarını ihbar ve ifşa etmekNefret suçlarını paylaşmayarak veya bunlara aleniyet kazandırmayarak erişim alanını daraltmaya yardımcı olmak

İyi Uygulama Örneği: Avrupa Konseyi

“Nefret Söylemine Hayır Hareketi” Avrupa Konseyi'nin çevrimiçi ortamda insan haklarına yönelik olarak yürüttüğü bir gençlik kampanyasıdır. Nefret söyleminin kabul görme seviyesini azaltmayı ve internet yönetim süreçleri de dahil olmak üzere çevrimiçi ortamda gençlerin katılımını ve yurttaşlığını geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu hareket, blog yazarları ve genç aktivistler için eğitim atölyeleri düzenlemekte, katılımcılar bu atölyelerde çevrimiçi ortamda nefret söylemine ilişkin tecrübelerini dostane bir ortamda tartışabilmekte ve nefret söylemiyle mücadeleye dair iyi uygulama örneklerini paylaşabilmektedirler.

Daha fazla bilgi için bkz. <https://www.nohatespeechmovement.org>

76 Countering Online Hate Speech (Paris: UNESCO, 2015), <<http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002332/233231e.pdf>>.

İnternette ve sosyal medyadaki antisemitizm, medya ve bilgi okuryazarlığının örneğin kültürlerarası yetkinliklerle birlikte geliştirilmesi suretiyle eğitim ortamlarında ele alınabilir:

- Çevrimiçi antisemitizmin varlığına, tehdit ve tehlikelerine ve bunun gerçek hayata nasıl aktarıldığına ilişkin farkındalık uyandırmak;
- Öğrencilere bilgi, medya ve teknoloji dünyasında bir aktör olduklarını ve değişime etki edebileceklerini anlamaları için rehberlik etmek;
- Öğrencilere interneti, Yahudilere ve diğer halklara ve kültürlere yönelik hoşgörü ve saygıyı savunabilecekleri gruplara katılmak da dahil olmak üzere olumlu toplumsal eylemler amacıyla nasıl kullanabilecekleri konusunda rehberlik etmek;
- Farklı medya ve bilgi kaynaklarında, tarihe ilişkin anlatımlar gibi çeşitli kültürel anlatımlara dair bir seçki yapıp incelemek ve buralarda kullanılan veya kullanılmaktan kaçınılan sözcükleri ve imgeleri ve medya içeriğinin sosyokültürel bağlamını analiz etmek;
- Çevrimiçi ortamdaki antisemitizm olaylarına karşı takınılabilecek olası tutumları, mevcut eylem seçeneklerini ve geri çekilmek de dahil olmak üzere en uygun eylem biçimine karar verme yollarını izah etmek;
- Bilgi tüketicilerinin sosyal medya mesajlaşmalarının duygusal-ahlaki içeriği ile nasıl manipüle edilebileceğini tartışmak;
- Öğrencilere, doğrulanabilir araştırmalara ve objektif mantıksal gerekçelere dayanarak kanıtları değerlendirmek ve hangi bilginin güvenilir olabileceğini ayırt etmek için gereken becerileri geliştirmeleri konusunda rehberlik etmek;
- Öğrenenlere, bizzat kendi bilgi ve medya mesajlarını düşüncelerini yansıtacak şekilde yaratmaları ve üretmeleri için gerekli becerileri kazandırmak ve onlara antisemitizme ve diğer nefret biçimlerine daha etkin bir şekilde karşı koymak için fırsat sunmak;
- Öğrencilerin beceri ve bilgi eksikliklerini anlayıp, bunların üzerine eğilmek için, interneti ne ölçüde güvenli bir şekilde kullandıklarını değerlendirmek; ve
- Yasal düzenlemeleri öğrencilerin anlayabileceği basit bir dile çevirmek ve bunların yanı sıra çözüm yollarını ve sosyal medya bildirim mekanizmalarını öğrencilerle tartışmak.

Karşılıklı saygı ve diyalogu mümkün kılmak için eleştirel düşüncüyü ve kendi üzerine düşünmeyi besleyen ve medya ve bilgi okuryazarlığını kullanan sürdürülebilir öğrenme ortamlarına yönelik politikaların, bir fanusun içinde geliştirilmesi mümkün değildir. *UNESCO Media and Information Literacy Policy and Strategy Guidelines (UNESCO Medya ve Bilgi Okuryazarlığı Politika ve Strateji Kılavuzu)* bakanlıklar arasında ortaklıklar yürütülmesini ve medya ve bilgi okuryazarlığını eğitim, bilgi ve iletişim teknolojileri,

bilgiye erişim ve medya gibi konuyla ilgisi bulunan kamu politikalarına bağlayacak politikalar üretilmesini tavsiye etmektedir.⁷⁷

İyi Uygulama Örneği: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

UNESCO MIL CLICKS sosyal inovasyonu toplumsal öğrenme bağlamında hoşgörü ve karşılıklı saygı konularını ele almayı amaçlamaktadır. MIL CLICKS kısaltmasının açılımı Medya ve Bilgi Okuryazarlığı: Eleştirel Düşünme, Yaratıcılık, Okuryazarlık, Kültürlerarası, Yurttaşlık, Bilgi ve Sürdürülebilirlik'tir. Bu girişim, insanların bilgiyi, sosyal medyayı ve teknolojiyi iyi olduğu kadar kötü emellerle de kullanabildiği kabulünden hareket etmektedir. Ancak, insanları bilgi, medya ve teknolojinin olumlu yönleri hakkında eğitmek ve aynı zamanda bu fırsatlardan nasıl yararlanabileceklerini göstermek için daha fazla kaynak aktarılması gerekmektedir. MIL CLICKS başta gençler olmak üzere insanların internete ve sosyal medyaya yönelik gündelik kullanımlarında başka sosyal becerilerle birlikte medya ve bilgi okuryazarlığı becerileri edinmesini ve internette gezinme, oyun oynama, bağlanma, paylaşma ve sosyalleşme ortamında akran eğitimine girişmesine olanak sağlamaktadır.

Daha fazla bilgi için bkz. <https://en.unesco.org/milclicks>

4.2. Uygulama Yöntemleri

4.2.1. Tüm Okula Yönelik Yaklaşımlar

Antisemitizmin üzerine eğitim yoluyla gitmek için her seviyeden okul personelini kapsayan çeşitli faaliyetleri içerecek yaklaşımların benimsenmesine, okul politikalarına ve müfredat ve eğitimin niteliği ve içeriğine dair değerlendirmelerde bulunulmasına da ihtiyaç duyulabilir. İnsan hakları değerlerinin kurumun ruhuna nüfuz ettiği bir okul yaratabilmek için benimsenebilecek bütüncül bir yöntem, tüm okula yönelik bir yaklaşım benimsemek olacaktır. UNESCO Uluslararası Eğitim Bürosu bunu "öğrenenlerin, personelin ve daha geniş anlamda topluluğunun sadece müfredat kapsamında değil, tüm okul ve öğrenme ortamı kapsamındaki ihtiyaçlarının ele alınmasını içeren" faaliyetler olarak tanımlamaktadır.⁷⁸ Tüm okula yönelik yaklaşım, bir okul topluluğu içinde ve tarafından öğrencilerin öğrenme, davranış ve esenliğinin yanı sıra onları destekleyen koşulları da stratejik olarak daha ileri bir seviyeye yükseltmek amacıyla bütünleştirici, kolektif ve dayanışmacı bir faaliyet yürütülmesini içerir. Bu yaklaşımda toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitlikçiliği temel bir rol oynamalıdır. Bu tür yaklaşımlar her koşulda tavsiye edilmekle birlikte, özellikle hoşgörüsüzlük ve ayrımcılığın öğrenenlerin hayatını ciddi anlamda etkilediği bölgelerde uygulanması daha anlamlı olabilir. Bu tür bir yaklaşımı benimseyen bir okul, insan haklarını sadece sınıfta öğretilen bir konu olmaktan çıkararak, herkesin insan haklarını anladığı, bunlara değer verdiği, saygı gösterdiği ve hayatına geçirdiği, öğrencilerin eleştirel düşünme ve sivil katılım becerilerini okulda ve çevresinde gerçek hayat tecrübeleri içinde kullandığı ve kabul edilebilir davranış kurallarının net olduğu ve bunlara uyulduğu bir ortam yaratan bir okuldur. İnsan hakları

77 Bkz. UNESCO Medya ve Bilgi Okuryazarlığı Politika ve Strateji Kılavuzu (Paris: UNESCO, 2013), <<http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/resources/publications-and-communication-materials/publications/full-list/media-and-information-literacy-policy-and-strategy-guidelines/>>.

78 Bkz. "Glossary of Curriculum Terminology" (Müfredat Terminolojisi Sözlüğü), UNESCO Uluslararası Eğitim Bürosu web sitesi, <<http://www.ibe.unesco.org/en/glossary-curriculum-terminology>>.

eğitiminde tüm okula yönelik bir yaklaşım benimseyerek eylem planı geliştirirken göz önünde bulundurulması gereken dört temel konu şunlardır:

- Yönetişim ve katılım;
- Okul-topluluk ilişkileri;
- Müfredat; ve
- Müfredat dışı faaliyetler ve okul ortamı.⁷⁹

Örneğin, okullar, antisemitizm meselesine eğilen, tüm okula yönelik bir yaklaşımı daha da pekiştirmek için, müfredatlar arası bir öğretim metodu kullanarak, aynı anda birden fazla akademik disipline ilişkin bilgi, prensip ve/veya değerlerin uygulanması yönünde bilinçli bir çaba sergileyebilirler. Böylece çeşitli konu alanlarından bilgi, beceri ve anlayışlar sentezlenerek bunlara yönelik bir duyarlılık geliştirilecektir.⁸⁰

İyi Uygulama Örneği: Almanya

İrkçılıktan arındırılmış Okullar – Cesaretli Okullar, Almanya’da 2500’den fazla üye okulu içeren en geniş okul ağıdır. Bu ağa üye olan okullar, öğrencileri ve öğretmenleri her türlü ayrımcılık, zorbalık ve toplulukları hedef alan şiddet biçimine karşı mücadele etmeye yönlendirmeyi, açık, hoşgörülü ve kapsayıcı bir okul ortamı yaratmayı taahhüt etmektedirler. Bu ağın bir parçası olabilmek için, okuldaki öğrenci ve öğretmenlerin yüzde 70’inin ayrımcılıktan ve şiddetten arındırılmış bir okul ortamına faal şekilde katkı sunmaya, gündelik okul rutinlerinde buna paralel değerleri teşvik etmeye ve antisemitizm de dahil olmak üzere, toplulukları hedef alan çeşitli şiddet ve ayrımcılık biçimleri ile mücadeleye katkıda bulunan faaliyetleri muntazaman düzenlemeye ve bu tür faaliyetlerde yer almak konusunda sorumluluk üstlenmeye söz verdikleri resmi bir sözleşmeye imza atmış olması gerekmektedir.

Daha fazla bilgi için bkz. <http://www.schule-ohne-rassismus.org/startseite>

İnsan hakları konusunda tüm okula yönelik bir yaklaşım için sağlam bir temel oluşturabilmek bakımından, okul topluluğu şu adımları izleyebilir:

- **Yapıcı bir ortam tesis etmek:** Öğretmenler ve öğrenciler, kadın erkek tüm öğrenenlerin hassas meseleleri açıkça tartışmak konusunda kendilerini güvende hissettikleri ve din veya inanç özgürlüğü ve düşünce ve ifade özgürlüğü de dahil olmak üzere herkesin insan haklarına saygılı bir atmosfer yaratırlar. Dürüst ve saygılı bir tartışmaya olanak sağlayan temel kurallar öğrencilerin katılımı ile geliştirilir.
- **Davranış kuralları belirlemek:** Davranış kuralları, toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık ve Yahudi öğrencilere ve diğer azınlıklara yönelik ayrımcılık da dahil olmak üzere ayrımcılık yasağını ve eşitliği konu edinir.

79 Önerilen bu yaklaşım şu kaynağa dayanmaktadır: “A Whole School Approach to Human Rights Education”, Uluslararası Af Örgütü İrlanda Şubesi, s. 1-10, <www.amnesty.ie/wp-content/uploads/2016/08/Whole-School-Approach-to-HRE-Booklet.pdf>.

80 Bu tanım şu kaynaktan alınmıştır: “Cross-curricular teaching and learning 5: Definitions”, Jonathan Savage Supporting Innovation in Education web sitesi, <www.jsavage.org.uk/research/cross-curricular-teaching-and-learning-5-definitions/>.

- **Öğrenci yönetimini güçlendirmek:** Öğrenci konseyleri de dahil olmak üzere öğrencilerin katılımını sağlayan mekanizmalar kapsayıcılık ve demokratik ilkeler hakkındaki eğitim bakımından bir kapı aralayabilir; bunun için, öğrenci yönetimi mekanizmalarının da din veya inanç, ırk, etnik köken ve toplumsal cinsiyet gibi koruma altındaki özelliklere dayalı ayrımcılığı veya önyargılı ifadeleri bertaraf eden davranış kurallarına uygun hareket etmesi şarttır.
- **Ev-okul ilişkilerini güçlendirmek:** Okul ile ebeveynler arasında açık ve devamlı nitelikte iki taraflı bir iletişimin varlığı, bir okulda yürütülen ayrımcılık karşıtı faaliyetlerinin izah edilmesine, genişletilmesine ve bunlar için sağlam ve daha sürdürülebilir bir temel inşa edilmesine yardımcı olur.

4.2.2. Öğretmen Eğitimi

Bir ihtiyaç

Dünya üzerindeki öğretmenlerin çoğu açısından ne insan hakları, ne de antisemitizm konusu aldıkları öğretmenlik eğitiminin zorunlu dersleri arasında yer almaktadır. İnsan haklarının bilincinde olan bir okul ortamı ve karşılıklı saygıya dayalı bir okul topluluğu yaratabilmek için öğretmenlere insan hakları meselelerini ve sınıflarında bu konuları öğretebilmeleri için kullanabilecekleri pedagojik yöntemleri öğrenebilecekleri mesleki gelişim fırsatları ve sağlanması gerekmektedir. Mesleki gelişim eğitimleri, antisemitizm gibi karmaşık insan hakları konularını anlama konusunda öğretmenlere rehberlik sunar ve ayrıca bu konuları öğrencilerine öğretmeleri için de gerekli pedagojik araçları sağlar.

İnsan haklarına ilişkin temel bilgiler

Eğitimcilere yönelik temel insan hakları eğitim müfredatı şu öğeleri içermelidir:⁸¹

- İnsan haklarına ve insan hakları eğitimine ilişkin bilgi, beceri, tutum ve davranışları içeren öğrenme hedefleri;
- Eğitimcilerin etkin olduğu topluluklarda ve ötesinde geçerli olan koruma mekanizmalarının yanı sıra insan hakları ilkeleri ve standartları;
- Güvenlik meseleleri de dahil olmak üzere, eğitimcilerin ve öğrencilerin yaşadıkları topluluk içinde, insan hakları konusunun ele alınmasına ilişkin hakları ve katkıları;
- Yukarıda anlatılan insan hakları eğitimi faaliyetlerine ilişkin prensipler;
- Katılımcı, öğrenci merkezli, deneyimsel ve eylem odaklı olan ve kültürel hususları dikkate alan uygun bir insan hakları eğitimi metodolojisi;
- Eğitimcilerin insan hakları prensipleriyle tutarlı ve demokratik toplumsal becerileri ve liderlik tarzları;
- Bilgi ve iletişim teknolojileri de dahil olmak üzere insan hakları eğitimi alanında mevcut olan öğretim ve öğrenim kaynaklarını inceleyip aralarında seçim yapma

⁸¹ Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, Human Rights Training: A Manual on Human Rights Training Methodology (New York ve Cenevre: Birleşmiş Milletler, 2000), <<http://www.ohchr.org/Documents/Publications/training6en.pdf>>.

ve yeni kaynaklar geliştirme kapasitesini oluşturmak için bu kaynaklar hakkında bilgi; ve

- h. Hem resmi hem de gayiresmi şekillerde, düzenli ve motive edici öğrenen değerlendirmeleri.

Fırsatlar yaratmak

Eğitim bakanları bu çerçeveyi kullanarak, hem hizmet öncesi hem de hizmet içi eğitim düzeyinde, antisemitizm, insan hakları bağlamında özel olarak odaklanan mesleki gelişim fırsatları da yaratmalıdır:

- Antisemitizm konusunda araştırmaya dayalı öğretmen eğitimi kaynakları sağlayan atölye çalışmalarının düzenlenmesi;
- İnsan haklarını içeren ve antisemitizm konusunu ele alan hizmet öncesi öğretmen eğitimi müfredatının geliştirilmesi veya uyarlanması;
- Okul tabanlı mesleki gelişim için dijital sürekli eğitim paketleri dağıtılması; ve
- Bilgi alışverişini kolaylaştıracak topluluk içi ilişkiler de dahil olmak üzere, öğretmenler için sürekli destek sağlayacak bir sistemin kurulması.⁸² Bu ağ ve eğitim öğretmenlerin, Yahudi karşıtı önyargı içeren ifadelerle ve sınıfta meydana gelebilecek bu tarz olaylara karşı hazırlıklı olmasını sağlayacak ve bu meseleleri insan haklarına saygıyı pekiştirecek bir şekilde ele alma yöntemleri sunacaktır.

İyi Uygulama Örneği: Norveç

İrkçılık, Antisemitizm ve Demokratik Olmayan Tutumlara karşı Demokratik Hazırlık (Dembra) okul müdürlerine ve öğretmenlere kendi okullarında ırkçılık ve antisemitizme karşı demokratik hazırlık oluşturmaları için eğitim sunmaktadır. Bu program, katılımcıların okul ortamlarına özgü güçlükleri tespit etmesine yardımcı olmakta ve bu güçlükleri hedefe yönelik atölye çalışmaları, seminerler ve online rehberlik yoluyla ele almalarında destek olmaktadır.

2011 yılında Oslo'da pilot uygulamaya geçen program, daha sonra başka Norveç şehirlerine de yayılmıştır. 2016 yılında gerçekleştirilen bir harici değerlendirmenin ardından, programın öğretim kaynakları Holokost ve Dini Azınlıklar Çalışmaları Merkezi ve Avrupa Wergeland Merkezi ile işbirliği içerisinde Norveç Eğitim Müdürlüğü tarafından gözden geçirilmiştir.

Daha fazla bilgi için bkz. <http://www.theewc.org/Content/What-we-do/Completed-projects/Dembra>

4.2.3. Müfredat, Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri

Avrupa Parlamentosu yakın tarihte Üye Devletleri “okul ders kitaplarının, Yahudi tarihini ve modern Yahudi hayatını kapsayıcı ve dengeli bir şekilde temsil edecek ve her türlü antisemitizm biçiminden kaçınılmasını sağlayacak şekilde inceleme konusunu düşünmeye” teşvik etmiştir.⁸³ Bu da en iyi şekilde müfredat ve diğer eğitim materyalleri

82 A.g.e.

83 Antisemitizmle Mücadeleye İlişkin Avrupa Parlamentosu Kararı, yukarıdaki dn. 17.

incelenerek yapılır. Müfredat ve ders kitapları da işbu kılavuz boyunca ele alınan kilit ilkeleri, daha açık bir ifade ile insan hakları, eleştirel düşünce ve bütüncül ilkelerini yansıtmalıdır

Ders Kitabı Yazarlarına ve Müfredat Geliştiricilere yönelik Tavsiyeler⁸⁴

- ✎ Antisemitizmi ve Yahudi çalışmalarını konu alan eğitim, Küresel Vatandaşlık Eğitimini ve insan hakları eğitimini açıkça destekleyen gerekli veya teşvik edilen bir konu olarak resmi devlet veya eğitim bakanlığı politikasında yer almalıdır. Müfredatı hazırlayanlar bu konu başlıklarını isimlendirmenin yanı sıra, bu kavramların öğretilmesine yönelik bir gerekçe ve öğretildikleri disiplin açısından uygun öğretim ve öğrenim çıktılarına paralel içerikler de eklemelidir.
- ✎ Eğitimciler Yahudileri veya diğer öğrencileri rencide edebilecek veya damgalayabilecek basmakalıp düşüncelere, yalan beyanlara ve önyargılara karşı uyanık olmalıdır. Ders kitabı yazarları, öğretmenler ve müfredatı hazırlayanlar, bir topluluğu diğerine düşüren uygulamalar hakkında genelleştirmelerden kaçınan, kapsayıcı bir dil kullanılmalıdır. Basmakalıp düşüncelerden, cinsiyetçi ve taraflı ifadelerden kaçınılmalıdır. Eğitimciler, öğrenenlerin algılarına ilişkin yanıltıcı örneklerin ve eksik bırakılan konuların etkilerinin de farkında olmalıdır. Müfredat Yahudi karşıtı tarihi figürlerin derse dahil edilmesini gerektiriyorsa, bu figürlerin müspet başarıları dile getirilirken Yahudi karşıtı görüşlerine de bir kusur olarak işaret edilmelidir.
- ✎ Yahudi tarihi ve kültürü hakkında objektif ve dengeli bilgiler sunulması elzemdir. Bu da ancak konuya odaklanan derslerle mümkün olabilir. Ancak bu eğitimlerin daha geniş bir müfredat kapsamına dahil edilmesi de aynı ölçüde önemlidir. Örneğin dünya tarihi ve milli tarih dersleri, basmakalıp düşüncelere meydan okunması ve hem müşterekliklerin hem de farklılıkların vurgulanması için belirli bir ülkede ve dünya üzerinde Yahudilerin çeşitli deneyimlerine, farklı toplumsal koşullara ve kültürlerle ilişkin dersler içerebilir.
- ✎ Ders kitapları tarihi olaylara, önemli kişilere, gelişmelere, kültürlere ve toplumlara dair farklı bakış açıları içermeli ve Museviliği, başka kültürel uygulamalar ve değerler ile etkileşiminin bir sonucu olarak kültürlerarası ve kendi içinde çeşitlilik içeren bir başlık olarak incelemelidir.
- ✎ Politika belirleyiciler, ders kitabı yazarları, okul önderleri ve eğitimciler arasında açık ve işbirlikçi bir diyalog sürdürülmesi, antisemitizmi müfredat, ders kitapları ve sınıftaki uygulamalar düzeyinde ele alan eğitimin nitelikli olmasının sağlanması bakımından önemlidir.

84 Ders kitaplarının gözden geçirilmesine ilişkin genel tavsiyeler için bkz. Making textbook content inclusive: A focus on religion, gender, and culture (Paris: UNESCO, 2017), <<http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002473/247337e.pdf>>.

İyi Uygulama Örneği: Almanya

Leo-Baeck Enstitüsü bünyesinde Alman-Yahudi Tarihi Neşriyatı için kurulan Komisyon Almanya'da okulda okutulan dersler arasında Yahudi tarihinin de dahil edilmesine yönelik kılavuzlar hazırlamıştır. Ders kitabı yazarları, müfredat hazırlayanlar ve öğretmen eğitimleri için tasarlanan bu kılavuzlar, Alman-Yahudi tarihini Alman tarihinin ayrılmaz bir parçası olarak gören dersler verilmesini desteklemektedir. Kılavuzlarda özellikle, Holokost hakkındaki derslerin ardından Alman-Yahudi topluluklarının çeşitliliği ve bunların Alman toplumuna katkıları hakkında eğitimler verilmesi tavsiye edilmektedir.

Daha fazla bilgi için bkz. http://www.juedischesmuseum.de/fileadmin/user_upload/uploadsJM/PDF/Museumsp%C3%A4dagogik/orientierungshilfe.pdf

Alman ders kitaplarının antisemitizm konusuna nasıl yaklaştığını değerlendirmek için, Georg Eckert Enstitüsü ve Berlin'deki Anne Frank Merkezi, 2016 yılında Alman ders kitapları üzerine bir çalışma yürütmüştür. Bu çalışma sonucunda antisemitizme genellikle aynı tarihsel bağlamlarda değinildiği ortaya çıkmıştır: ortaçağda Yahudilere uygulanan mezalim, Aydınlanma çağında karşıt değerlerin bir arada hissedilmesi, 19. yüzyılda kurtuluş ve Yahudilere yönelik ayrımcılık ve Nasyonal Sosyalist ideoloji ve rejim.

Daha fazla bilgi için bkz. http://repository.gei.de/bitstream/handle/11428/218/ED9_Pingel_Antisemitismus.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Yukarıda sayılanlara ilaveten, Yahudilerin yaşadıkları deneyimlerin çeşitliliği ve karmaşık niteliği anlatılırken ve antisemitizm konusu ele alınırken, müfredat hazırlayanlar ve ders kitabı yazarları aşağıdaki hususların farkında olmalıdır:

- Basmakalıp düşünce motifleri hakkındaki eğitimler daha hususi basmakalıp düşüncelerin tartışılmasının önünü açar;
- Yahudi dünyasının içinde, geçmişte ve günümüzde, daima büyük bir çeşitlilik var olmuştur ve Yahudi dünyasının kendi içinde de pek çok tartışma ve müzakere söz konusudur;
- Yahudi kökene sahip insanların dini inanç ve uygulamalar hakkında, tıpkı başka geleneklere mensup insanlar gibi, çok çeşitli tutumları mevcuttur; Yahudiler ile farklı kökenlerden gelen insanlar arasında, sosyoekonomik, coğrafi ve başka bağlamlara bağlı olarak birçok ortak yön bulunmaktadır;
- Yahudi tarihi yerel, milli ve uluslararası tarih derslerinin bir kısmı olarak okul müfredatına eklenmelidir;
- Birçok Yahudi yüzyıllar boyunca bilim ve teknoloji, sanat ve mimari, hukuk, ahlak ve felsefe alanlarına mühim katkılarda bulunmuştur, ancak Yahudi tarihi çalışmaları bu müstesna kişilerin tarihiyle sınırlı tutulamaz;
- Musevilik hakkındaki öğretim sadece dini eğitimin bir parçası olarak sunulduğunda, Yahudi tarihi veya antisemitizm konusunda gereken eğitim sağlanmamış olur;
- Yahudiler de dahil olmak üzere çeşitli dinî veya kültürel topluluklara mensup kişilerin çeşitli yerel, ulusal veya uluslararası bağlamlar içinde birbirleri üzerinde şu ya da

bu şekilde olumlu etkileri olmuştur ve bu insanlar birçok örnekte yakın işbirliği ve ortaklık içerisinde birlikte çalışmakta ve yaşamaktadır;

- Kompro teorileri hakkındaki eğitimler hem antisemitizmin anlaşılması, hem de aşırı uç görüşlerin engellenmesi açısından önem taşımaktadır; ve
- Holokost hakkındaki eğitim önemli olmakla birlikte, daha geniş bir olgu olarak antisemitizm hakkındaki eğitime duyulan ihtiyacı gidermemektedir.

İyi Uygulama Örneği: Hollanda

Amsterdam'daki Anne Frank Evi ve AĞİT Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu antisemitizmle mücadele etmek amacıyla bu olguyu çeşitli açılardan ele alan eğitim materyalleri hazırlamıştır. Bu materyaller antisemitizmin farklı yönlerini konu edinmektedir: 1. Kısım antisemitizmin ulusal tarihinin yanı sıra daha geniş anlamda Avrupa tarihini incelemektedir; 2. Kısım antisemitizmin günümüzde o ülkedeki ve Avrupa genelindeki tezahürlerini ele almaktadır; 3. Kısım önyargı, ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve diğer hoşgörüsüzlük biçimleri gibi genel meseleler bağlamında antisemitizmi incelemektedir. Bu materyaller, öğretmenlere yönelik kapsamlı bir kılavuz ile tamamlanmaktadır.

Bu materyallerin hazırlanmasından bu yana, 14 AĞİT katılımcısı Devletten gelen yerel uzmanlar, söz konusu materyallerin kendi ülkelerine özgü versiyonunu, her bir katılımcı Devletin ülke bağlamını ve tarihini göz önünde bulundurarak hazırlamışlar ve bu materyaller eğitimcilere, sivil toplum kuruluşlarına ve kütüphanelere dağıtılmış, beraberinde konu hakkında eğitim de verilmiştir.

Daha fazla bilgi için bkz. <https://www.osce.org/odihr/120546>

2017 yılında Anne Frank Evi, eğitimcilere yönelik olarak altı dilde erişilebilen çevrimiçi materyallerden oluşan *Stories that Move (Hareket Eden Hikâyeler)* başlıklı bir program başlatmıştır; bu program 14 ila 17 yaş arası öğrenenleri çeşitlilik ve ayrımcılık konularında eleştirel düşünmeye ve bu hususlarda kendi görüş ve tercihleri üzerine kafa yormaya yönlendirmektedir. Program çeşitli seviyelerde bilgiler ödevler ve yaşanmış hikâyeler barındıran, hazır öğrenme yollarından oluşmaktadır. Kısa film kliplerinde gençler olumlu deneyimlerin yanı sıra dışlanma, ayrımcılık ve nefret suçu konusundaki tecrübelerini de paylaşmaktadır; eğitimci bu noktadan hareketle sınıfta ayrımcılıkla bağlantılı birçok konuda dürüst bir tartışma ortamı başlatabilecektir.

Daha fazla bilgi için bkz. <https://www.storiesthatmove.org/en/home/>

4.2.4. Müzeler, Kütüphaneler ve Anıtlar

Öğrencilerin okul dışında öğrendiği şeyler resmi müfredatları kadar önemli olabilir. Müzelerdeki sergiler, kütüphaneler, kültürel etkinlikler, televizyon, kolektif bellek mekanları ve başkaca kaynaklar, öğrencilerin, okullarda eksik kalan noktaları doldurmalarına yardımcı olabilir.

İyi Uygulama Örneği: Polonya

2016 yılında Humanity in Action Polonya, Polonya Kütüphaneciler Birliği ve Polonya Kütüphane Geliştirme Programı ile işbirliği yaparak, büyük şehirler dışındaki yerlere, okullar ve öğretmenlerden bağımsız bir şekilde erişmek için bir mekanizma oluşturmuştur. Kütüphanecilere kendi yerel bölgelerinde farklılıklara yönelik hoşgörünün teşviki amacıyla *On Jews (Yahudiler Hakkında)* başlıklı interaktif kitaba dayalı çeşitli atölye senaryolarının anlatıldığı internet üzerinden verilen bir seminerin ardından, 100'den fazla kütüphaneci bu kitaptan edinmek için talepte bulunmuş, kendi yerel tanıtım çalışmalarını belgeleyen en iyi fotoğraf, sesli kayıt veya animasyon yarışmasına katılmıştır. Bu materyaller kütüphanecilerin web sayfasına ve sosyal medyaya yüklenmiştir. İlk beşe girenlere ödül olarak bir dizi yeni başvuru kitabı hediye edilmiştir.

Daha fazla bilgi için bkz. http://www.biblioteki.org/webinaria/Nagranie_webinarium_wprowadzajacego_do_konkursu_O_Zydach_i_Zydowkach.html

Müzeler ve anıtlar, özellikle de tarihsel olarak zulmün yaşandığı yerlerde yer alanlar, eğitim açısından son derece önemli mekânlar olabilir. Bu tür alanlar etkili bir öğrenme deneyiminin yanı sıra, anlamlı birer anma ve derin düşünme mekânı da oluşturabilir. Dahası, birçok anıt müze, geçmişteki zulüm alanlarında yer alsın veya almasın, öncelikli olarak taşıdıkları hatırlama boyutunun yanı sıra, araştırma ve belgeleme, kültür ve savunuculuk ve en önemlisi de eğitim ile ilgili çok çeşitli fonksiyonlar üstlenmektedir.⁸⁵

İyi Uygulama Örneği: Rusya Federasyonu

Rusya Federasyonu'ndaki Yahudi Müzesi ve Hoşgörü, Psikoloji ve Eğitim için Federal Araştırma ve Metodoloji Merkezi (Hoşgörü Merkezi) Yahudilerin gündelik yaşamından ve kültüründen örneklerle, panoramik sinema salonları, interaktif ekranlar, görsel-işitsel enstalasyonlar, fotoğraf ve video arşivleri, belgeler ve görüşmeler yoluyla Rusya tarihini yansıtmaktadır. Hoşgörü Merkezi, Rusya'da altmıştan fazla şehirde, bir milyondan fazla gence yönelik özgün eğitim programlarını başarıyla uygulamaya geçirmiş bulunmaktadır. 2016 yılında, hoşgörü ruhunu ve şiddet karşıtlığını teşvik etmeyi amaçlayan bilimsel, sanatsal, kültürel veya iletişim alanlarındaki faaliyetlere verilen UNESCO-Madanjeet Singh Ödülü'nü alan Hoşgörü Merkezi, "ötekilere" yönelik diyalogu, anlayışı ve empatiyi besleyen yenilikçi ve yaratıcı yöntemlerinden ötürü mükafatlandırılmıştır. Ayrıca UNESCO Kardeş Okullar Ağı (ASPnet) ile okullarda "Kalpleri ve Zihinleri Mültecilere Açmak" başlıklı, dünya çapında bir sanat yarışması yapmak üzere ortaklık yapmıştır.⁸⁶

Daha fazla bilgi için bkz. <https://www.jewish-museum.ru/en/>

85 Education about the Holocaust and preventing genocide: A Policy Guide, yukarıdaki dn. 68, s. 161.

86 UNESCO Kardeş Okullar Ağı, bkz. <<https://aspnet.unesco.org/en-us/Pages/Virtual-exhibition---Opening-hearts-and-minds-to-refugees.aspx>>.

İyi Uygulama Örneği: Polonya

Varşova'daki POLIN Polonyalı Yahudiler Tarih Müzesi, 2016 yılında Avrupa Müze Forumu'nun verdiği Avrupa Yılın Müzesi Ödülü'nü kazanmıştır. Bu müze bünyesinde, insanların günlük yaşamlarında farklı kültürler ve hassasiyetler ile karşılaştığı günümüz toplumlarında hoşgörünün değerinin anlaşılması bakımından tarihin önemini gösterilmesi için öğretmenler ile gençlerin birlikte çalışmalar yürüttüğü bir Eğitim Merkezi yer almaktadır. Bu merkezde okullara yönelik farklı atölye çalışmaları, yürüyüş turları, yarışmalar ve tanıklar ile yapılan söyleşilerin yanı sıra eğitimciler için konferanslar ve eğitim çalışmaları düzenlenmektedir. Ayrıca müzeye gelemeyen hastanedeki çocuklar için de özel bir eğitim programı hazırlanmıştır. Eğitim Merkezi yakın bir tarihte, Yahudilerin Varşovası hakkında bir sanal öğretim platformu başlatmış olup, burada Polonyalı Yahudiler ve daha genç nesli temsil eden kişilerce anlatılan kişisel hikâyeler yer almakta, böylelikle geçmiş ile bugün arasında köprü kurulmakta ve yaşayan Polonyalı Yahudilere kendi hikâyelerini anlatabilmesi mümkün olmaktadır.

Daha fazla bilgi için bkz. <http://www.polin.pl/en>

Kimi devletler Avrupa Yahudi Kültürü Günü gibi uygun tarihlere denk düşecek şekilde Yahudi kültür festivalleri düzenlenmesine de destek olmaktadır. Bu tarz festivaller çeşitli kültürel faaliyetler ve performanslar yoluyla Yahudi kültürünün zenginliğinin ve çeşitliliğinin yaşanmasına olanak sağlayabilmektedir. Bu tür festivaller, her bir ulus veya bölge içerisindeki kendine özgü Yahudi kültürü ortaya koyabildiği için antisemitizm karşı yürütülen çalışmaya katkı sunmakta ve bu yönde önemli eğitim fırsatları yaratmaktadır.

İyi Uygulama Örneği: Portekiz

Judaica – Mostra de Cinema e Cultura, edebiyat, müzik ve gastronomi etkinlikleri, kitap fuarı ve ülke içinden ve dışından gelen konuklarla birlikte, yeni çıkan en iyi filmlerin ve Yahudi kültürünün kutlanmasına yönelik olarak düzenlenen yerel bir festivaldir. Lizbon'dan Cascais'e, Castelo de Vide'ye, Belmonte'ye ve Castelo Branco'ya yayılarak yerel topluluklar ile Portekiz'e ülkenin Yahudi mirasını araştırmak için gelmiş yabancı turistler arasında bağ kurmaktadır. Son derece düşük bir bütçeye sahip olmasına rağmen üç yıl boyunca düzenlendikten sonra Judaica'ya, Avrupa Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu tarafından desteklenen Avrupa Festivaller Birliği'nin bir girişimi olan *EFFE Kalite Markası (Avrupa için Festivaller/Festivaller için Avrupa)* verilerek bu festivalin sanat, toplumsal katılım sağlama ve uluslararası ve küresel görünüm açısından taşıdığı değer tasdik edilmiştir.

Daha fazla bilgi için bkz. <https://www.judaica-cinema.org/>

Bir kültürel mekâna düzenlenen okul gezisi ne denli faydalı olursa olsun, eğitimcilerin sınıfın bu gezi sırasında karşılaşılabileceği herhangi bir önyargıyı veya basmakalıp düşüncüyü tespit ve işaret etmesi yine de şarttır. Böyle bir tespitte bulunulması halinde, bu tespit öğretici bir araç olarak kullanılabilir ve eğitimci, öğrencilerden söz konusu düşüncüyü veya önyargıyı gezi sırasında veya sonrasında sınıfta değerlendirip çürütmelerini isteyebilir. Gezinin ardından öğrenciler, söz konusu önyargının tarihsel açıdan taşıdığı anlam üzerine bir araştırma yapabilir ve eğitimci de tespit ettikleri önyargı

hakkında proje temelli bir ders hazırlayabilir. Bu son aşamanın yerine getirilmemesi halinde eğitim açısından olumsuz sonuçlar doğması muhtemeldir.

4.2.5. Yüksek Eğitim Kurumlarının Rolü

Yüksek öğretim kurumları hem ders, hem de araştırma yoluyla antisemitizmle mücadelede önemli bir rol oynayabilir. Üniversitelerde antisemitizm hakkında verilen derslerden çok sayıda genç faydalanabilir. Ayrıca günümüzde antisemitizmin çeşitli yönleriyle ilgili olarak saygın kurumların niceliksel ve niteliksel araştırmalar yapmasına da ihtiyaç bulunmaktadır.

Hizmet öncesi öğretmen eğitimi veren kurumlar, geleceğin öğretmenlerine köklü bilgilerin ve iyi örneklerin aktarılmasına yardımcı olabilir. Ayrıca, üniversiteler müfredat oluşturulması için kaynaklar geliştirebilir, öğretmenlere rehberlik sağlayabilir ve mesleki gelişim ve değerlendirmelere iştirak edebilirler.

Ortaöğretim alanında eğitim politikalarını belirleyenler, yüksek öğrenim kurumlarının öğrenciler ve araştırmacılar için antisemitizm konusunda ya başlı başına bir çalışma alanı olarak ya da daha geniş çalışma programlarına dahil edilmiş şekilde akademik programlar (yüksek lisans, doktora ve doktora sonrası çalışmaları; akademik seminerler; burslar; üniversite kürsüleri; araştırma programları; vs.) geliştirmesini sağlayarak olumlu anlamda değişim yaratabilirler.

İnsan hakları kuruluşlarında çalışanlar da dahil olmak üzere, eğitim ve insan hakları alanında görevli yetkililer, üniversite öğrencilerine yönelik olarak genel anlamda veya hukuk, siyaset bilimi, tarih, felsefe, sosyoloji, kamu yönetimi, sosyal hizmetler, tıp veya beden eğitimi gibi temel çalışma alanlarında antisemitizm konusunda ve başkaca insan hakları başlıkları altında misafir konuşmacı olarak ders vererek antisemitizm alanındaki çalışmalarını geliştirebilirler.

Antisemitizm araştırma merkezleri, özellikle de uluslararası konferanslar, profesörlük kürsüleri, öğretim üyeleri, daimi kürsüler, doktora sonrası bursları, misafir öğretim üyeliği, yayın dizileri ve lisans ödülleri ile pekiştirildiğinde antisemitizm hakkındaki bilgilerin geliştirilerek yaygınlaştırılmasında önemli bir rol oynamaktadır.⁸⁷ Bazı üniversiteler, araştırma bursları veya ödülleri sunarak öğrencilerini antisemitizm ve insan hakları alanında tezler yazmaya özendirilmektedir.

87 Antisemitizm konusunda çalışan başlıca araştırma merkezlerinin bir kısmını içeren liste Ek 1'de yer almaktadır.

İyi Uygulama Örneği: Birleşik Krallık

Pears Antisemitizm Çalışmaları Enstitüsü 2010 yılında Pears Vakfı tarafından kurulmuş olup Birkbeck Londra Üniversitesi'nin Sosyal Bilimler, Tarih ve Felsefe Fakültesi bünyesinde yer almaktadır. Bu Enstitü, çeşitli bölümler bünyesinde (Tarih, Siyaset Bilimi, Psikososyal Çalışmalar, Sosyal Politikalar ve Eğitim, İngilizce ve Beşeri Bilimler ve Hukuk) çok kültürlülük, etnik köken, antisemitizm ve ırk ve din temelli hoşgörüsüzlük çalışmalarında var olan uzmanlıklara dayanan yenilikçi araştırma ve öğretime yönelik, tartışmalara ve kamu politikalarının geliştirilmesine katkı sağlayan bağımsız ve kapsayıcı bir merkezdir. Enstitü sertifika kursları, lisans dersleri, yüksek lisans dersleri ve yüksek lisans seviyesinde araştırma olanakları sunmaktadır.

Daha fazla bilgi için bkz. <http://www.pearsinstitute.bbk.ac.uk/>

4.2.6. Sivil Toplum Ortaklıkları

Sivil toplum eğitimleri ve akademik uzmanlar antisemitizmin ölçüsü, tezahürleri ve etkisi ile antisemitizmle etkili bir şekilde mücadele etme yolları hakkında kavrayış sağlayarak eğitim kurumlarına yardımcı olabilir.

İyi Uygulama Örneği: Belçika

Facing Facts! (Gerçeklerle Yüzleş!) CEJI – Kucaklayıcı bir Avrupa için Yahudi Girişimi tarafından koordine edilen ve nefret suçları ile nefret söylemine karşı mücadele yürüten bir sivil toplum girişimidir. İnternet üzerinden erişilebilen Nefret Söylemine ilişkin Gerçeklerle Yüzleş Kursu, meslek sahibi yetişkinlere, nefret söylemini ve bununla nasıl mücadele edileceğini videolar, dinamik dersler, vaka analizleri, tanıklıklar ve bilgi yarışmaları yoluyla sistemli bir çerçevede dahilinde anlatmaktadır. Bu kurs, aşağıda sıralanan üç modül halinde hazırlanmıştır:

- ☛ Nefret söylemi kavramı: Nefret söyleminin niteliği ve etkisi kavranır.
- ☛ Nefret söyleminin izlenmesi: Dijital kanalların izlenerek nasıl temizlenebileceği ve savunuculuk faaliyetine nasıl bir katkı sağlanabileceği incelenir.
- ☛ Nefret söylemiyle mücadele: Çeşitli seçenekler arasından mümkün olan bir dizi karşı eylem değerlendirilir.

Daha fazla bilgi için bkz. <https://www.facingfactsonline.eu/>

Eğitim alanında, sivil toplum ile medya arasında etkili bir ortaklık yürütülmesi öğrencilere empati, eleştirel düşünce ve kültürlerarası yetkinlikler kazandırarak önyargılarla mücadele edilmesine yardımcı olabilir. Örneğin, misafir konuşmacılar çağırarak temas ve iletişim yoluyla empatiyi geliştirmekte ve empatinin gelişmesi sayesinde de toplumsal adaletsizliklere ve ayrımcılığa göz yumma oranı azalabilmektedir. Eğitimli sivil toplum temsilcilerinin veya Yahudi cemaatine mensup kişilerin antisemitizm, önyargı ve taciz konusunda farkındalık uyandırmasıyla, başkaca eğitim faaliyetlerinin etkisi de artırılabilir.

İyi Uygulama Örneği: Macaristan

Haver Vakfı gönüllü Yahudi gençlerinden oluşan ikili grupları Yahudi kimliği ile ilgili meseleleri tartışmak üzere okullara göndermektedir. Haver Vakfı gençler (14 ila 18 yaş), üniversite öğrencileri (19 ila 25 yaş) ve eğitimciler için uyarlanmış eğitim modülleri hazırlamıştır. Bu modüller, Macaristan'da karşı karşıya olunan güncel kültürel, dinî ve sosyal meselelere odaklanan önyargı karşıtı daha geniş kapsamlı, çoğulcu bir eğitim programını tamamlamaktadır.

Daha fazla bilgi için bkz. <http://haver.hu/english/>

AGİT eğitim kurumlarıyla diyalog ve ortaklık kurmak konusunda sivil toplum kuruluşlarını desteklemektedir, ancak sivil toplumun bu yöndeki çabaları devletlerin üzerine düşen sorumluluk alanlarının yerine geçmemelidir. Devletler, sorunu tespit ederek, eğitim alanında antisemitizmle mücadele etmenin Yahudi cemaatlerine düşen bir sorumluluk olmadığını açıkça vurgulamalıdır. Bununla birlikte, eğitim alanındaki liderler bu konudaki girişimlerde gerekli danışmanlığın alınmasını sağlamak, aynı zamanda devlet görevlilerini Yahudi topluluğunun kendine özgü endişeleri hakkında duyarlı hale getirmek ve toplumsal entegrasyona kapı açmak için Yahudi cemaatleri ve konunun uzmanları ile iletişim kanalları tesis etmelidirler.⁸⁸

İyi Uygulama Örneği: Sırbistan

Avrupa Tarih Eğitimcileri Birliğinin (EUROCLIO) 500'den fazla faal üyesi bulunan ve Balkanlarda değişim programları yürüten, UDI'nin ulusal şubesi Sırbistan Toplumsal Tarih Birliği (UDI) yıllık sürekli mesleki gelişim programına ve tarih öğretmenlerine ve başka dallardaki öğretmenlere yönelik eğitim programına antisemitizm ve Holokost konularının da dahil edilmesini sağlamak için yerel bir STK olan Terraforming South ile işbirliğinde bulunmuştur. Terraforming'in öğretim materyali **Ester.rs** Sırbistan'da savaş öncesindeki Yahudi hayatına ve Sajmište toplama kampındaki Holokost kurbanlarına ilişkin görselli anlatımlara dayanmaktadır. Ücretsiz bir şekilde internet üzerinden erişilebilen bu materyal dijital formatta sunulmakta olup, öğretmenlerin indirip basması amacıyla hazırlanmıştır.

Daha fazla bilgi için bkz. <http://ester.rs/en/>

4.2.7. Okul Dışı Eğitim ve Mesleki Eğitim

Yetişkinler ve meslek uzmanları ile çalışmak

Antisemitizm çalışmaları, insan hakları eğitimiyle bağlantılı diğer her türlü alan gibi çocuklara ve lisans öğrencilerine yönelik eğitimlerin yanı sıra, - her yaşta insana değerli bilgi ve kavrayışlar kazandırır. Bu husus bilhassa, kolluk personeli, yargı mensupları, memurlar, ruhban sınıfı, muhabirler, gazeteciler, sosyal hizmet veya sağlık uzmanları ve kütüphaneciler gibi toplumu sosyal tehlikelerden koruyan ve haklara usulünce erişimin sağlanmasında önemli bir rol oynayan meslek grupları açısından önem arz etmektedir. Antisemitizme yönelik eğitim yaklaşımları iletişim ve işletme alanına yönelik meslek

⁸⁸ "İsviçre AGİT Başkanlığı kararları", yukarıdaki dn. 26, s. 3.

içi eğitim programları açısından ve sadece akademik bir kariyer düşünenleri değil, tüm öğrencileri içinde yaşadıkları karmaşık toplumsal bağlam hakkında bütünüyle bilinçlendirmek bakımından önemlidir.

Bu ihtiyaçlar genellikle, müzeler veya anıtlar, ulusal insan hakları kurumları ve diğer insan hakları kurumları ile bağlantılı olarak hazırlanan mesleki gelişim programları ile karşılanmaktadır. Bu eğitim programlarının;⁸⁹

- Belirli bir kitleye uygun olması;
- Eğitilen meslek sahiplerinin gündelik işleri açısından geçerli olan genel insan hakları standartlarını, antisemitizm ve Yahudi cemaati ile bağlantılı özel örnekler verilerek vurgulaması;
- Katılımcılar ile aynı alandan eğitimciler kullanması;
- Eğitimcilerin yetişkin odaklı öğrenim ve eğitimciyi eğitme teknikleri kullanmasının sağlanması; ve
- Usulünce değerlendirilmesi ve düzenli olarak gözden geçirilmesi ve güncellenmesi tavsiye edilmektedir

Hükümetler ve üçüncül eğitim kurumlarının kamu çalışanlarına (örn. doktorlar, hemşireler, kolluk görevlileri) yönelik olarak antisemitizmin belirli yönlerini anlama kapasitelerini arttırmaya ilişkin, işe özgü eğitimler düzenlemesi tavsiye edilmektedir.⁹⁰ Kimi programlar konuyla ilgili vaka çalışmaları ve senaryolar yoluyla başarıya ulaşmaktadır.

İyi Uygulama Örneği: AGİT Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu

DKİHB, altı AGİT katılımcısı Devlet bünyesinde Kolluk Görevlileri için Nefret Suçlarına karşı Eğitim (TAHCLE) programı düzenlemiştir. Bu program, Yahudi karşıtı önyargı göstergeleri de dahil olmak üzere, nefret suçlarını tespit etme, bu suçları anlama ve bunlara karşı tutum geliştirme konusunda polise beceri kazandırmayı hedeflemektedir. Bu program sayesinde polis memurlarının nefret suçlarını önleme ve bunlara karşı tutum geliştirme, hedef alınan topluluklarla etkileşime geçme ve toplumun desteğini, güvenini ve işbirliğini kazanma becerileri geliştirilmektedir. DKİHB ayrıca, Savcılar ve Nefret Suçları Eğitimi (PAHTC) aracılığıyla savcıların mahkemelerde nefret suçlarını kanıtlama becerilerini arttırmayı hedeflemektedir.

Kolluk Kuvvetlerine yönelik Eğitim: <https://www.osce.org/odihr/tahcle>

Savcılar ve Nefret Suçları Eğitimi: <https://www.osce.org/odihr/pahct>

89 Bu tavsiyeler şu kaynaktan uyarlanmıştır: National Human Rights Institutions: History, Principles, Roles and Responsibilities (New York ve Cenevre: Birleşmiş Milletler, 2010), s. 64-65, <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/PTS-4Rev1-NHRI_en.pdf>.

90 Understanding Anti-Semitic Hate Crimes and Addressing the Security Needs of Jewish Communities: A Practical Guide, (Varşova: AGİT/DKİHB, 2017), s. 39, <<http://www.osce.org/odihr/317166?download=true>>; Polis memurlarının şiddet içeren aşırı uç görüşlerin ve teröre yol açan radikalleşmenin önlenmesine ilişkin rolü hakkında eğitim, AGİT'in şu kılavuzunda ele alınmaktadır: Preventing Terrorism and Countering Violent Extremism and Radicalization that Lead to Terrorism: A Community-Policing Approach, (Viyana: AGİT, 2014), s. 104, 135-141, 180-186, <<http://www.osce.org/atu/111438>>.

Gençler ve topluluklar ile proaktif biçimde çalışmak

Önleme çabaları ayrıca, özellikle yerel düzeyde, toplumsal ve siyasi yaşamda hoşgörü ve katılımı arttırmanın yanı sıra eleştirel düşünceyi, kendi üzerine düşünmeyi ve mukavemeti de pekiştirmeyi amaçlayan okul dışı faaliyetler yoluyla gençliğe ulaşmaya çalışmalıdır. Bu tür faaliyetlere örnek olarak spor ve sanat eğitim programları; topluluk, aile ve gençlik bilgilendirme toplantıları; gençlere yönelik destek grupları ve çevrimiçi görünürlüğün arttırılması (e-öğrenim, sosyal medya kampanyaları vs.) sayılabilir. Bu faaliyetler hem kadınları hem erkekleri içermeli ve çoğu zaman, Yahudi karşıtı görüşlere sahip olanlar da dahil olmak üzere aşırı uç nefret gruplarının genç erkekleri kendilerine katmak için kullandıkları saldırgan eril aidiyete ilişkin basmakalıp düşünceler ve duygusal çekimlerin üstesinden gelinmesi bakımından kapsayıcı ve çeşitlilik arz eden erkek rol modellerinin katılımı için özel çaba sarf edilmelidir.⁹¹

Bu tür yaklaşımların benimsenebilmesi için öncelikle yerel ortamların çeşitliliğini temsil edecek ve kapsayacak ve ayrıca Yahudi karşıtı ideolojilerin kök salabileceği yerel koşulları vurgulayacak şekilde ailelere ve topluluklara erişmek gerekir. İkinci olarak, planlanan faaliyetlerin uygulanacakları ortama hitap etmesini ve dolayısıyla topluluk ve gençlik liderlerinin veya sosyal hizmet uzmanlarının yanı sıra okul personelinin de eğitim sisteminde uygulanan politikalarla uyumlu şekilde proaktif katılımını gerektirir. Üçüncü olarak ise, bu tür programlar algı ve davranışlardaki gelişimin ölçülebilmesi ve başarılı girişimlerin saptanarak ödüllendirilebilmesi için usulünce izlenmeli ve değerlendirilmelidir.

İyi Uygulama Örneği: Birleşik Krallık

Chelsea Futbol Kulübü, “Köprüler Kurmak” kampanyası kapsamında, eşitliği teşvik etmek ve çeşitlilikleri kucaklayıp kutlamak için okullarda, mahallelerdeki futbol kulüplerinde, cemaat topluluklarında ve yaşlı erkek ve kadın takımlarında çocuk ve gençlerle çalışmalar yürütmektedir. Chelsea, Yahudi karşıtı tacizkâr ifadeleri engellemek için Chelsea'nın eski orta saha oyuncusu Frank Lampard'ın başrolünde oynadığı ve rencide edici, ayrımcı Yahudi karşıtı söyleme göz yumulamayacağını vurgulayan “The Y-Word” adlı bir film yapmıştır. Kulüp, 2018 yılında oyuncularını, kulüp çalışanlarını, taraftarları ve daha geniş anlamda toplumu futbolda antisemitizm hakkında bilinçlendirip eğitmeyi amaçlayan uzun vadeli bir girişim başlatmıştır. Chelsea Futbol Kulübü bu girişim çerçevesinde, antisemitizm ile antisemitizmin Yahudi cemaati ve genel olarak toplum üzerindeki etkisi hakkında farkındalık uyandırmak ve kulübün kapılarının herkese açık olduğunu göstermek amacıyla Holokost Eğitim Fonu, Londra'daki Yahudi Müzesi, Cemaat Güvenliği Fonu, Kick It Out örgütü, Dünya Yahudi Kongresi, Anne Frank Evi ve Maccabi GB spor kulübü ile işbirliği başlatmıştır. Kulüp aynı zamanda, kendi ayrımcılık karşıtı kampanyalarını ve vaatlerini geliştirmeleri için gençlere yönelik olarak her yıl bir yarışma düzenlemekte; bu yarışmayı kazananlar ödül olarak Stamford Bridge'deki stadyuma girip sahada fotoğraf çektirme ve oyunculardan bazılarıyla tanışma fırsatı yakalamaktadır.

Daha fazla bilgi için bkz. <http://www.chelseafc.com/news/latest-news/2018/01/chelsea-to-launch-campaign-to-tackle-antisemitism.html>

91 Michael Kimmel, Healing from Hate. How Young Men Get Into—and Out of—Violent Extremism (University of California Press, 2018), s. 1-27.

5.

**EĞİTİMDE ORTAYA ÇIKAN
YAHUDİ KARŞITLIĞIYLA
MÜCADELE**

Antisemitizme karşı eğitim yoluyla mücadele ederken ve antisemitizm hakkında eğitim çalışması yürütürken, öğrenenlerin insan hakları kültürüne katkıda bulunabilmeleri ve Yahudilere karşı ayrımcılığa ve şiddete yol açabilecek basmakalıp düşüncelere ve yanlış kanılara karşı koyabilmeleri için gerekli bilgi, beceri ve yetkinlikle donanmış olması amaçlanmaktadır. Politikaları belirleyenler ayrıca eğitimde antisemitizmle, yani eğitim ortamlarında tezahür eden Yahudilere yönelik düşmanlıkla da mücadele edilmesini sağlamalıdır. Bu kılavuzun son bölümünde de bu konu ele alınacaktır.

5.1 Antisemitizmin Eğitim Ortamlarındaki Tezahürleriyle Mücadele Konusunda Benimsenen Yaklaşımlar

Eğitim ortamlarında antisemitizm ile önceden tedbir alarak veya sonradan tepki geliştirerek mücadele edilebilir. Önceden alınan tedbirler, Yahudi karşıtı olayların öngörülerek önlenmesi amacıyla müfredatın veya idari ve yasal çerçevenin bir parçası olarak (örneğin, tüm okula yönelik yaklaşımları ele alan önceki bölümde anlatılan şekilde) geliştirilebilir. Genel anlamda, başta ayrımcılık yasağı ve ifade ve örgütlenme özgürlükleri olmak üzere insan hakları değerleri⁹² ve toplumsal cinsiyet kalıplarının toplumsal ilişkilerin şekillenmesindeki rolüne ilişkin farkındalık hissi kurumun ruhuna nüfuz etmelidir. Öğretmenlerin ve idarecilerin tutumları aşıladıkları prensiplerle tutarlılık arz etmelidir. Bütün okul politikaları antisemitizmin ve diğer ayrımcılık biçimlerinin ortadan kaldırılmasına yönelik katı taahhütlerin yanı sıra uluslararası ve ulusal hukukta dile getirilen diğer özgürlüklere de bağlılık içermelidir.⁹³ Bu taahhütlerin öğrencilerin davranışı ve ayrımcılık karşıtı politikalar açısından önemi açıkça ifade edilmeli ve politikalar öğrencilere, ailelere, daha geniş anlamda topluluğa ve diğer paydaşlara geniş bir şekilde yayılmalıdır.

Tepki olarak geliştirilen tedbirler ise, sınıfta, kurumda, sosyal medyada veya daha geniş anlamda toplumda belirli bir antisemitizm tezahüründen sonra takınılan tutumlardır.

5.1.1. İlk ve Orta Öğretim Kurumlarına İlişkin Duyarlı Yaklaşımlar

Güçlü önleyici tedbirler dahi antisemitizmi tamamen ortadan kaldırmayacaktır, ancak sıklığını ve ağırlığını azaltabilir. Antisemitizm de dahil olmak üzere hoşgörüsüzlük olaylarının ele alınmasına ilişkin kural ve rutinler belirlenmesi, okul personelinin böyle bir olay meydana geldiğinde duyarlı davranıp, gereken şekilde yanıt vermesine imkân sağlayacaktır. Ayrıca, böylesi ihlaller karşısında ne yapılması gerektiğine dair de sağlam bir temel de oluşturabilir. Bu bölümde eğitimcilerin önlenemeyen olaylara yanıt verirken kullanabileceği kılavuz ilkeler açıklanmaktadır; ancak bu olayların ciddiyeti ve niteliği birbirinden farklı olabileceğinden, her bir olay karşısında o olaya uygun tutumların geliştirilmesi gerekir.

İlk adım, mağdurların ifadelerinin ciddi bir şekilde, durumun daha da ağırlaşmasına ve ikincil mağduriyetlere yol açmayacak şekilde alınmasıdır. Bunun için, söz konusu olayları tespit ve ihbar edebilecek durumda olanlar açısından neyin antisemitizm addedildiğine

92 AGİT katılımcısı Devletler bu prensiplere bağlılıklarını pek çok kez dile getirmiştir. Bkz. AGİK İnsani Boyut Konferansı Kopenhag Toplantısı Belgesi, 29 Haziran 1990, Kopenhag, Başlık II (9.1), (10), (10.1), (10.2), IV (32), (40), (40.1), (40.2), (40.3), (40.4), (40.5), (40.6).

93 Örneğin MSHS, yukarıdaki dn. 2, 19-22. madde.

dair ortak bir anlayışı da içeren kolay, etkili ve erişilebilir bildirim mekanizmaları oluşturulması ve etkili bir bildirim sistemi kurulması önemlidir.

Antisemitizm şikâyetlerine veya nefret ya da önyargı içeren diğer olaylara verilecek ciddi bir yanıt şu örnek uygulamaları içerebilir:⁹⁴

Derhal müdahale edin

- Derhal yardım teklifinde bulunun; nefret ve önyargı içeren olaylara hem süratli hem de etkili şekilde müdahale edilmelidir; gecikmiş bir müdahale durumu daha da kızıştırabilir;
- Sağlık çalışanları tarafından her türlü gerekli tıbbi tedavinin yapılmasını sağlayın;
- Çalışmalarına toplumsal cinsiyete dayalı bir perspektifi yansıtan psikolog veya sosyal hizmet uzmanlarının desteğini talep edin;
- Tanıkların ifadesini derhal alın, hafızadaki bilgiler henüz taze iken net ve ayrıntılı notlar alın;
- Eldeki tüm delilleri bir araya toplayarak usulünce muhafaza edilmesini sağlayın; ve
- Sorunun kendi kendine çözüleceğini varsaymayın, zira sorunun giderilmemesi halinde işler daha da kötüye gidebilir.

İzah ve işaret edin

- Mağdurlara veya tanıklara ne yapıp ne yapamayacağınıza izah edin;
- Mağdurlara veya tanıklara isimlerinin saklı tutulmasını isteyip istemediklerini sorun ve kişisel bilgileri açıklanacak olursa resmi bir şikâyetin söz konusu olacağını izah edin;
- Konuyla ilgili okul politikalarına (zorbalık karşıtı veya ayrımcılık karşıtı yönetmelikler) ve bu tür olayların yaptırımlarına veya sonuçlarına işaret edin;
- Okul içindeki şikâyet usulleri ve onun dışında başvurulabilecek her türlü şikâyet-çözüm süreçleri de dahil olmak geçerli tüm başvuru yollarını anlatın (geçerli olan her türlü zamanaşımı süresi veya resmi şikâyette bulunulması için geçerli süreler de dahil); ve

94 Bu hususların birçoğu şu kaynaklardan alınmıştır: Preventing and Responding to Hate Crimes: A Resource Guide for NGOs in the OSCE Region (Varşova: AGİT/DKİHB, 2009), s. 46-49, <<http://www.osce.org/odihr/39821>>; ve Guidelines for Educators on Countering Intolerance and Discrimination against Muslims: Addressing Islamophobia through Education (Varşova: DKİHB, Avrupa Konseyi ve UNESCO, 2011), <<http://www.osce.org/odihr/84495?download=true>>.

- ✎ Mağdurların ve tanıkların resmi şikâyetinde buldukları veya tanıklık yaptıkları için uğrayabileceği misillemelere karşı var olan her türlü korumayı tam olarak ve samimi bir şekilde izah edin.

Dinleyin ve doğrulayın

- ✎ Mağdurların veya tanıkların söylediklerine kimsenin kulak misafiri olmadığından emin olacakları güvenli bir mekân sağlayın;
- ✎ Bir olayı ihbar etmenin üzücü olabileceğini ve ayrıca olayın toplumsal cinsiyete dayalı bir önyargı içerebileceğini hatırlatarak tutarak öğrenciyi dikkatlice dinleyin; ve
- ✎ Mağdurların genellikle kendilerine inanılmamasından korktuğunu ve itibar edilmediğini hissederseniz gerekli yardımı istemekten kaçınabileceklerini hatırlatarak, elde edilen tüm bilgilere itibar edin.

Düzgün kayıt tutun

- ✎ İhbarda bulunan kişinin mağdur mu, görgü şahidi mi, yoksa olaya tanık olmayıp da ikinci elden veya üçüncü elden bilgi sunan bir kişi mi olduğunun, tercihen okul tarafından hazırlanmış olan standart bir form kullanmak suretiyle kayda geçirildiğinden emin olun; ve
- ✎ Bazen mağdurlardan veya tanıklardan doğrudan alıntı yapmak önem taşır; bu alıntılar ifadesi alınan kişi tarafından olayı veya kendi duygularını tanımlamak için kullanılan birtakım betimleyici cümlecikler içerebilir.

Olayın ciddiyetine bağlı olarak, eğitimci ve/veya okul idaresi farklı yollar izleyebilirler:

- ✎ Okullarda, hem failin hem de mağdurun velisini/velilerini ve vasisini/vasilerini çağırın;
- ✎ Failin hakkı olan kanuni prosedür yollarına uyararak, disiplin cezaları da dahil olmak üzere telafi yolları önerin;
- ✎ Uygun hallerde kolluk makamlarına haber verin;
- ✎ Okul ortamında veya failin durumunda var olan ve daha kapsamlı tedbirler gerektirebilecek daha derin bir soruna işaret edip etmediğini tespit etmek için olayı değerlendirin;
- ✎ Gelecekte böyle olaylar yaşanmasını engellemek için, tüm personelin ve paydaşların (öğretmenler, idare, öğrenciler, veli[ler] ve vasi[ler]) kurumun etik kurallarından ve politikalarından, ihlallerin sonuçlarından ve şikâyet sisteminden tam olarak haberdar olmasını sağlayın; Yahudi

karşıtı olaylar meydana geldiğinde, hedef alınan topluluklara yardım eli uzatmak ve genel anlamda halka antisemitizme göz yumulmayacağı mesajı iletmek için liderlerin şahsen çıkıp gecikmeksizin sert bir tepki göstermesi gerekir; ve

- Eğitim ortamında olay hakkında tartışmalar başlatın; ancak kişilerin izni alınmaksızın belirli bir mağdur veya failden bahsedilmemelidir.

İyi Uygulama Örneği: Kıbrıs Cumhuriyeti

Kıbrıs Cumhuriyeti Eğitim ve Kültür Bakanı 2015-2016 eğitim yılında tüm okullarda ırkçılık karşıtı politika hedefleri başlatmış ve üç programı uygulamaya geçirmiştir: *Sensitisation of Students Against Racism and Intolerance, and Promotion of Equality and Respect* (Öğrencilerin ırkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Duyarlılaştırılması ve Eşitlik ve Saygının Teşviki); *Code of Conduct (Davranış Kuralları)*; ve *Guide for Managing and Recording Racist Incidents (İrkçi Olayların Yönetilmesi ve Kayda Geçirilmesine yönelik Kılavuz)*. Bu programlar, ırkçılık ve önyargıya karşı, eşitlik ve saygıyı teşvik eden beceri ve tutum geliştirmek konusunda öğrencilere nasıl yardımcı olunabileceğine dair öğretmenlere fikirler vermektedir. Bu programlar ayrıca, öğrencileri kişi veya topluluklara karşı, (algılanan) farklılıklarından ötürü negatif ayrımcılık yapılmasına iten dolaylı veya dolaysız, kasıtlı veya kasıtsız her türlü eylem ve sürecin tespitine yönlendirmek konusunda da öğretmenlere destek olmaktadır. Bu programlar kapsamında verilen rehberlik, öğretmenlerin, ırkçı olayların önlenmesi ve ele alınması ve ırkçılık karşıtı bir kültür yaratılması için acil eylemler geliştirmesine de yardımcı olmaktadır.

Daha fazla bilgi için bkz. <http://naos.risbo.org/wp-content/uploads/2017/04/Cyprus-antiracism-code.pdf>

5.1.2 Yüksek Öğretim Kurumlarına Özgü Duyarlı Yaklaşımlar

Son yıllarda AGİT bölgesinde yüksek öğretim kurumlarında meydana gelen Yahudi karşıtı olaylara ilişkin haberler gözlenmektedir. Bazı üniversite yönetimleri bu meseleyi ele alan politikalar veya mekanizmalar geliştirerek duyarlı davranırken, bazıları gecikmeli şekilde tavır almakta veya hiç almamaktadır.

Öğrencilerin kurumun iç politikalarını; uluslararası, ulusal veya yerel yasa ve yönetmelikleri; veya geçerli akredite kuruluşların standartlarını ihlal eden düşmanca bir ortam oluşturabilecek eylemlere karşı korunmasından üniversite yönetimi sorumludur. Ayrıca üniversite yönetiminin ifade özgürlüğü ve temel akademik özgürlük prensipleriyle bağlantılı tüm hakları güvence altına almakla birlikte, Yahudi karşıtı ve başkaca nefret söylemlerini kinamak suretiyle bir ahlaki standart tesis etmesi beklenmektedir. Üniversite yönetimleri nefret veya önyargı olaylarına tepki gösterirken şu tavsiyeleri göz önünde bulundurmamak isteyebilir:

Ayrımcılığı bertaraf etmek

Birçok üniversitede geçerli öğrenci davranış kuralları, ifade özgürlüğüne ve akademik özgürlüğe saygı göstermekle birlikte, ayrımcılığı kanunen gerekli olduğundan çok daha geniş bir ölçüde yasaklamaktadır. Okul yönetiminden sorumlu olan herkes, kurum içinde toplumsal cinsiyet eşitliğini temel alan etik davranış kurallarının ve politikaların tesis edilmesinden ve tüm personel ve çalışanların bu politikalar ve şikâyet mekanizmaları hakkında bilgi sahibi olmasının düzenli aralıklarla temin edilmesinden sorumludur.

Nezaket zeminini temin etmek

Demokratik değerler, insan hakları, karşılıklı saygı ve özellikle de nezaket kültürü, nefret ve önyargı olaylarından arınmış bir ortamın tesisine yardımcı olabilir. Böyle bir düzenin sağlanabilmesi için kampüsteki üst düzey idarecilerin savundukları değerler ve yaratmak istedikleri kurumsal atmosfer hakkında sık sık, açıkça ve ikna edici bir şekilde konuşması gerekir. Bu meseleleri önceden ve sıkça ele almak, kriz ortaya çıktığında söz konusu olaya dair bir tavır geliştirmekten genellikle daha kolay olmaktadır.

Kargaşayı hafifletirken ifade özgürlüğünü korumak

Kimi durumlarda kampüste yaşanan kargaşa öğrencilerin ve diğer misafir konuşmacıların ifade özgürlüklerini kullanmalarına engel olabilir. Bu konudaki üniversite politikaları genellikle ifade özgürlüğünü sağlam bir dille korur. Taşkın davranışlar, huzuru bozan hareketler, üniversite faaliyetlerinin aksatılması, (gerçek veya taklit) silah bulundurma ve yasadışı toplantı gibi konularda geçerli olacak politika ve kurallar mevcuttur. Üniversite politikalarının uluslararası insan hakları kurallarını temel aldığı durumlarda, nefrete ve şiddete tahrik durumları ve nefret söylemi ifade özgürlüğünün dışında bırakılmaktadır. Yahudiler de dahil olmak üzere belirli bir gruba yönelik nefret söylemi de aynı şekilde ele alınmalı, böylelikle politikalar adil bir şekilde uygulanmalıdır.

Söylenen sözlere daha sözle karşılık vererek önderlik sergilemek

Üniversite yönetiminin prensip sahibi bir liderlik sergileyerek, insan hakları değerlerine ve antisemitizmi karşısına alan konularda, kimi zaman tartışmalara yol açabilecek dahi olsa, görüşlerini özgürce ifade ederek örnek olması önemlidir.

Her zaman net kavramlar kullanmak

Rencide edici antisemitizm olaylarını tespit ederek bunları siyasi eleştirilerden veya İsrail hükümetine yönelik tenkitlerden net bir şekilde ayırt etmek tüm üniversite yönetimleri açısından çetrefilli bir vazifedir. Antisemitizm olaylarına ve diğer önyargı biçimlerine karşı tutum takınırken mevcut tanımlardan yararlanmak üniversite yönetimlerinin işini kolaylaştırabilir.

Saldırganca tutumlara karşı uyanık olmak ve bunlar karşısında gerekeni yapmak

Eğitimciler okullarda meydana gelen bazı Yahudi karşıtı olayların özel hukuk kurallarını çığneyebileceğinin, suç oluşturabileceğinin ve hatta terör seviyesine dahi çıkabileceğinin bilincinde olmalıdır. Bu durum hem devlet okulları, hem de özel okullar açısından geçerlidir. Böyle bir olayın yaşanması halinde, söz konusu olayın niteliğine uygun şekilde bildirilmesi gerekmektedir. Kimi durumlarda Yahudi karşıtı saikler açık olabilir. Kimi tartışmalı durumlarda ise antisemitizmin tespit edilebilmesi için Yahudi karşıtı basmakalıp düşünceleri ve kuralları daha iyi anlamak gerekebileceği gibi, bunların uygun şekilde soruşturulması da şarttır.

5.2. Hükümetin Stratejileri

Eğitim alanında yaşanan herhangi bir önyargı olayına tepki vermek öncelikle eğitim kurumlarının sorumluluğunda olmakla birlikte, devlet makamlarının da eğitim sisteminde insan hakları standartlarına uygun hareket edilmesinin sağlanmasında bir rolü bulunmaktadır. Antisemitizmle eğitim yoluyla ve eğitim alanında mücadele etmeye yönelik ulusal çabalara destek sağlayabilecek birden çok çözüm yolu mevcuttur.

Bakanlıklar arası işbirliği

Avrupa Parlamentosu, 2017 yılında Üye Devletlere, farklı bakanlıklar, daireler veya kuruluşlar arasında antisemitizmle mücadele konusundaki faaliyetlerin eşgüdümünü sağlamak amacıyla “antisemitizmle mücadele konusunda ulusal koordinatörler görevlendirmeleri” çağrısında bulunmuştur.⁹⁵ Bazı hükümetler, eğitim alanındaki yetkililerin, diğer kamu çalışanlarının ve Yahudi cemaati içindeki örgütlerin arasındaki iletişimi kolaylaştırmak ve bu sorunun farklı veçhelerini ele almak amacıyla hükümetin birden fazla kurumunun yer aldığı kuruluşlar oluşturarak antisemitizmi bir öncelik haline getirmişlerdir. Bu kuruluşlar hükümetin farklı kurumlarının yer aldığı bir çalışma grubu, bakanlıklar arası delegasyon veya bir kamu denetçisi gibi çok çeşitli biçimler alabilmektedir. Böylesi girişimler toplumun antisemitizmle mücadele konusundaki kararlılığını vurgulamakta, eğitim bakanlığının çabalarına destek çıkmakta ve bu ayrımcılık veya taciz biçimine karşı eyleme geçilmesine gerek bulunmadığı yönündeki iddiaların, eğitimciler veya okullar tarafından alenen reddedilmesi için bir yöntem oluşturmaktadır.

İyi Uygulama Örneği: Fransa

Başbakanlığa bağlı Irkçılıkla, Antisemitizmle ve LGBT Karşıtı Nefretle Mücadele ile görevli Bakanlıklar Arası Delegasyon (DILCRAH) Fransız Hükümeti bünyesindeki insan hakları faaliyetlerini koordine etmektedir. DILCRAH, devlet görevlileri ile STK'lar arasında aracılık işlevi görmektedir. DILCRAH Fransız Hükümeti bünyesindeki her bakanlıkta ırkçılık ve antisemitizm ile mücadele amaçlı birer icra komitesi oluşturulmasına ön ayak olmuştur. DILCRAH, başka faaliyetlerin yanı sıra, araştırmalar yürüterek Fransa'daki ırkçılık ve hoşgörü çabalarına ilişkin topluma bilgi aktaran disiplinler arası bir bilim konseyi oluşturmuştur. DILCRAH'ın Mart 2016'da açtığı sanal eğitim platformunda ırkçılık ve kültürel ve tarihsel toplumlar konusunda uzman kişilerce hazırlanmış bilgilendirici videolar ve belgeler yer almaktadır.

Daha fazla bilgi için bkz.

<https://www.reseau-canope.fr/eduquer-contre-le-racisme-et-lantisemitisme> <http://www.gouvernement.fr/dilcrah>

Yerel yönetimlerin katılımı

Belediye seviyesinde işbirliği de antisemitizmle mücadelede etkin araçlardan biridir. Yerel yönetimlerle irtibatla olma imkanı bakımından düşünüldüğünde, politikaların en dönüştürücü etki yarattığı yerler şehirler olarak gözlenmektedir. Kültürel, sosyal, ekonomik ve siyasi yeniliklerin kuluçka alanı olan şehirler, sakinlerini sürdürülebilir ve adil bir gelişme düzeyi için çabalama yönünde cesaretlendirmiştir. Ancak ayrımcılık, dışlama ve eşitsizlikler de yine en çok şehirlerde varlığını sürdürmektedir.

95 Avrupa Parlamentosu'nun Antisemitizmle Mücadeleye İlişkin Kararı, yukarıdaki dn. 17.

İyi Uygulama Örneği: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

Kapsayıcı ve Sürdürülebilir Uluslararası Şehirler Koalisyonu – ICCAR (daha önceki adıyla Irkçılık karşıtı Uluslararası Şehirler Koalisyonu) UNESCO tarafından 2004 yılında oluşturulmuştur. ICCAR'ın gayesi, 500'den fazla şehirde ırkçılık, ayrımcılık, yabancı düşmanlığı ve dışlama karşıtı politikaların geliştirilmesi amacıyla bilgi ve deneyim alışverişi için kurulan küresel ağın güçlendirilmesidir.

Daha fazla bilgi için bkz. <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/fight-against-discrimination/coalition-of-cities>

Bağımsız gözetim

Ulusal insan hakları kuruluşları, insan haklarının korunmasını ve uluslararası yükümlülüklerin ulusal seviyede uygulamaya geçirilmesini sağlamak amacıyla devletlerin üzerlerine düşen uluslararası, anayasal ve yasal sorumlulukları yerine getirmesini sağlar. Bunu, insan hakları ihlalleriyle ilgili şikâyetleri ele alarak ve her türlü inanca mensup ve her türlü kökene sahip erkek ve kadın öğrencilere eşit eğitim fırsatları sağlanmasına yönelik yeterli hukuki korumaların bulunduğundan emin olmak için yasa ve politikaları inceleyerek yapabilir.

Ulusal insan hakları kuruluşları bağımsız, örgütlü, yeterli finansal kaynağa sahip ve erişilebilir olmalı, iyi geliştirilmiş insan hakları planlarına ve izleme ve analiz kapasitesine sahip olmalıdır. Ulusal insan hakları kuruluşları, aşağıda sayılan çeşitli yöntemleri de kullanarak öğrencilerin antisemitizm ve diğer ayrımcılık biçimleri karşısındaki haklarını koruyabilir:⁹⁶

- Soruşturmalar;
- Alternatif uyuşmazlık çözümü;
- Bireysel şikâyetlerin kabulü (yarı yargısal yetkilere sahip olan ulusal insan hakları kuruluşları söz konusu olduğunda);
- Kamuoyu araştırmaları; ve
- İzleme.
- Ulusal insan hakları kuruluşları, icraat ve riayet dışında,, Eğitim girişimlerinin oluşturulup, sunulmasına yardımcı olarak;
- Antisemitizmin önlenmesi de dahil olmak üzere insan haklarını duyurarak; ve
- Medya yolu da dahil olmak üzere, antisemitizm hakkında kamusal farkındalığı artırarak insan haklarını destekleme programları vasıtasıyla, antisemitizm konusunu eğitimde ele alabilirler.

96 Bu tavsiyeler şu kaynaktan alınmıştır: National Human Rights Institutions: History, Principles, Roles and Responsibilities, yukarıdaki dn. 89.

Parlamerter denetim

Milletvekilleri antisemitizmle mücadele etmek için uygun insan hakları eğitiminin verilmesi bakımından üç temel rol oynamaktadır: sağlam bir mevzuat oluşturmak (ve ayrımcılık içeren yasaları kaldırmak), yürütmenin işlemlerini denetlemek ve meclis içinde işbirliği içinde çalışmak. Milletvekilleri, devlet kurumlarındaki eğitimcilerin ve araştırmacıların, millî tarihin bazı sayfaları hakkında tartışmalara yol açabilse dahi, herhangi bir soruşturma, baskı veya kovuşturmayla uğrama korkusu yaşamaksızın antisemitizm hakkında öğretim ve öğrenim özgürlüğüne sahip olmasını sağlamalıdır.

AGİT gibi uluslararası kuruluşlar, antisemitizmi ve toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığı da içeren ancak bununla sınırlı olmayan başkaca ayrımcılık biçimlerini konu edinen mevcut yasaların gözden geçirilmesine yardımcı olabilir; bu işlemin amacı hiçbir doğrudan veya dolaylı hiç bir ayrımcılık biçiminin tüm öğrencilerin sahip olduğu eğitim hakkını engellememesini sağlamaktır.⁹⁷ Şiddet içeren aşırı uç görüşlerin önlenmesi gibi yeni ortaya çıkan politika alanlarına ilişkin yeni yasalar çıkartılırken, antisemitizm boyutu da bu bağlamda uygun olduğu şekilde ele alınmalıdır.

İyi Uygulama Örneği: Avrupa Birliği

Avrupa Birliği, 29 Haziran 2000'de kabul ettiği 2000/43/EC sayılı Tüzük ile ırksal veya etnik kökenine bakılmaksızın herkese eşit muamele edilmesi ilkesini uygulamaya geçirmiştir. AB Üye Devletleri için asgari standartlar getiren bu tüzük, eğitim kurumlarında ve başka birçok sektörde antisemitizm de dahil olmak üzere ırksal veya etnik kökene dayalı ayrımcılığı yasaklamaktadır. Tüm Üye Devletler daha sonrasında ilgili hükümleri kendi ulusal mevzuatlarına yansıtılmış bulunmaktadır.

Daha fazla bilgi için bkz. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000L0043&from=EN>

Milletvekilleri, kendi ülkelerinde tüm partilerin veya birden çok partinin, antisemitizm konusunda yürüttüğü tahkikat ve araştırmalar gibi ilave mekanizmalar yoluyla hem eğitim kurumlarında hem de diğer kurumlarda antisemitizmle ilgili denetim yapılmasını sağlamışlardır. Avrupa Parlamentosu, ulusal ve bölgesel meclislerine ve siyasi liderlere “bu alandaki mücadeleyi siyasi yelpaze içerisinde derinleştirmek için antisemitizme karşı, partiler arası meclis grupları oluşturma” çağrısı yapmıştır.⁹⁸

97 AGİT Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu, talep üzerine, eğitim ve ayrımcılıkla mücadele alanlarındakiler dâhil olmak üzere, yasa tasarılarının veya yasaların AGİT taahhütlerine ve uluslararası insan hakları standartlarına uygunluğunu denetlemek bakımından incelemelerde bulunabilir. Ulusal azınlıklarla ilgili meseleler, AGİT Ulusal Azınlıklar Yüksek Komiserinin görev alanına girmektedir.

98 Avrupa Parlamentosu'nun Antisemitizmle Mücadeleye İlişkin Kararı, yukarıdaki dn. 17.

İyi Uygulama Örneği: Birleşik Krallık

Antisemitizme karşı Tüm Partileri Kapsayan Meclis Grubu Başkanı Milletvekili John Mann tarafından Antisemitizme karşı Tüm Partileri Kapsayan Meclis Soruşturma Komisyonu kurulmuştur.⁹⁹ Bu komisyonun görev alanları şunlardır: güncel antisemitizmin niteliğine ilişkin kanıtları değerlendirmek; antisemitizmle mücadeleyle yönelik mevcut çabaları değerlendirmek; faydalı olabilecek başkaca tedbirleri değerlendirmek.

Bu komisyon, başka mercilerin yanı sıra, bakanlıklardan, polisten ve ceza kurumlarından, akademisyenlerden, sendikalardan, cemaat içi topluluklardan ve STK'lardan bilgi talep etmiş, kamuya açık oturumlar düzenlemiş ve kendisine sunulan yazılı dilekçeleri incelemiştir. Sonuçta hazırlanan raporda kampüste antisemitizm, ve antisemitizmle ilişkin eğitim konulu ayrı bölümlerin yanı sıra, eğitim sektörüne yönelik tavsiyeler ve iyi uygulama örnekleri yer almaktadır. Hükümet Mart 2007'de açıkladığı raporunda komisyonun tavsiyelerini kısmen benimsemiştir.

Bu meclis soruşturmasının ardından, 2015 yılında bir önceki sene içinde Yahudi karşıtı olaylarda meydana gelen ani yükselişe binaen ikinci bir inceleme ve soruşturma başlatılmıştır. İkinci raporda, Yahudi okullarında, üniversite kampüslerinde ve Birleşik Krallık'taki başka yerlerde Yahudi karşıtı olaylarda yaşanan endişe uyandırıcı artış ele alınmaktadır.¹⁰⁰

Daha fazla bilgi için bkz. <https://publications.parliament.uk/pa/cm/cmhallparty/register/antisemitism.htm>

99 Birleşik Krallık Tüm Partileri Kapsayan Meclis Komisyon Kayıtları, <<https://publications.parliament.uk/pa/cm/cmhallparty/register/antisemitism.htm>>.

100 Antisemitizme Karşı Tüm Partileri Kapsayan Meclis Komisyonu Raporu, 2015, <<https://www.antisemitism.org.uk/theappg/publications>>.

Ekler

EK 1

Eğitim Paydaşlarına y6nelik Kaynaklar

Uluslararası organlar

Avrupa G6venlik ve İşbirliği Teşkilatı, Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları B6rosu (DKİHB)

<http://www.osce.org/odihr/countering-anti-Semitism-and-promoting-Holocaust-remembrance>

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve K6lt6r 6rg6t6 (UNESCO)

<https://en.unesco.org/gced> <https://en.unesco.org/themes/holocaust-genocide-education>

Avrupa Konseyi – Irkçılığa ve Hoşg6r6s6zl6đe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI)

<http://www.coe.int/ecri>

Avrupa Komisyonu

https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/discrimination/racism-and-xenophobia/combating-antisemitism_en

Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı

<http://fra.europa.eu/en>

Uluslararası Holokost Anma İttifakı

<https://www.holocaustremembrance.com/resources/working-definitions>

Yayınlar

AGİT/DKİHB ve Yad Vashem. 2007. Addressing Anti-Semitism: Why and How? A Guide for Educators.

<http://www.osce.org/odihr/29890>

AGİT/DKİHB ve Anne Frank Evi. 2007. Teaching Materials to Combat Anti-Semitism. Kısım 1, 2, 3

<https://www.osce.org/odihr/120546>

UNESCO. 2017. Education about the Holocaust and preventing genocide.

<http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002480/248071E.pdf>

UNESCO. 2017. Preventing violent extremism through education. A guide for policy-makers

<http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002477/247764e.pdf>

UNESCO. 2016. A Teacher's guide on the prevention of violent extremism.

<http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002446/244676e.pdf>

Avrupa Konseyi. 2015. Living with Controversy - Teaching Controversial Issues Through Education for Democratic Citizenship and Human Rights (EDC/HRE). <https://rm.coe.int/16806948b6>

Avrupa Konseyi. 2016. Bookmarks – A Manual for Combating Hate Speech Online Through Human Rights Education. <https://www.nohatespeechmovement.org/bookmarks?bookmarks>

Eğitim alanında antisemitizm ya da bununla bağlantılı meseleler hakkında çalışan sivil toplum kuruluşları

Aladdin Project [Aladdin Projesi]

<http://www.projetaladin.org/en/>

American Jewish Committee AJC Berlin, Lawrence & Lee Ramer Institute for German-Jewish Relations [Amerikan Yahudi Komitesi Berlin, Alman-Yahudi İlişkileri Lawrence & Lee Ramer Enstitüsü]

<https://ajcberlin.org/en/>

Anne Frank Evi

<http://www.annefrank.org/en/Education/> <https://www.storiesthatmove.org/en/home/>

The Anti-Defamation League [İftira ve İnkârla Mücadele Birliği]

<https://www.adl.org/>

CEJI – A Jewish Contribution to an Inclusive Europe [Kucaklayıcı bir Avrupa için Yahudi Girişimi]

<http://www.ceji.org>

Délégation Interministérielle à la Lutte Contre le Racisme, l'Antisémitisme et la Haine anti-LGBT (DILCRAH) [İrkçılıkla, Antisemitizmle ve LGBT Karşıtlığı Nefretiyle Mücadele konusunda Bakanlıklar Arası Delegasyon]

<https://www.reseau-canope.fr/eduquer-contre-le-racisme-et-lantisemitisme>

erinnern.at

<http://www.erinnern.at>

European Association for Gender Research, Education and Documentation (ATGENDER) [Avrupa Toplumsal Cinsiyet Odaklı Araştırma, Eğitim ve Arşiv Birliği]

<https://atgender.eu/>

Facing History and Ourselves [Tarihle ve Kendimizle Yüzleşmek]

<https://www.facinghistory.org/>

The Jewish Museum and Tolerance Center in Moscow [Moskova Yahudi Müzesi ve Hoşgörü Merkezi]

<https://www.jewish-museum.ru/en/>

The Jewish Museum in Berlin [Berlin Yahudi Müzesi]

<https://www.jmberlin.de/>

The Kreuzberger Initiative gegen Antisemitismus KIGa [Antisemitizme Karşı Kreuzberger Girişimi]

<http://www.kiga-berlin.org>

Karakutu Derneği, Commitment Without Borders

<http://www.karakutu.org.tr/>

Musée d'art et d'histoire du Judaïsme in Paris [Paris'teki Yahudi Sanatı ve Tarihi Müzesi]

<https://www.mahj.org/>

Never Again Association [Bir Daha Asla Derneği]

<http://www.nigdywiecej.org/en/>

OXFAM (tartışmalı konularda eğitim)

<https://www.oxfam.org.uk/>

POLIN Museum of the History of Polish Jews [Polonyalı Yahudiler Tarih Müzesi]

<http://www.polin.pl/en/>

PROMUNDO (erkek çocukların eğitimi)

<https://promundoglobal.org/>

SEFER Centre for University Teaching of Jewish Civilization [Yahudi Uygarlığı hakkında Üniversite Eğitim Merkezi]

<http://www.sefer.ru/eng>

Simon Wiesenthal Center [Simon Wiesenthal Merkezi]

<http://www.wiesenthal.com/>

SOVA Center [SOVA Merkezi]

<http://www.sova-center.ru/en/>

Tom Lantos Institute [Tom Lantos Enstitüsü]

<http://tomlantosinstitute.hu/>

United States Holocaust Memorial Museum [Birleşik Devletler Holokost Anıt Müzesi]

<https://www.ushmm.org/>

Yad Vashem

<https://www.yadvashem.org/>

Antisemitizm konusunda araştırma yürüten enstitüler

Institute for the Study of Contemporary Antisemitism, Indiana University [Indiana Üniversitesi Güncel Antisemitizm Çalışmaları Enstitüsü]
<https://isca.indiana.edu/index.html>

The Pears Institute for the Study of Antisemitism [Pears Antisemitizm Çalışmaları Enstitüsü]
<http://www.pearsinstitute.bbk.ac.uk/>

The Vidal Sassoon International Center for the Study of Antisemitism [Vidal Sassoon Uluslararası Antisemitizm Çalışmaları Merkezi]
<http://sicsa.huji.ac.il>

The Yale Program for the Study of Antisemitism [Yale Antisemitizm Çalışmaları Programı]
<http://ypsa.yale.edu/>

Zentrum für Antisemitismusforschung (Antisemitizm Araştırma Merkezi)
http://www.tu-berlin.de/fakultaet_i/zentrum_fuer_antisemitismusforschung/

EK 2

Yahudi Karşıtı Kinayeli İfadelere ve İnanışlara İlişkin Örnekler¹⁰¹

Hayvanlara Benzetme

Yahudiler eski çağlardan beri aşağılayıcı ifadeler kullanılarak çiftlik hayvanlarına ve vahşi hayvanlara benzetilir. Örneğin, antik çağlara ait bazı tesirli metinlerde Yahudiler domuz, keçiye, ineğe ve maymuna benzetilmektedir. Ortaçağ Avrupası'nda Yahudiler sık sık domuzla benzetilmiş veya domuzlarla mahrem ilişkilerde bulunur şekilde resmedilmiştir. Yahudiler ile dişi domuzlar arasında müstehcen ilişki anlamına gelen "Judensau" (Yahudi domuzu) terimi 13. yüzyılda Almanya'da ortaya çıkmış ve yüzyıllar boyunca Avrupa'da yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Yılan, sıçan ve ahtapot da bu bağlam içerisinde günümüzde halen yaygın olarak kullanılan çeşitlemelerdir.

Kan İftirası

Yahudiler, eski çağlardan beri Yahudi olmayan kişileri ayın yaparken öldürmekle ve şeytanla işbirliği yapmakla haksız bir şekilde itham edilmektedir. 12. yüzyıldan itibaren Ortaçağ Avrupası'nda bu haksız iddialara, Yahudilerin Hamursuz Bayramı'nda matza (mayasız ekmek) pişirmek için kurbanlarının kanını kullandıkları şeklindeki ithamlar da eşlik etmeye başlamıştır. Tarih boyunca bu yalan iddiaların devamında sıklıkla Yahudi karşıtı ayaklanmalar ve kitlesel kısımlar yaşanmıştır. Bu kan iftirasının yankılarına günümüzdeki söylemlerde de halen rastlamak mümkündür.

Komünistler

Avrupa'daki komünist ve sosyal demokrat hareketlere bazı Yahudi isimlerin dahil olması sık sık Yahudi-Bolşevizmi veya Yahudi-Komünizmi iddialarının dayanağı olarak kullanılmıştır. Bu tevatür, 20. yüzyılın ilk yarısında Avrupa'ya hâkim olmuş, Nazi propagandası da bu iddiayı hem Almanya'da hem de II. Dünya Savaşı sırasında işgal ettiği topraklarda aktif bir şekilde yaymıştır. Erken komünizmin uluslararası hale gelmesi, kimi Yahudi direniş savaşıçılarının Sovyet partizan saflarına veyake ndi ülkelerindeki ulusal Komünist partilere katılmasıyla birleşince, Yahudilerin toplu halde veya birey olarak kendi vatanlarına sadık olmadığına dair iddialara dayanak oluşturmuştur. Modern çağlarda komünist Yahudi söylemi, ulusal kimlik veya II. Dünya Savaşı tarihi hakkındaki tartışmalarda, Holokost öncesindeki, sırasındaki ve sonrasında Yahudilere karşı yerel seviyede işlenen suçların komünizm karşıtı heveslerin sonucu olduğu şeklindeki iddialar biçiminde yeniden su yüzüne çıkmaktadır.

101 Antisemitizmin tarihine ilişkin daha ayrıntılı bilgiye şu kaynaklardan erişilebilir: Amerika Birleşik Devletleri'nin Los Angeles şehrinde yer alan Simon Wiesenthal Merkezi'nin eğitim kolu olan Hoşgörü Müzesi'nin çevrim içi Multimedya Öğrenme Merkezi, <http://motlc.wiesenthal.com/site/pp.asp?c=gvKVLcMVIuG&b=394713> ve Kenneth L. Marcus, Fact Sheet on the Elements of Anti-Semitic Discourse (Washington, D.C.: The Louis D. Brandeis Center for Human Rights Under Law, 2014), <http://brandeiscenter.com/images/uploads/practices/factsheet_antisemitism.pdf>.

Tanrı Katili Söylencesi

Hıristiyanlığın ilk yıllarından beri, bazı Hıristiyanlar İsa'nın ölümünden ötürü Yahudileri itham etmekte ve bundan tüm Yahudileri sorumlu tutmaktadır.¹⁰² Tanrı katili söylencesi, Mesih'in öldürülmesine eşlik ettiği düşünülen, örneğin doğaüstü güçlerin, dikbaşlılık ve suikastçı ihaneti gibi özelliklerin bütün Yahudilerle ilişkilendirilmesi düşüncesini beslemektedir.

Şeytanlaştırma

İlk olarak 4. yüzyıldan başlayarak, Hıristiyan teolojisinin birtakım itibarlı isimleri Yahudileri şeytanla veya şeytanî öğelerle ilişkilendirmiştir. Ortaçağın bazı dönemlerinde Yahudiler, Şeytan'ın çocuğu olarak görülmüş, boynuzlu ve pörtlek gözlü şekilde resmedilmiş ve muazzam güçler ve dolambaçlı düşünme biçimi gibi şeytanî özelliklerle ilişkilendirilmiştir. Modern dünyada da bu imgeler, bireysel veya toplu Yahudi tasvirlerinde art niyetli özellikler taşıyarak yeniden canlandırılmaktadır. Örneğin ünlü Yahudilerin, karikatürlerde şeytan veya iblis olarak resmedildiğine rastlanmaktadır.

Pislik ve Hastalık

Yahudiler uzun zamandan beridir Yahudi karşıtları tarafından fiziksel bir kusur veya hastalık taşıyıcısı olarak betimlenmektedir. Bazen bu kusurlar, Yahudi erkeklerin menstrüasyonu söylencesi gibi Yahudi erkekliği veya kadınlığı ile ilişkilendirilmiştir. Yine "Pis Yahudi" lafı ve "Yahudiler kokar" gibi basmakalıp düşünceler de bir zamanlar sıkça kullanılmaktaydı. Örneğin, Yahudiler 14 yüzyılda "Veba" saçmakla suçlanırken, 19. yüzyılda ve 20. yüzyılın başlarında ırkçılar, Yahudileri, beyaz olmayan ırklara ait bayağı özellikler taşıyan insanlar olarak algılamaktaydı. Nazilerin, Yahudilerin hastalık saçtığı yönündeki iddiaları da bu kinayelerle örtüşmektedir. Öte yandan, 20. yüzyılın ortalarından itibaren Yahudilik sıkça ve yanlış bir şekilde beyaz ırkın üstünlüğü algısıyla ve bazen de ırkçılık ve sömürgecilikle ilişkilendirilmektedir.

İkili Oynamak veya Vatana Sadakatsizlik

Yahudiler sıkça, kamu politikalarını Yahudilerin menfaatine olacak şekilde şekillendirmek için komplolara giriştikleri veya vatanlarını diğer yurttaşlardan daha az sevdikleri yönünde iddialara maruz kalmaktadır. Bu iddialar bazen, Yahudilerin toplu halde veya birey olarak kendi vatanlarına sadık olmadığı iddiası biçiminde tezahür eder. Bir ülkenin vatandaşı olarak kabul görebilmek için Yahudilerden bazen İsrail ile bağlarının bulunmadığını beyan etmeleri istenir; oysaki İsrail genellikle Yahudi kimliğinin temel bir unsurunu oluşturmaktadır. Bu söylence, Yahudilerin askere gitmek veya demokratik devletlerde hayatın diğer kamusal alanlarına dahil olmak bakımından diğer vatandaşlara kıyasla geride kaldığı iddiaları biçiminde de kendini gösterebilmektedir.

102 İkinci Vatikan Konseyinin, Katolik Kilisesi'nin Hıristiyanlık Dışındaki Dinler ile İlişkilerine ilişkin Bildirgesi ("Nostra aetate") ile bu söylence 1965 yılında reddedilmiştir.

Medya

Yahudilerin medyayı hükmettiği yönündeki iddialar 19. yüzyıldan bu yana süregelmektedir ve *Siyon Liderlerinin Protokolleri*'nde de tekrarlanmıştır.¹⁰³ 20. ve 21. yüzyılda Yahudi kökenlere sahip olan veya olduğu sanılan ve belirli bir medya organındaki görevleri sebebiyle kişisel nüfuza sahip olmuş olabilecek kişiler, tüm bir medya endüstrisi üzerinde "Yahudilerin kontrolü" olduğu biçimindeki iddialar ile birleştirilerek ortaya atılmaktadır. Bazı gruplar ise medyanın "Siyonistlerin hâkimiyetinde" olduğunu öne sürmektedir. Söz konusu isimlerin zaman içerisinde belirli bir komplo istikametinde hep birlikte karar alıp hareket ettiğini öne süren bu iddia, bazı açılardan benzer konumlarda olabilecek başka birçok ismin de medya endüstrisi içerisinde yer aldığını ve medyadaki çeşitliliğin, enginliğin ve mütemedi gelişimin herhangi bir şekilde hükmedilmeyi imkânsız kıldığını görmezden gelmektedir.

Para ve Suç

Yahudilerin finans dünyasına hükmettiği ve paraya düşkün olduğu iddiaları, Yahudileri Kudüs'teki tapınakta günah addedilen bir uğraş olarak sarraflıkla iştigal eden kişiler şeklinde resmeden İncil kadar eskidir. Bu iddialar Hıristiyanların faizle para ödünç almasının katı bir şekilde yasaklandığı ve dolayısıyla bu alanın başkalarına açık olduğu Ortaçağ boyunca da sürdürülmüştür. Yahudilerin birçok ticari faaliyette bulunması ve tarla sahibi olması kati surette yasaklanmış olduğundan, bazıları para ödünç verme işine girişmiştir.¹⁰⁴ O zamandan bu yana Yahudiler zengin, güçlü ve tehditkâr tipler olarak resmedilmiştir. Bazı ülkelerde Yahudi kadınların zenginliklerini göstermek için gösterişli giyindiği biçiminde basmakalıp bir düşünce hâkimdir. Günümüzde de "Rothschild parası"ndan bahsedilerek veya Yahudi komplosu, uluslararası bankacılık ve suç örgütleriyle özdeşleştirerek bu iddia sürdürülmektedir.

Kesim Kuralları

Hayvanların besin olarak tüketilebilmek için koşer kurallarına uygun biçimde kesilmesi, temelinde Yahudilerin Şeytan'ın hizmetinde olduğu inancıyla veya kan iftirası ithamıyla bağlantılı olan zalimane, tuhaf ve canavar ruhlu bir uygulama gibi betimlenmektedir. Aynı kinaye erkek sünneti uygulamasına da taşınmaktadır.

Avare Yahudi

Kimi Hıristiyan teologları Yahudileri, ahlakı bozuk oluşlarına delalet olarak kıyamete dek sefalet içinde amaçsızca dolaşmaya mahkûm edilmiş lanetli bir halk olarak göstermektedir. Günümüzde diaspora Yahudilerinin sözüm ona düşük statülerini daha da aşağı çekme gayretleri bu söylencenin yansımalarını içermektedir. Ayrıca Yahudilerin hain olduğu, vatanlarına karşı hiçbir sadakat beslemediği veya ikili oynadığı yönündeki düşüncelere de katkıda bulunmaktadır. Yahudilerin bir ulus olarak kendi kaderini belirleme hakkı olmadığı savında da bu düşüncenin izlerine rastlamak mümkündür.¹⁰⁵

103 *Siyon Liderlerinin Protokolleri* adlı yayın dünyaya hükmetmeyi amaçlayan bir Yahudi planının varlığını öne süren Yahudi karşıtı, düzmece bir metindir. İlk olarak 1903 yılında Rusya'da yayınlanmış ve 1921 yılında beceriksiz bir intihal olduğu ortaya çıkartılmıştır. 20. yüzyılın başlarından itibaren birçok dile çevrilmiş ve tüm dünyada dağıtımına sokulmuştur.

104 Daha fazla bilgi için bkz. Antisemitizmle Mücadele için Koordinasyon Forumu, <<https://antisemitism.org/il/page/62556/confronting-antisemitism-myths-and-facts>>.

105 Roman toplulukları da benzer bir basmakalıp düşünceden ötürü etkilenmektedir.

Kuyuları Zehirlemek ve Kutsanmış Ekmeğe Saygısızlık

Yahudiler Ortaçağdan beri kutsal objeleri veya halkın ortak kullandığı malları kirletmekle suçlanmaktadır. 13. yüzyılın başlarından itibaren Yahudiler, İsa'nın bedenini temsil ettiği düşünülen kutsanmış ekmeğe saygısızlık ederek İsa'nın çarmıha gerilişini canlandırmakla yanlış yere itham edilmiştir. O çağlardan bu yana Yahudiler birçok defa kutsal mekânlara veya objelere saygısızlıkla suçlanmıştır. Aynı şekilde, Yahudiler Ortaçağda ve Avrupa'daki erken modern dönemlerde yine birçok kez herkesin kullanımına açık olan kuyuları zehirlemekle de suçlanmıştır.

Dünyaya Hükmetmek

Yahudileri komplocu olarak betimleyen söylencelerin zirvesinde, Yahudilerin kendi maksatlarını gerçekleştirebilmek için dünyayı ele geçirmek üzere komplolar yürüttüğü düşüncesi yer almaktadır. Günümüzde dek dünyada onlarca dile çevrilip yeniden basılarak popülerliğini halen koruyan Siyon Liderlerinin Protokolleri belki de bu teorinin en açık ve bilinen örneğini temsil etmektedir. Günümüzde "The Goyim Know" (Goyim Biliyor) deyişi, tıpkı kertenkele görünümlü insanlar, İllüminati ve Yeni Dünya Düzeni hakkındaki deyişler ve yazılar gibi, sosyal medyada bu düşüncüyü aktarmak amacıyla kullanılmaktadır.

EK 3

Yahudi Karşıtı Sembollere ilişkin Örnekler

Gençler, bilhassa kendilerini belli bir grup ile ilişkilendirmeye çalışırken, bazı sembolleri, aslında bu sembollerin Yahudi karşıtı çağrışımları olduğunun tam olarak farkında olmaksızın kullanabilmektedir. Kimileri de bu sembolleri, Yahudi karşıtı ideolojileri benimseyen kişi veya grupları tanımlamak amacıyla bilinçli olarak kod biçiminde kullanabilmektedir. Yahudi karşıtı semboller imge, sayı, harf, müzik veya kelime öbeği şeklinde olabilmektedir, ancak hepsini gamalı haç kadar kolayca teşhis edebilmek mümkün değildir. Örnekler arasında şunlar sayılabilir:¹⁰⁶

- 88: Bu sayı “Heil Hitler” sözünü temsilen kullanılmaktadır; zira H harfi alfabenin sekizinci harfidir.
- 18: Bu sayı bazı gruplarca Adolf Hitler’in adını temsil eder şekilde kullanılmaktadır; zira A harfi alfabenin birinci, H harfi ise sekizinci harfidir;
- Ziziler: “Siyonaziler” veya “Siyonist Naziler” demektir ve bazı solcu ve sağcı Yahudi karşıtları tarafından Yahudiler ile Nazileri bir araya getirerek düşünme eğilimini yansıtmaktadır.

¹⁰⁶ Örneklerin birçoğu şu kaynaktan alınmıştır: Addressing Anti-Semitism: Why and How? A Guide for Educators, yukarıdaki dn. 32, s. 27.

EK 4

Uluslararası Holokost Anma İttifakı (IHRA) tarafından kabul edilen Antisemitizm Çalışma Tanımı¹⁰⁷

[Bu yayının amaçları doğrultusunda hazırlanan IHRA'nın pratik tanımının resmi olmayan çevirisini oluşturmaktadır]

“IHRA Genel Kurulu 26 Mayıs 2016 tarihinde, Bükreş'te şu kararları almıştır:

“Aşağıda yer alan ve hukuki açıdan bağlayıcı olmayan antisemitizm çalışma tanımının kabul edilmesi:

“Antisemitizm, Yahudilere yönelik belli bir algılama biçimidir; Yahudilere yönelik nefret olarak da ifade edilebilir. Antisemitizmin sözel veya fiziksel tezahürleri Yahudilere veya Yahudi olmayan bireylere ve/veya onların mallarına, Yahudi topluluğunun kurumlarına ve dini mekânlarına yöneltilmektedir

“IHRA'nın çalışmalarına kılavuzluk edebilmesi amacıyla şu örnekler açıklayıcı olabilir: Tezahürler arasında, bir Yahudi müşterekliği olan algılanan İsrail Devleti'nin hedef alınması yer alabilir. Ancak İsrail'in başka herhangi bir ülkeye karşı yöneltilen eleştirilere benzer biçimde eleştirilmesi Yahudi karşıtlığı olarak görülemez. Antisemitizm çoğu zaman Yahudileri insanlığa zarar veren komplolarla itham etmekte, sık sık ‘ters giden şeylerin’ sorumlusu olarak Yahudileri suçlamaktadır. Sözlü, yazılı, görsel biçimler ve eylemler ile ifade edilmekte ve art niyetli basmakalıp düşünceleri ve olumsuz kişilik özelliklerini kullanmaktadır.

“Antisemitizmin kamusal yaşamda, medyada, okullarda, işyerinde ve dinî alanda gözlenen güncel örnekleri, genel bağlam dikkate alındığında aşağıda sayılanları içerebilir, ancak bunlarla sınırlı değildir:

- Radikal bir ideoloji veya aşırı uç bir dinî görüş adına Yahudilerin öldürülmesi veya Yahudilere zarar verilmesi çağrısında bulunmak, böyle bir şeye yardım ve yataklık etmek veya böyle bir şeyin haklılığını savunmak.
- Yahudiler hakkında veya toplu olarak Yahudilerin iktidarına ilişkin uydurma, canavarlaştırıcı, şeytanlaştırıcı veya basmakalıp iddialarda bulunmak (özellikle, ancak bununla sınırlı olmayacak şekilde, dünya çapında hüküm süren bir Yahudi komplosu veya Yahudilerin medyaya, ekonomiye, devlete ya da diğer toplumsal kurumlara hükmettiği yönünde söylenceler gibi).

107 Uluslararası Holokost Anma İttifakı (daha evvel Holokost Eğitimi, Anma ve Araştırmasına yönelik Uluslararası İşbirliği Görev Gücü veya ITF) 1998 yılında kurulmuştur. Günümüzde IHRA, bünyesindeki 31 üye devletle, Holokost'un anılmasını, bu konuda eğitim verilmesine ve araştırma yapılmasını desteklemek, geliştirmek ve teşvik etmek gayesiyle ve Holokost Anma, Eğitim ve Araştırmasına ilişkin 28 Ocak 2000 tarihli Stockholm Bildirisi'ndeki taahhütlerin yerine getirilmesi amacıyla hükümetleri ve uzmanları bir araya getirmektedir.

- Tek bir Yahudi kişi veya topluluk tarafından işlenen veya işlendiği tahayyül edilen hatalardan, hatta Yahudi olmayan kişilerin işlediği fiillerden ötürü tüm Yahudi halkını sorumlu tutmak.
- II. Dünya Savaşı sırasında Nasyonal Sosyalist Almanya ve onun destekçileri ve işbirlikçileri tarafından Yahudi halkına yönelik gerçekteşirilen soykırımın (Holokost) varlığını, kapsamını, mekanizmalarını (örn. gaz odaları) ve kasıtlı niteliğini inkâr etmek.
- Halk olarak Yahudileri veya devlet olarak İsrail'i, Holokost'u uydurmak veya abartmakla suçlamak.
- Yahudi vatandaşları, kendi uluslarının menfaatlerinden ziyade İsrail devletine veya Yahudilerin dünya çapında beslediği iddia edilen önceliklere daha bağlı olmakla suçlamak.
- Örneğin İsrail Devleti'nin varlığının ırkçı bir girişim olduğunu iddia ederek, Yahudi halkının kendi kaderini tayin hakkını reddetmek.
- İsrail Devleti'nden başka herhangi bir demokratik ulustan beklenmeyen veya talep edilmeyen bir davranışta bulunmasını isteyerek çifte standart uygulamak.
- İsrail'e veya İsraililere ilişkin bir simge olarak klasik antisemitizmle ilişkilendirilen sembol veya imgeleri (örn. İsa'yı Yahudilerin öldürdüğü iddiası veya kan iftirası) kullanmak.
- Güncel İsrail politikaları ile Nazilerin politikaları arasında benzerlikler kurmak.
- İsrail Devleti'nin eylemlerinden ötürü toplu olarak Yahudileri sorumlu tutmak.

“Yahudi karşıtı eylemler kanunen o şekilde tanımlanıyorsa **suç teşkil eder** (örneğin kimi ölkelerde Holokost inkârı veya Yahudi karşıtı materyallerin dağıtılması suç oluşturmaktadır).

“İster bir kişiye, isterse bir mala (binalar, okullar, ibadet yerleri ve mezarlıklar gibi) yöneltilmiş olsun, bir saldırının hedefinde Yahudiler ya da Yahudi olduğu düşünölenler ya da Yahudilerle bağlantısı olanlar ya da bağlantısı olduğu düşünölenler varsa, **suç teşkil eden fiiller, Yahudi karşıtı niteliktedir.**

“Yahudi karşıtı ayrımcılık başkalarına sağlanan fırsatların veya hizmetlerin Yahudilere sağlanmaması anlamına gelir ve birçok ölkede yasalara aykırıdır.”

EK 5

Uluslararası Holokost Anma İttifakı (IHRA) tarafından kabul edilen Holokost İnkârı ve Tahrifatı Çalışma Tanımı¹⁰⁸

[Bu yayının amaçları doğrultusunda hazırlanan IHRA'nın pratik tanımının resmi olmayan çevirisini oluşturmaktadır]

“Bu tanım, Holokost inkârının ve tahrifatının ulusal ve uluslararası düzeyde karşı çıkılarak, kınanmasına ve küresel seviyede incelenmesine duyulan ihtiyaca dair bir farkındalık ifadesidir. IHRA işburada kendi çalışma aracı olarak, hukuki açıdan bağlayıcı olmayan aşağıdaki çalışma tanımını kabul etmektedir.

“Holokost inkârı Yahudilerin II. Dünya Savaşı sırasında Naziler ve onların işbirlikçileri tarafından imhası olarak bilinen Holokost'a veya Yahudi Soykırımına ilişkin tarihsel gerçeği ve bu gerçeğin kapsamını inkâr eden bir söylem ve propagandadır. Holokost inkârı, Holokost'un/Yahudi Soykırımının yaşanmadığını iddia etmeye yönelik her türlü girişimi ifade eder.

“Holokost inkârı Yahudi halkına yönelik soykırım niyetinin veya başlıca imha mekanizmalarının (gaz odaları, toplu kıyım, aç bırakmak ve işkence) kullanıldığının alenen inkâr edilmesini veya bunlara ilişkin şüphe uyandırılmasını da içerebilir.

“Muhtelif biçimler alabilen Holokost inkârı bir antisemitizm tezahürüdür. Yahudi soykırımını inkâr etme girişimleri, Yahudi halkına yönelik soykırımdan ötürü Nasyonal Sosyalizmi ve antisemitizmi suçtan ve sorumluluktan kurtararak temize çıkarmayı amaçlamaktadır. Çeşitli Holokost inkârı biçimleri arasında sanki Yahudi Soykırımı Yahudilerin tezgâhladığı bir komplonun sonucuymuş gibi, Yahudilerin siyasi veya maddi kazanç elde edebilmek amacıyla Yahudi Soykırımına ilişkin mübalağada bulunmakla suçlanması da yer almaktadır. Bununla yapılmak istenen şey, Yahudileri suçlu kılmak ve antisemitizmi bir kez daha meşrulaştırmaktır.

“Holokost inkârının amacı çoğu zaman açık bir antisemitizmin yeniden tesisi ve tam da inkâr edilen türden olayların vuku bulması için uygun koşulların ve siyasi ideolojilerin desteklenmesidir.

“Holokost'un çarpıtılması, başka şeylerin yanı sıra, aşağıdakilere göndermede bulunmaktadır:

1. Holokost'un etkisinin veya Nazi Almanyası işbirlikçileri ve destekçileri de dahil olmak üzere başlıca unsurlarının mazur gösterilmesine veya küçümsenmesine yönelik kasıtlı uğraşlar;
2. Holokost kurbanlarının sayısının güvenilir kaynakların aksine olacak şekilde muazzam biçimde azaltılması;
3. Yahudileri kendi soykırımlarına sebep olmakla suçlama girişimleri;

¹⁰⁸ Yukarıdaki dn. 107.

4. Holokost'u müspet bir tarihsel olay gibi gösteren ifadeler. Bu ifadeler Holokost inkârı teşkil etmez, ancak radikal bir antisemitizm biçimi olarak Holokost inkârı ile yakından bağlantılıdır. Bu ifadeler Holokost'un "Yahudi Sorununun Kökten Çözümü"ne yönelik amacını gerçekleştirecek kadar ileri gitmediğini öne sürebilmektedir;
5. Nazi Almanyası tarafından tasarlanıp işletilen, toplama ve ölüm kamplarının tesis edilmesine ilişkin sorumluluğu; suçu başka uluslara veya etnik toplulukları atmak suretiyle bulanıklaştırma girişimleri."

Birleşmiş Milletler
Eğitim, Bilim ve
Kültür Örgütü

Eğitim
Sektörü

UNESCO ile AGİT'in birlikte hazırladığı yeni yayın, tüm dünyada antisemitizm meselesinin gitgide daha önemli bir hale geldiği bir çağda öğrenenlere günümüzün antisemitizm biçimlerine direnme yollarını öğretmeyi amaçlamaktadır. Bu yayında, insan hakları çerçevesine, küresel vatandaşlık eğitimine, kapsayıcılığa ve toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı programlar tasarlayarak eğitim yoluyla antisemitizmle mücadele etmek, önyargıları kırmak ve hoşgörüyü yeşertmek için, somut yöntemler önerilmektedir. Ayrıca politika belirleyicilere, eğitim sistemlerinin gençlere Yahudi karşıtı görüş ve ideolojilere, şiddet içeren aşırı uç görüşlere ve her türlü hoşgörüsüzlük ve ayrımcılık biçimlerine karşı, eleştirel düşünme ve başkalarına saygı gösterme yoluyla direnç kazandırılmasını sağlayacak rehberlik ve araçlar sunulmaktadır.

9 789230 001179